

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ

ΣΠΟΥΔΩΝ «ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ»

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»

«Ο πόλεμος ΡΚΚ-Τουρκίας: Στρατηγική ανάλυση, μελλοντικές προοπτικές»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θωμάς Γερασίμου

Αθήνα, 2019

Τριμελής Επιτροπή

Κωνσταντίνος Υφαντής Αναπληρωτής Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πάντειο Πανεπιστήμιο (Επιβλέπων)

Χαράλαμπος Παπασωτηρίου Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικών Σπουδών στο Πάντειο Πανεπιστήμιο

Κωνσταντίνος Κολιόπουλος Αναπληρωτής Καθηγητής Διεθνούς Πολιτικής και Στρατηγικών Σπουδών στο Πάντειο Πανεπιστήμιο

Copyright © Θωμάς Γερασίμου, 2015

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή	7
Σκοπός.....	8
Προϋποθέσεις.....	8
Γενικά περί στρατηγικής.....	9
Κεφάλαιο πρώτο	10
Ιστορική αναδρομή κουρδικού ζητήματος	10
Κεφάλαιο δεύτερο.....	13
Ανάλυση διεθνούς περιβάλλοντος.....	13
Το Γεωπολιτικό Περιβάλλον της Μέσης Ανατολής.....	13
Κίνδυνοι και Ευκαιρίες Αντιμαχομένων Μερών	16
Κεφάλαιο τρίτο	16
Ανάλυση στρατηγικής Τουρκίας	16
Καθορισμός Πολιτικών Αντικειμενικών Σκοπών (ΑΝΣΚ): Η 1η Φάση του Αγώνα, 1984-1999, Έναρξη του Επαναστατικού Αγώνα	16
Η 2η Φάση του αγώνα, 1999-2004: Περίοδος εκδημοκρατισμού της Τουρκίας.....	17
Η 3η Φάση του Αγώνα, 2004-Σήμερα: Ο Πόλεμος Κατοικημένων Τόπων.....	17
Σύνδεση Μέσων και Σκοπών	19
Υψηλή Στρατηγική Τουρκίας	29
Στρατιωτική Στρατηγική Τουρκίας.....	30
Η 2η Φάση του Αγώνα, 1999-2004: Περίοδος Εκδημοκρατισμού της Τουρκίας.....	31
Η 3η Φάση του Αγώνα, 2004-Σήμερα: Ο Πόλεμος Κατοικημένων Τόπων.....	31
Κεφάλαιο τέταρτο	33
Ανάλυση στρατηγικής ΡΚΚ	33
Καθορισμός Πολιτικών Αντικειμενικών Σκοπών (ΑΝΣΚ).....	33
Η 2η Φάση του Αγώνα, 1999-2004: Περίοδος Εκδημοκρατισμού της Τουρκίας.....	34
Η 3η Φάση του Αγώνα, 2004-Σήμερα: Ο Πόλεμος Κατοικημένων Τόπων.....	34
Σύνδεση Μέσων και Σκοπών	35
Σχετική Δύναμη ΡΚΚ	37
Διεθνής Νομιμοποίηση	40
Εσωτερική Νομιμοποίηση	41
Σχετική Αδυναμία ΡΚΚ	43
Υψηλή Στρατηγική ΡΚΚ.....	46
Στρατιωτική Στρατηγική ΡΚΚ.....	48
Η 2η Φάση του Αγώνα, 1999-2004: Περίοδος Εκδημοκρατισμού της Τουρκίας.....	49
Η 3η Φάση του Αγώνα, 2004-Σήμερα: Ο Πόλεμος Κατοικημένων Τόπων.....	49
Κεφάλαιο πέμπτο	51

Αξιολόγηση στρατηγικής Τουρκίας - ΡΚΚ.....	51
Καταλληλότητα.....	51
Εσωτερική συνοχή.....	52
Αποδοτικότητα.....	53
Συσχετισμός ικανοτήτων και στόχων.....	53
Αντοχή σε σφάλματα.....	53
Κεφάλαιο έκτο.....	54
Μελλοντικές προοπτικές πολέμου ΡΚΚ-Τουρκίας.....	54
Σενάριο 1 ^ο : Συνέχιση του Πολέμου.....	54
Σενάριο 2 ^ο : Επίλυση του Προβλήματος με Ειρηνικά Μέσα.....	56
Σενάριο 3 ^ο : Αυτονομία – Ανεξαρτησία Κουρδιστάν (και στην Τουρκία).....	57
Συμπεράσματα.....	59

Χάρτες

Συμπεράς Λ. Δ., Το κουρδικό ζήτημα και ο χάρτης του Κενάν Εβρέν, 2007, Άρθρο στο <https://gdailynews.wordpress.com/2011/05/12/>

Μηνάγιας, Χ. Τουρκικές βάσεις στο ΙΡΑΚ, άρθρο στο www.geostrategy.gr/

Περίληψη

Η παρούσα διατριβή αποσκοπεί να παρουσιάσει τις πτυχές ενός σύγχρονου παρατεταμένου πολέμου που ξεκίνησε όταν ο Αμπντουλάχ Οτσαλάν, ένας Κούρδος πολιτικός ακτιβιστής, εμπνευσμένος από τις επαναστατικές ιδέες του Μαΐου του '68, ίδρυσε το μαρξιστικό - λενινιστικό Κουρδικό Εργατικό Κόμμα (PKK) με σκοπό την προώθηση των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών του κουρδικού λαού στην Τουρκία.

Οι ευγενείς πολιτικές ιδέες του Οτσαλάν προσέκρουσαν στον κεμαλικό εθνικισμό ο οποίος συνέθλιβε την εθνική ταυτότητα των πενήντα και πλέον εθνοτικών ομάδων που διαβιούσαν στο έδαφος της Τουρκίας κάτω από ένα κράτος με τη δική του εθνική ιδιοπροσωπία. Η ανταπόκριση που απέκτησε το PKK σε όλη την γεωγραφική έκταση του κουρδικού πληθυσμού στάθηκε η αφορμή να αναδειχθεί σε μείζονα απειλή εθνικής ασφάλειας από το στρατιωτικό κατεστημένο που ανέλαβε πραξικοπηματικά την εξουσία το 1980.

Στο έδαφος πλέον της Συρίας η ηγετική ομάδα του PKK εμπνευσμένη από το αντάρτικο κίνημα του Μάο, δημιούργησε και εκπαίδευσε το στρατιωτικό σκέλος της οργάνωσης και στις 15 Αυγούστου του 1984 ξεκίνησε τον ένοπλο αγώνα. Έκτοτε, και για περίπου τέσσερις δεκαετίες το PKK διενεργεί έναν πόλεμο φθοράς με δεκάδες χιλιάδες νεκρούς και τραυματίες.

Παράλληλα, στην τουρκική πολιτική σκηνή οι σκοπιμότητες και οι ισορροπίες των δύο πόλων εξουσίας – στρατιωτικών και πολιτικών – εγκλώβισαν την κυβέρνηση στην επιλογή επίλυσης του προβλήματος με στρατιωτικό τρόπο. Οι Κούρδοι αποτέλεσαν και αποτελούν όχι μόνο πεδίο αντιπαράθεσης μεταξύ του στρατιωτικού κατεστημένου και της πολιτικής τουρκικής τάξης, αλλά και τη μεγαλύτερη πρόκληση εσωτερικής ασφάλειας της χώρας.

Τόσο η τουρκική όσο και η κουρδική πλευρά έχουν κάνει σοβαρά λάθη λόγω της αδυναμίας κατανόησης της φύσης του προβλήματος. Οι πολιτικοί ηγέτες και το επίσημο κρατικό δόγμα, οριοθετούν ένα αυστηρό πλαίσιο μέσα στο οποίο δεν μπορεί να αναπτυχθεί οποιαδήποτε προσπάθεια ειρηνικής επίλυσης του κουρδικού ζητήματος. Συνεπώς η λύση απαιτεί πρωτότυπη, υπερβατική και καινοτόμο σκέψη όλων των δυνάμεων, προκειμένου να ξεπεραστούν οι αγκυλώσεις του παρελθόντος που δημιουργούν έναν φαύλο κύκλο δράσης – αντίδρασης.

Η Ελλάδα κρίνεται σκόπιμο να παρακολουθεί με προσοχή την πορεία του κουρδικού ζητήματος καθώς η οποιαδήποτε εξέλιξη αυτού θα έχει άμεσο αντίκτυπο στα εθνικά μας συμφέροντα.

Λέξεις κλειδιά: Κούρδοι, Οτσαλάν, Κεμαλιστές, Τουρκία, ανταρτοπόλεμος

ABSTRACT

This thesis aims at presenting the aspects of a modern prolonged war that began when Abdullah Ocalan, a Kurdish political activist inspired by the revolutionary ideas of May 68, founded the Marxist-Leninist Kurdistan Workers' Party (KWP) aiming to promote the individual rights and freedoms of the Kurdish people living in Turkey.

Ocalan's noble political ideas collided with the Kemalic nationalism that crushed the national identity of the fifty-plus ethnic groups living on the territory of Turkey under a state with its own national self-identity. The KWP found a response to the entire geographical area of the Kurdish population thus being a cause of a major threat to the national security of the military regime that was in power by coup in 1980.

On the territory of Syria, the KWP leadership team inspired by the Mao guerrilla movement created and trained the military branch of the organization and on 15 August 1984 began the armed struggle. Since then, for nearly four decades, the KWP has been conducting an attrition war with tens of thousands of people dead and wounded.

At the same time, on the Turkish political scene, the feasibilities and the balance of the two poles of power – the military and the civilian - enclaved the government in choosing to solve the problem in a military manner. The Kurds were and still are a field of confrontation between the military regime and the Turkish political class, and may also consist the biggest challenge to the internal security of the country.

Both, Turkish and Kurdish sides have made serious mistakes because of the inability to understand the nature of the problem. The political leaders as well as the official state doctrine set out a strict framework within which no attempt to peacefully resolve the Kurdish issue can be developed. Therefore, the solution requires the original, transcendent and innovative thinking of all forces in order to overcome the anchorages of the past that create a vicious cycle of action-reaction.

Greece is deemed necessary to carefully monitor the course of the Kurdish issue since any development of this issue will have a direct impact on our national interests.

Key Words: Kurdish, Ocalan, Kemalism, Turkey, Guerrilla

Εισαγωγή

.....the guerrilla campaigns being waged in China today are a page in history that has no precedent. Their influence will be conned not solely to China in her present anti-Japanese struggle, but will be world-wide.

MAO TSE-TUNG, YU CHI CHAN, 1937

Το κουρδικό ζήτημα εξελίσσεται σήμερα σε σημαντικό παράγοντα διαμόρφωσης νέων γεωπολιτικών δεδομένων στην ευρύτερη Μέση Ανατολή. Αποτελεί ένα θέμα με διεθνή αντίκτυπο που δεν μπορεί πλέον να αγνοηθεί. Οι Κούρδοι συγκροτούν ίσως το μεγαλύτερο έθνος στον κόσμο χωρίς κρατική υπόσταση.

Εγκλωβισμένοι στη βία και στις εχθροπραξίες για πολλές δεκαετίες το τουρκικό κράτος και το Κουρδικό Εργατικό Κόμμα (PKK) θα πρέπει να επαναφέρουν τον διάλογο προκειμένου να βγουν από το αδιέξοδο. Η επιστροφή στις στρατιωτικές συγκρούσεις μετά από σύντομες ειρηνευτικές πρωτοβουλίες ανατροφοδοτούσε τη βία. Οι αιματηρές αστικές πλέον μάχες στις νοτιοανατολικές περιοχές της Τουρκίας έχουν προσδώσει στη σύγκρουση νέα απρόβλεπτη ορμή με εκατοντάδες απώλειες εκατέρωθεν. Η αλλαγή της αμερικανικής πολιτικής στο Κουρδικό – λόγω των εξελίξεων στη Συρία – διευρύνει την εσωτερική πόλωση και προσδίδει μια νέα δυναμική στο θέμα.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται ιστορική αναδρομή της πορείας του κουρδικού λαού και των προσπαθειών που κατέβαλε για τη διατήρηση της εθνικής του ταυτότητας, καθώς επίσης και παρουσίαση του μακροχρόνιου και διαρκούς αγώνα για την ίδρυση ανεξάρτητου κουρδικού κράτους.

Στο δεύτερο κεφάλαιο προβάλλεται το διεθνές περιβάλλον μέσα στο οποίο διεξάγεται η σύγκρουση του PKK και της Τουρκίας για περίπου τέσσερις δεκαετίες, ενώ παράλληλα παρουσιάζονται τα αντικρουόμενα συμφέροντα των εξωτερικών δρώντων που επηρεάζουν σημαντικά την εμφύλια διαμάχη.

Στο τρίτο και τέταρτο κεφάλαιο αναλύεται η στρατηγική που εφαρμόζουν η Τουρκία και το PKK αντίστοιχα, προκειμένου να επιτύχουν τους πολιτικούς τους σκοπούς. Πραγματοποιείται ανάλυση των πολιτικών επιδιώξεων των αντιμαχομένων πλευρών, προβάλλονται τα ισχυρά τους σημεία και οι αδυναμίες τους και αναλύονται οι συντελεστές ισχύος των δυο πλευρών. Επιπλέον, αναλύεται η υψηλή και η στρατιωτική στρατηγική που εφαρμόστηκαν από τους αντιπάλους και που οδήγησαν στο υφιστάμενο Status Quo.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αξιολογούνται οι εφαρμοστέες στρατηγικές με βάση κριτήρια αξιολόγησης, τα οποία έχουν διαχρονική εφαρμογή και αξία.

Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο επιχειρείται να αναλυθούν οι προοπτικές εξέλιξης του κουρδικού αγώνα υπό το φως της νέας διαμορφούμενης γεωπολιτικής κατάστασης στη Μέση Ανατολή.

Σκοπός

Η παρούσα διατριβή πραγματεύεται τη στρατηγική που εφάρμοσαν οι εμπλεκόμενες δυνάμεις στον πόλεμο μεταξύ του ΡΚΚ και της Τουρκίας υπό το φως της ιστορικής πραγματικότητας της κουρδικής εθνικής οντότητας και των εσωτερικών αδυναμιών του πολιτικοστρατιωτικού συστήματος της Τουρκίας. Μέσα από την ανάλυση των κύριων γεγονότων του πολέμου θα διαπιστωθεί ο τρόπος με τον οποίο οι αντιμαχόμενες πλευρές χρησιμοποίησαν τις πηγές ισχύος τους στο πολύπλοκο γεωπολιτικό περιβάλλον της Μέσης Ανατολής. Παράλληλα, θα επιχειρηθεί μια προσέγγιση στις πιθανές εξελίξεις του ζητήματος και στην επιδράσεις που αυτές θα έχουν σε Ελλάδα και Κύπρο.

Προϋποθέσεις

Για τη σύνταξη της παρούσας διατριβής λήφθηκαν υπόψη οι εξής προϋποθέσεις:

α. Η στρατηγική ανάλυση περιλαμβάνει την περίοδο από το 1984 έως σήμερα κατανεμημένη σε τρεις Φάσεις:

1^η Φάση: από την έναρξη του επαναστατικού αγώνα το 1984 έως τη σύλληψη του ηγέτη του ΡΚΚ Αμπντουλάχ Οτσαλάν και την ανακοίνωση για παύση των εχθροπραξιών στις 2 Αυγ 1999.

2η Φάση: από το 1999 έως το 2004, περίοδος εκδημοκρατισμού της Τουρκίας και προσέγγισής της με την ΕΕ. Τότε, το Κουρδικό βρισκόταν σε περίοδο ύφεσης, επειδή το ΡΚΚ προσπαθούσε να ανασυνταχθεί πολιτικά και επιχειρησιακά μετά τη σύλληψη του ηγέτη του, ενώ την εξουσία αναλάμβανε ο σημερινός Πρόεδρος Ταγίπ Ερντογάν.

3η Φάση: από το 2004 έως σήμερα. Η περίοδος αυτή σηματοδοτείται από τις ευρύτερες ανακατατάξεις στον χώρο της Μέσης Ανατολής και χαρακτηρίζεται από τη διαφαινόμενη πρόθεση αυτονομίας των Κούρδων στο Ιράκ και στη Συρία.

β. Τα γεγονότα και οι εχθροπραξίες μεταξύ των Τούρκων και των Κούρδων προ του 1984 θα αναφερθούν περιληπτικά ως ιστορικά γεγονότα.

γ. Η υψηλή στρατηγική των αντιμαχομένων μερών θα αναλυθεί και θα αξιολογηθεί σύμφωνα με τη μεθοδολογία και τα κριτήρια που παρουσιάζονται από τους Αθανάσιο Πλατιά και Κωνσταντίνο Κολιόπουλο, στο βιβλίο «Thucydides on Strategy».¹

δ. Για το PKK η ανάλυση θα πραγματοποιηθεί με παρουσίαση της σχετικής δύναμης και της σχετικής αδυναμίας της οργάνωσης λόγω μη ύπαρξης κρατικής υπόστασης.

ε. Εξαιτίας των γεωπολιτικών ανακατατάξεων που λαμβάνουν χώρα κατά την παρούσα περίοδο στη Μέση Ανατολή, η ανάλυση θα πραγματοποιηθεί με βάση τα γεγονότα που έχουν συμβεί έως τον χρόνο σύνταξης της διατριβής.

Γενικά περί στρατηγικής

Στρατηγική είναι έννοια που αφορά στις συγκρούσεις δυο ή περισσότερων αντίπαλων θελήσεων. Αναφέρεται στην αλληλεπίδραση αντιμαχόμενων πλευρών, και στα διαδοχικά αλληλοκτυπήματα που αποσκοπούν στην κάμψη της θέλησης του αντιπάλου.² Είναι η σύζευξη μέσων και σκοπών υπό το πρίσμα πραγματικής ή ενδεχόμενης σύγκρουσης. Με άλλα λόγια, η στρατηγική συνίσταται στο τρίπτυχο μέσα – σκοπός – αντίπαλος.³

Σύμφωνα με τον στρατηγό Beaufre «στρατηγική είναι η τεχνική χειρισμού της ισχύος, ώστε αυτή να συμβάλει στην επίτευξη των σκοπών της πολιτικής».⁴

Με τον όρο υψηλή στρατηγική εννοούμε στην ουσία τη θεωρία ενός κράτους για το πώς μπορεί να προκαλέσει ασφάλεια για τον εαυτό του. Χρησιμοποιείται για να συμπεριλάβει όλα τα διαθέσιμα μέσα (στρατιωτικά, οικονομικά, διπλωματικά κ.λπ.) που μπορεί να χρησιμοποιήσει ένα κράτος προκειμένου να επιτύχει τους μακροπρόθεσμους πολιτικούς του σκοπούς, ενόψει πραγματικής ή ενδεχόμενης σύγκρουσης⁵. Μία λεπτομερής ανάλυση της έννοιας της υψηλής στρατηγικής δίδεται από τον Basil Liddell Hart. Σύμφωνα με αυτόν⁶:

¹ Αθανάσιος Πλατιάς – Κων. Κολιόπουλος, *Thucydides on Strategy, Eurasia*, Αθήνα 2006, σελ. 51-55

² Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική, Ποιότητα*, 2011, σελ. 17

³ Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, *Η στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα Μέχρι Σήμερα, Ποιότητα*, Αθήνα, 2008, σελ.44

⁴ Beaufre, *Εισαγωγή στη Στρατηγική, ΔΕΚ/ΓΕΣ*, Αθήνα, 1987, σελ. 15

⁵ Αθανάσιος Πλατιάς, *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη, Εστία*, Αθήνα, σελ. 81-82

⁶ Basil Liddell Hart, *Στρατηγική της Έμμεσης Προσεγγίσεως*, μτφ. Κ. Γεωργαντάς, Βανιάς, Θεσσαλονίκη, 1995, σελ. 501-502.

Ο ρόλος της υψηλής στρατηγικής είναι να συντονίζει και διευθύνει όλες τις πηγές ενός έθνους ή ομάδας εθνών προς την κατεύθυνση επιτεύξεως του πολιτικού σκοπού του πολέμου: του σκοπού που καθορίζεται από τη θεμελιώδη πολιτική. Η υψηλή στρατηγική πρέπει να υπολογίζει και να αναπτύσσει τους οικονομικούς πόρους και το ανθρώπινο δυναμικό των εθνών για να υποστηρίξει τα μαχόμενα στρατεύματα και τις ηθικές δυνάμεις, γιατί για να αναπτυχθεί το πνεύμα και η θέληση του λαού, συχνά οι ηθικές δυνάμεις είναι το ίδιο σπουδαίος παράγοντας, όσο και η κατοχή πιο συγκεκριμένων μορφών ισχύος. Η μάχιμη ισχύς δεν αποτελεί παρά ένα μόνο από τα όργανα της υψηλής στρατηγικής, η οποία πρέπει να λαμβάνει υπόψη της και να χρησιμοποιεί την ισχύ της οικονομικής πίεσεως, της διπλωματικής πίεσεως, της εμπορικής πίεσεως και - δεν είναι μικρότερης σημασίας αυτό - της ηθικής πίεσεως, για να εξασθενήσει τη θέληση του αντιπάλου.

Η στρατιωτική στρατηγική, την οποία ο Λίντελ Χαρτ αποκάλεσε πραγματική στρατηγική, είναι η ενορχήστρωση των διαθέσιμων στρατιωτικών μέσων για την επίτευξη κάποιου πολιτικού σκοπού, ενόψει πραγματικής ή ενδεχόμενης σύγκρουσης.⁷

Κεφάλαιο πρώτο

Ιστορική αναδρομή κουρδικού ζητήματος

Το Κουρδιστάν αποτελεί περίπου το 20% του πληθυσμού της Τουρκίας και διαβιεί κατά βάση στη νοτιοανατολική περιοχή της χώρας. Είναι κυρίως σουνίτες μουσουλμάνοι που προέρχονται από τον νομαδικό και ημινομαδικό τρόπο ζωής των κουρδικών φυλών των προηγούμενων αιώνων, κατά τον οποίο η οικογένεια αποτελεί τον κύριο συνεκτικό ιστό. Οι φυλές αυτές στήριζαν μια ισχυρή παράδοση αντίστασης στις πολιτικές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και αργότερα της Τουρκικής Δημοκρατίας έχοντας αναπτύξει μια παράδοση αντάρτικου πολέμου.⁸

Ο πρώτος διαμελισμός του Κουρδιστάν έγινε τον 17^ο αιώνα (1639) στη διάρκεια των πολέμων μεταξύ Οθωμανών και Περσών. Στο τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, όταν διαλύθηκε η οθωμανική αυτοκρατορία, το Κουρδιστάν μοιράστηκε ανάμεσα στα νέα κράτη που δημιουργήθηκαν (Τουρκία, Ιράκ, Συρία), ενώ ένα τέταρτο μέρος

⁷ Κων/νος Κολιόπουλος, *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, Ποιότητα*, Αθήνα, 2008, σελ.44 και Παναγιώτης Μαυρόπουλος, *Εισαγωγή στη Θεωρία Πολέμου και στη Στρατηγική*, Αθήνα, 2012, σελ. 197

⁸ David McDowall, *A Modern History of the Kurds*, I.B.Tauris, London –NewYork, 2004, σελ. 54

παρέμεινε στην κυριαρχία του Ιράν. Τα νέα σύνορα που χαράχτηκαν με τη Συνθήκη της Λωζάννης, έρχονται σε αντίθεση με την εθνολογική δομή της περιοχής με αποτέλεσμα να αναδυθούν τα πρώτα κουρδικά αντάρτικα κινήματα στην ορεινή περιοχή της Νοτιοανατολικής Τουρκίας.⁹

Μέσα στο γενικότερο κλίμα αναταραχής, οι Κούρδοι προσπάθησαν να δημιουργήσουν τα δικά τους πολιτικά κόμματα που ζητούσαν ανεξαρτησία και άλλα που ζητούσαν αυτονομία.¹⁰ Η πρώτη κουρδική εξέγερση πραγματοποιήθηκε το 1921 στην ανατολική Τουρκία κατά της κυριαρχίας του Κεμάλ Ατατούρκ, χωρίς να έχει την αναμενόμενη επιτυχία. Η εξέγερση απέτυχε να συσπειρώσει την πλειοψηφία των κουρδικών φυλών και κατέληξε στη συντριβή της από τον τουρκικό στρατό μετά από τέσσερις μήνες. Η εξέγερση αυτή θορύβησε την ηγεσία του νεοσύστατου τουρκικού κράτους με αποτέλεσμα ο Κεμάλ Ατατούρκ να υποσχεθεί στους Κούρδους την αυτονομία τους ως αντάλλαγμα της υποστήριξής τους στον πόλεμο. Η δέσμευση όμως αυτή δεν υλοποιήθηκε, καθώς μετά την υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάννης ο Μουσταφά Κεμάλ δήλωσε ότι «δημιουργήθηκε ένα ενιαίο τουρκικό κράτος».¹¹

Οι ριζοσπαστικές πολιτικές του Ατατούρκ, που περιελάμβαναν την αναγκαστική εκκοσμίκευση και την κατάργηση του Ισλαμικού Χαλιφάτου, προκάλεσαν τη δυσαρέσκεια των Κούρδων, με αποτέλεσμα μέχρι το τέλος του Β΄ΠΠ να εκδηλωθούν τρεις σοβαρές εξεγέρσεις. Η πρώτη, γνωστή και ως επανάσταση Sheikh Said, πραγματοποιήθηκε το 1925 και είχε ως εκπεφρασμένο στόχο την επανίδρυση του Χαλιφάτου.¹² Οι εξεγερμένοι επιχείρησαν να καταλάβουν μεγάλες πόλεις, αλλά μετά από δύο μήνες επιχειρήσεων ο τουρκικός στρατός κατέστειλε την εξέγερση με τη βοήθεια αντίπαλων κουρδικών φυλών. Ακολούθησε πέντε χρόνια αργότερα, το 1930, η εξέγερση της οργάνωσης «Azadi», γνωστή και ως «Ararat», η οποία για πρώτη φορά είχε μορφή εθνικιστική και όχι θρησκευτική.¹³ Ήταν η πρώτη φορά που απειλήθηκε η ισχύς, η ενότητα και η σταθερότητα του νεοσύστατου τουρκικού κράτους.¹⁴

⁹ Κεμάλ Μπουρκαϊ, *Οι Κούρδοι και το Κουρδιστάν*, Παπαζήση, Αθήνα, 1999, σελ. 20

¹⁰ Χούνου Βασιλική, *Οι Κούρδοι: Παρελθόν, Παρόν και Μέλλον*, ΙΑΑ, 2000, σελ. 21.

¹¹ Gerard Chaliand, *Οι Κούρδοι, Λαός Χωρίς Ελεύθερη Πατρίδα*, Θετίλη, Αθήνα, 1978, σελ. 85

¹² Βασίλειος Αρσονιάδης, *Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του «Στρατηγικού Βάθους» Η Περίπτωση των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής (2002-2016)*, Σιδέρης, Αθήνα, 2018, σελ. 205

¹³ David McDowall, *A Modern History of the Kurds*, I.B.Tauris, London –NewYork, 2004, σελ. 194

¹⁴ Βασίλειος Αρσονιάδης, *Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του «Στρατηγικού Βάθους» Η Περίπτωση των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής (2002-2016)*, Σιδέρης, Αθήνα, 2018, σελ. 205

Η Τρίτη εξέγερση, το 1937, γνωστή ως «Dersim» με επικεφαλής τον Σαΐτ Ριζά Αλεβί, απέδειξε την ύπαρξη εθνικιστικού κινήματος στο εσωτερικό της Τουρκίας και ανέδειξε το Κουρδικό ζήτημα σε μείζονα εσωτερική απειλή.¹⁵ Το γεγονός αυτό αποδεικνύεται από τη βίαιη καταστολή της εξέγερσης καθώς ολόκληρες περιοχές καταστράφηκαν εντελώς και εγκαταλείφθηκαν, ενώ δεκάδες χιλιάδες πολίτες σκοτώθηκαν από τη χρήση δηλητηριωδών αερίων.¹⁶

Μετά το τέλος του Β΄ΠΠ, το πολυκομματικό σύστημα που καθιερώθηκε στην Τουρκία, κατέστησε ελκυστικό το 20% των Κούρδων ψηφοφόρων. Το αποτέλεσμα αυτού ήταν να αναζωπυρωθούν οι ελπίδες για δημοκρατικές ελευθερίες των Κούρδων, καθώς οι πολιτικοί υπόσχονταν πολιτιστικές- πολιτισμικές ελευθερίες και οικονομική ανάπτυξη.¹⁷ Η αποτυχία όμως των οικονομικών προγραμμάτων των πρώτων μεταπολεμικών κυβερνήσεων και η αύξηση της δύναμης των αριστερών κομμάτων συνέβαλαν στην ανάπτυξη του κουρδικού εθνικισμού.¹⁸

Το 1974, σε μια εποχή έντονων πολιτικών αναταραχών στην Τουρκία παρουσιάζεται στην πολιτική σκηνή της χώρας ο Αμπντουλάχ Οτσαλάν, πολιτικός ακτιβιστής κουρδικής καταγωγής και πτυχιούχος πανεπιστημίου, ιδρύοντας το Κουρδικό Εργατικό Κόμμα (PKK), το οποίο έμελε να σημαδέψει την Τουρκία για τις επόμενες δεκαετίες. Το PKK έμοιαζε με τις μαχητικές αριστερές ομάδες, αλλά σύντομα συγκρούστηκε μαζί τους. Η αρχική φάση του αγώνα του PKK τερματίστηκε απότομα το 1980, όταν ο τουρκικός στρατός πραγματοποίησε ένα βίαιο πραξικόπημα στην Τουρκία. Τα μέλη του PKK που απέφυγαν τη σύλληψη και τη φυλάκιση, συμπεριλαμβανομένου και του Οτσαλάν, διέφυγαν στη Συρία όπου ο Χαφέζ Αλ Άσαντ τούς παρείχε κρίσιμη υποστήριξη. Το PKK ίδρυσε γρήγορα στρατόπεδα στο βόρειο Λίβανο, εξοπλίστηκε, εκπαιδεύτηκε, ανέπτυξε στενές επαφές με άλλες μαχητικές αριστερές ομάδες στην Τουρκία και σε άλλες χώρες και στις 15 Αυγ 1984 κήρυξε τον επαναστατικό αγώνα εναντίον της Τουρκίας.¹⁹

¹⁵ David McDowall, *A Modern History of the Kurds*, I.B.Tauris, London –NewYork, 2004, σελ. 207

¹⁶ Σπυρίδων Πλακούδας *The PKK and the Guerrilla Tradition of Turkey's Kurds*, 2015, Άρθρο στο <http://www.rubincenter.org/2015/02/the-pkk-and-the-guerrilla-tradition-of-Turkeys-kurds/>

¹⁷ David McDowall, *A Modern History of the Kurds*, I.B.Tauris, London –NewYork, 2004, σελ.399

¹⁸ Βασίλειος Αρσονιάδης, *Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του «Στρατηγικού Βάθους» Η Περίπτωση των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής* (2002-2016), Σιδέρης, Αθήνα, 2018, σελ. 206

¹⁹ Σπυρίδων Πλακούδας *The PKK and the Guerrilla Tradition of Turkey's Kurds*, 2015, Άρθρο στο <http://www.rubincenter.org/2015/02/the-pkk-and-the-guerrilla-tradition-of-Turkeys-kurds/>

Κεφάλαιο δεύτερο

Ανάλυση διεθνούς περιβάλλοντος

Το Γεωπολιτικό Περιβάλλον της Μέσης Ανατολής

Η γεωγραφική θέση της Τουρκίας την έχει καταστήσει στρατηγικό εταίρο του ΝΑΤΟ και των ΗΠΑ στην εποχή του Ψυχρού Πολέμου καθώς και στη μεταψυχροπολεμική εποχή. Αντίθετα, ο μαρξιστικός – λενινιστικός χαρακτήρας του ΡΚΚ προκάλεσε τη στήριξη της Σοβιετικής Ένωσης η οποία το θεώρησε ευκαιρία οριζόντιας κλιμάκωσης του Ψυχρού Πολέμου στη Μέση Ανατολή. Έτσι, η Σοβιετική Ένωση υποστήριξε και όπλισε τον Χαφέζ Αλ Άσαντ που με τη σειρά του υποστήριξε τους αντιπάλους των συμμάχων των ΗΠΑ στην περιοχή, όπως παλαιστινιακές μαχητικές ομάδες ενάντια στο Ισραήλ και το ΡΚΚ ενάντια στην Τουρκία. Παράλληλα, μέσω του ΡΚΚ ο Άσαντ πίεζε την Τουρκία στο θέμα της παρακράτησης υδάτων του Ευφράτη, προκειμένου να γεμίσουν τα φράγματα του Αναπτυξιακού Σχεδίου Νοτιοανατολικής Ανατολίας (GAP).²⁰

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και ο πόλεμος του Κόλπου το 1991 σηματοδότησε μια νέα εποχή για το κουρδικό ζήτημα. Η δημιουργία μιας ημιαυτόνομης περιοχής στο βόρειο Ιράκ υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και η απομάκρυνση των ιρακινών στρατευμάτων νότια του 36ου παράλληλου διαμόρφωσαν μια νέα πραγματικότητα στη Μέση Ανατολή.

Η κατάληψη του Ιράκ από τις δυτικές δυνάμεις το 2003 και η δημιουργία της Κουρδικής Περιφερειακής Διοίκησης (Kurdish Regional Government- KRG) του Βορείου Ιράκ ενέτεινε τις τουρκικές ανησυχίες και επέδρασε καταλυτικά στο εσωτερικό της. Το ΡΚΚ με πρόσχημα ότι η κυβέρνηση της Τουρκίας δεν παρείχε τις δημοκρατικές ελευθερίες που υποσχέθηκε στον κουρδικό πληθυσμό επαναλαμβάνει τον ένοπλο αγώνα, τον οποίο είχε μονομερώς αναστείλει το 1999, καταδικάζοντας σε αποτυχία μια ακόμη ειρηνευτική προσπάθεια. Ο χρόνος επανέναρξης του ενόπλου αγώνα των Κούρδων δεν είναι τυχαίος καθώς το ΡΚΚ απέκτησε στο βόρειο Ιράκ βάσεις επιχειρήσεων σε μια περιοχή όπου η Τουρκία αδυνατεί να επέμβει στρατιωτικά.²¹

²⁰ Άγγελος Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, Πατάκη, Αθήνα, 2015, σελ. 525

²¹ Βασίλειος Αρσωνιάδης, *Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του «Στρατηγικού Βάθους» Η Περίπτωση των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής* (2002-2016), Σιδέρης, Αθήνα, 2018, σελ. 209

Ο εμφύλιος πόλεμος στη Συρία διαφοροποίησε τις ισορροπίες και τις συμμαχίες των κρατών προκαλώντας νέες ανακατατάξεις στο γεωστρατηγικό περιβάλλον της Μέσης Ανατολής. Η ασυμμετρία συμφερόντων και οι αποκλίνουσες επιδιώξεις έχουν κατατάξει τους περιφερειακούς δρώντες σε τρία στρατόπεδα. Στο πρώτο ανήκει η Τουρκία (αν και αργότερα αποστασιοποιήθηκε), η Σαουδική Αραβία, τα μικρότερα κράτη του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου (GCC), η Ιορδανία και οι ΗΠΑ που βοηθούν τη συριακή αντιπολίτευση και επιδιώκουν την πτώση του καθεστώτος Assad. Στο δεύτερο εντάσσονται οι χώρες που υποστηρίζουν το καθεστώς Άσαντ, με το Ιράν την οργάνωση Χεζμπολάχ και τη Ρωσία. Στο τρίτο στρατόπεδο ανήκουν το Ισραήλ και το Ιράκ, δύο δρώντες που αποφεύγουν να εισέλθουν εμφανώς στη συριακή διαμάχη.²²

Η Σαουδική Αραβία και οι ΗΠΑ έχουν έντονο ενδιαφέρον να απομονώσουν το Ιράν από τη Συρία - συνεπώς και από το Λίβανο και τη Χεζμπολάχ - καθώς αποτελεί το κέντρο της περιφερειακής πολιτικής του στη Μέση Ανατολή. Η επιδίωξη αυτή θα υλοποιηθεί εκκολάπτοντας μια αυτόνομη κουρδική οντότητα στη Συρία και στο βόρειο Ιράκ. Οι ΗΠΑ παραμένουν επικεντρωμένες στην εξάλειψη του ISIS και για τον σκοπό αυτό ο στρατηγικός δεσμός που έχουν αναπτύξει με τους Κούρδους μαχητές της Συρίας διατηρείται και αναπτύσσεται. Σύμφωνα με το STRATFOR, η δημόσια αυτή στήριξη των ΗΠΑ προς τους Κούρδους αποτέλεσε πηγή εκνευρισμού και διαμάχης για την Τουρκία που θεωρεί τις Μονάδες Προστασίας του Λαού (Κούρδοι της Συρίας) τρομοκρατική οργάνωση²³.

Η Τουρκία προσπαθεί να αμβλύνει τις επιπτώσεις της σύγκρουσης που οδήγησε σε τεράστια εισροή προσφύγων στην Τουρκία, διασυνοριακές συγκρούσεις που αποσταθεροποίησαν τα τουρκικά σύνορα και το κυριότερο την προοπτική μιας ενθουσιασμένης κουρδικής κοινότητας, που εκμεταλλευόμενη το κενό εξουσίας στη Συρία, θα εντείνει τις προσπάθειές της για αυτονομία. Η Ιορδανία με παρόμοιες ανησυχίες, δρώντας όμως παρασκηνακά, υποστηρίζει τις μουσουλμανικές δυνάμεις που αγωνίζονται εναντίον του καθεστώτος.²⁴

Το STRATFOR αναφέρει ότι οι πολεμικές επιχειρήσεις που διεξάγει η Τουρκία στα συριακά εδάφη τη φέρνουν «αντιμέτωπη» και με το Ιράν που δεν επιθυμεί την αύξη-

²² Jeffrey Martini, *Syria as an Arena of Strategic Competition*, RAND, 2013, Άρθρο στο JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/10.7249/j.ctt2jc9hh.1>

²³ Cinan Ciddi, *The U.S. and Turkey Go Their Separate Ways*, Feb 2018, Άρθρο στο STRATFOR, <https://worldview.stratfor.com/article/us-and-turkey-go-their-separate-ways>

²⁴ Cinan Ciddi, *The U.S. and Turkey Go Their Separate Ways*, Feb 2018, Άρθρο στο STRATFOR, <https://worldview.stratfor.com/article/us-and-turkey-go-their-separate-ways>

ση της επιρροής της Άγκυρας στη Συρία.²⁵ Έτσι, προσπαθεί να διατηρήσει μια ζώνη επιρροής στη Συρία που θα της παρέχει έναν αγωγό σύνδεσης με την Χεζμπολάχ του Λιβάνου. Για την Τεχεράνη η εξέγερση του ΡΚΚ δημιουργεί μεν τις προϋποθέσεις άσκησης πίεσης προς την Άγκυρα, από την άλλη όμως εγκυμονεί κινδύνους διότι, το Ιράν φιλοξενεί στο έδαφος του το Κόμμα της Ελεύθερης Ζωής του Κουρδιστάν (PJAK) - παρακλάδι του ΡΚΚ. Το γεγονός αυτό εξισορροπεί τη σύγκρουση με την Τουρκία καθώς οι δυο χώρες έχουν αμοιβαίο συμφέρον να συντηρούν τον κουρδικό κίνδυνο.²⁶

Η Ρωσία έχει τα δικά της ισχυρά συμφέροντα στην περιοχή, αφού διαθέτει στη Συρία τη μοναδική βάση της στη Μέση Ανατολή. Η σχέση της Μόσχας με τη Δαμασκό, που χρονολογείται από τον Ψυχρό Πόλεμο, δίνει στη Ρωσία το μοναδικό της λιμάνι στη Μεσόγειο (Tartus). Τέλος, η ανάμειξη της Ρωσίας στην ισραηλινο-παλαιστινιακή σύγκρουση της παρέχει δυνατότητα διαπραγμάτευσης με άλλες περιφερειακές δυνάμεις όπως το Ισραήλ και την Τουρκία.²⁷

Το τρίτο στρατόπεδο περιλαμβάνει τους περιφερειακούς δρώντες που απείχαν από την έκφραση μιας σταθερής θέσης. Τα συμφέροντα του Ισραήλ στη Συρία είναι αντιφατικά. Από τη μία πλευρά, το Τελ Αβίβ θα επωφεληθεί από την αποκοπή των διαδρόμων εφοδιασμού της Χεζμπολάχ και την περαιτέρω απομόνωση του Ιράν, ενώ από την άλλη πλευρά, το ενδεχόμενο ενός διάδοχου ισλαμιστικού καθεστώτος στη Συρία ίσως αποβεί περισσότερο εχθρικό προς το Ισραήλ. Το Ιράκ παραμένει ευάλωτο στις συνέπειες που μπορεί να προκύψουν από την επιδείνωση των δικών τους θρησκευτικών προβλημάτων και της ενθάρρυνσης των κουρδικών φιλοδοξιών. Η ανάληψη της ηγεσίας του Ιράκ από τους σιίτες, επιδείνωσε τις σχέσεις με την Τουρκία καθώς ο Nuri al-Maliki θεωρείται ευρέως στην Άγκυρα ως ο άνθρωπος της Τεχεράνης στη Βαγδάτη, καθώς με την αποχώρηση των αμερικανικών στρατευμάτων από το Ιράκ στα τέλη του 2012, εφάρμοσε φιλο-ιρανική πολιτική διοχετεύοντας μαχητές και οπλισμό του Ιράν στη Συρία.²⁸

²⁵ *Turkey and Iran Push and Pull Over Syria*, Feb 2018, Άρθρο στο STRATFOR, <https://worldview.stratfor.com/article/turkey-and-iran-push-and-pull-over-syria>

²⁶ F. Stephen Larrabee, *Turkey's New Kurdish Opening*, *The International Institute for Strategic Studies*, London 2013

²⁷ Jeffrey Martini, *Syria as an Arena of Strategic Competition*, *RAND*, 2013, Άρθρο στο JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/10.7249/j.ctt2jc9hh.1>

²⁸ F. Stephen Larrabee, *Turkey's New Kurdish Opening*, *The International Institute for Strategic Studies*, London 2013

Κίνδυνοι και Ευκαιρίες Αντιμαχομένων Μερών

Μέσα σε αυτό το πολυσχιδές γεωπολιτικό περιβάλλον οι αντιμαχόμενες πλευρές του εμφυλίου πολέμου ΡΚΚ –Τουρκίας διαπιστώνουν κινδύνους αλλά και ευκαιρίες για την επίτευξη των στρατηγικών τους στόχων. Η Τουρκία διαπιστώνει ότι η απώλεια ελέγχου της Συρίας και το κενό ισχύος στα βόρεια σύνορα της χώρας θα επιτρέψουν στο κουρδικό στοιχείο, με την υποστήριξη των ΗΠΑ, να δρομολογήσει διαδικασίες αυτονομησης, δημιουργώντας ελκτικά πρότυπα και για τους Κούρδους της Τουρκίας. Η Τουρκία επιδιώκει να εδραιώσει την επιρροή της στη Συρία με μια φιλική προς αυτήν κυβέρνηση, μέσω της οποίας:

Θα δημιουργήσει μια ζώνη ασφαλείας στα νότια σύνορα της χώρας ενισχύοντας την περιφερειακή της ασφάλεια, ενώ παράλληλα θα διαλύσει τη συνοχή της κουρδικής οντότητας στην περιοχή, την οποία θεωρεί τμήμα του ΡΚΚ.

Θα δημιουργήσει συνθήκες απομόνωσης του ΡΚΚ στο τουρκικό έδαφος, στερώντας του το στρατηγικό βάθος της Συρίας, που θα επιτρέψει σταδιακά την καταστολή του επιτυγχάνοντας με τον τρόπο αυτό τον στρατηγικό της στόχο.

Από την άλλη πλευρά, οι Κούρδοι προσαρμόστηκαν γρήγορα στις νέες συνθήκες που διαμορφώθηκαν στο βόρειο Ιράκ και διέγνωσαν την ευκαιρία που παρουσιαζόταν για την προώθηση του οράματος μιας ελεύθερης πατρίδας. Ο εμφύλιος πόλεμος στη Συρία ανέδειξε τους Κούρδους της χώρας - φιλικά προσκείμενοι του ΡΚΚ - ως τον μόνο αξιόπιστο στρατηγικό σύμμαχο των ΗΠΑ στην περιοχή.²⁹

Κεφάλαιο τρίτο

Ανάλυση στρατηγικής Τουρκίας

Καθορισμός Πολιτικών Αντικειμενικών Σκοπών (ΑΝΣΚ): Η 1η Φάση του Αγώνα, 1984-1999, Έναρξη του Επαναστατικού Αγώνα

Η Τουρκία από την ίδρυσή της ως δημοκρατία διακήρυξε ότι αποτελούσε «ένα έθνος με μία γλώσσα και μία θρησκεία», συνιστώντας έτσι ένα ιδιότυπο εθνικό κράτος που επέκτεινε σε όλους τους πολίτες της την οθωμανική παράδοση μιας αδιάσπαστης κοινότητας μουσουλμάνων. Γνώριζε όμως ότι στην ουσία επρόκειτο για σύνολο εθνοτήτων που καταπιέστηκαν ολοκληρωτικά από τον κεμαλισμό. Σύμφωνα με αυτό,³⁰ ο πολιτικός αντικειμενικός σκοπός της Τουρκίας ήταν η αφομοίωση όλων των εθνοτή-

²⁹ Cinan Ciddi, *The U.S. and Turkey Go Their Separate Ways*, Feb 2018, Άρθρο στο STRATFOR, <https://worldview.stratfor.com/article/us-and-turkey-go-their-separate-ways>

³⁰ Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν, τι*; Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ.240

των, η δίωξη όλων των πολιτικών κινημάτων που πρέσβευαν διαφορετική ιδεολογία και τέλος, η βίαιη καταστολή κάθε ένοπλης εξέγερσης που διεκδικούσε δικαιώματα και αυτονομία.

Αν και υπήρχαν μετριοπαθείς φωνές (Τουργκούτ Οζάλ, Ερπακάν κλπ.) που πρέσβευαν την επίλυση του κουρδικού ζητήματος με πολιτικό τρόπο, εντούτοις από το 1980 μέχρι και σήμερα επικρατεί κατά βάση η γραμμή των σκληροπυρηνικών (στρατός, δεξιά και ακροδεξιά εθνικιστικά κόμματα) σύμφωνα με τους οποίους δεν υφίσταται κουρδικό ζήτημα αλλά ζήτημα τρομοκρατίας του ΡΚΚ.³¹

Η 2η Φάση του αγώνα, 1999-2004: Περίοδος εκδημοκρατισμού της Τουρκίας

Με τη σύλληψη του ηγέτη του ΡΚΚ το 1999 το ένοπλο τμήμα του ανέστειλε τις επιχειρήσεις καθώς προσπαθούσε να ανασυγκροτηθεί πολιτικά, ιδεολογικά και στρατιωτικά. Την ίδια περίοδο ο Ερντογάν αναλαμβάνει την εξουσία στην Τουρκία (2003) έχοντας πεισθεί ότι η επίλυση του κουρδικού ζητήματος δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί με στρατιωτικά μέσα. Προσανατολίσθηκε στην πολιτική αντιμετώπισή του ως προβλήματος κοινωνικού και πολιτιστικού, υποστηρίζοντας ότι η λύση βρίσκεται στους κοινούς ισλαμικούς δεσμούς του πληθυσμού που τελικά θα ενισχύσουν την ενότητα του κράτους.³² Η προσέγγιση με την Ευρωπαϊκή Ένωση και το αυστηρό πλαίσιο εκδημοκρατισμού που αυτή επέβαλε, του παρείχε την προστασία που χρειαζόταν για τη λήψη μέτρων ανακούφισης του κουρδικού πληθυσμού. Παρόλα αυτά, ακολούθησε μια πολιτική αναβλητικότητας προσδοκώντας ευνοϊκότερες συνθήκες, προκειμένου να μη συγκρουστεί με τις ένοπλες δυνάμεις που δεν επιθυμούσαν την πολιτική λύση του κουρδικού ζητήματος και απειλούσαν τη νεοσθωμανική ιδεολογία του.³³

Η 3η Φάση του Αγώνα, 2004-Σήμερα: Ο Πόλεμος Κατοικημένων Τόπων

Μετά την εισβολή των δυτικών δυνάμεων στο Ιράκ το 2003 η Τουρκία αναγκάστηκε να αναθεωρήσει την περιφερειακή στρατηγική της, καθώς δημιουργηθήκαν ευνοϊκές συνθήκες για την αυτονόμηση του κουρδικού στοιχείου στο βόρειο Ιράκ. Η παρουσία των ΗΠΑ στο Ιράκ και η δημιουργία της Κουρδικής Περιφερειακής Διοίκησης

³¹ Βασίλειος Αρσονιάδης, *Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του «Στρατηγικού Βάθους» Η Περίπτωση των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής (2002-2016)*, Σιδέρης, Αθήνα, 2018, σελ. 207

³² Βασίλειος Αρσονιάδης, *Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του «Στρατηγικού Βάθους» Η Περίπτωση των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής (2002-2016)*, Σιδέρης, Αθήνα, 2018, σελ. 209

³³ Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν, τι*; Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ.248

(Kurdish Regional Government- KRG) μετέβαλε τις ισορροπίες και ενθάρρυνε ανάλογες αποσχιστικές τάσεις στα άλλα κράτη όπου βρίσκονται κουρδικόι πληθυσμοί. Έτσι, βρέθηκε αντιμετώπη με το δίλημμα να προωθήσει τη στρατιωτική της στρατηγική ενάντια στο ΡΚΚ σε έναν πόλεμο που πρόκειται να είναι παρατεταμένος και ασαφής ή να επαναλάβει τις ειρηνευτικές συνομιλίες.

Τη διέξοδο στο δίλημμα της Τουρκίας έδωσε το ίδιο το ΡΚΚ που εκμεταλλευόμενο την κατάσταση στο Ιράκ και με πρόσχημα ότι η τουρκική κυβέρνηση δεν προέβη στις κατάλληλες ενέργειες για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εξασφάλισης των δικαιωμάτων του κουρδικού πληθυσμού, αποφασίζει την επανάληψη του ένοπλου αγώνα. Έχοντας αποκτήσει στρατηγικό πλεονέκτημα το ΡΚΚ επιχειρεί από ασφαλείς βάσεις στο βόρειο Ιράκ (η Τουρκία δεν μπορούσε να επέμβει στρατιωτικά την περίοδο εκείνη) διενεργώντας επιθέσεις εναντίον κυβερνητικών στόχων και δυνάμεων ασφαλείας στην Τουρκία.³⁴

Η Τουρκία εγκλωβισμένη στο γεγονός ότι η προώθηση πολιτικής λύσης σημαίνει και παραδοχή ήττας οδηγήθηκε σε έναν εξισορροπητικό ελιγμό με κύριο άξονα της πολιτικής της τον διαχωρισμό του ΡΚΚ από το Κουρδικό ζήτημα, υιοθετώντας ένα πρόγραμμα τριών φάσεων:³⁵

Βραχυπρόθεσμα, επέτρεψε τη χρήση της κουρδικής γλώσσας σε θρησκευτικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις, και την εκπομπή ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών προγραμμάτων στην κουρδική.

Μεσοπρόθεσμα και με την εφαρμογή του νέου ποινικού κώδικα (2005), επεδίωξε τη διάλυση και τον αφοπλισμό του ΡΚΚ, προσφέροντας αμνήστευση των μελών του.

Μακροπρόθεσμα, προέβλεπε την τροποποίηση του συντάγματος με τρόπο που να εγγυάται τα δικαιώματα των μειονοτήτων.

Παράλληλα, κατόπιν συμφωνίας με τις ΗΠΑ, πραγματοποίησε επιχειρήσεις μικρής κλίμακας και αεροπορικές επιδρομές εναντίον στόχων του ΡΚΚ εντός του Ιρακινού

³⁴ Βασίλειος Αρσονιάδης, *Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του «Στρατηγικού Βάθους» Η Περίπτωση των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής* (2002-2016), Σιδέρης, Αθήνα, 2018, σελ. 209

³⁵ Βασίλειος Αρσονιάδης, *Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του «Στρατηγικού Βάθους» Η Περίπτωση των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής* (2002-2016), Σιδέρης, Αθήνα, 2018, σελ. 210

εδάφους.³⁶ Έκτοτε, η πολιτική που ακολουθεί η Τουρκία στο κουρδικό ζήτημα παλινδρομεί μεταξύ των πολιτικοστρατιωτικών λύσεων.

Η επιστροφή στη στρατιωτική προσέγγιση της σύγκρουσης τον Ιούλιο του 2015, μετά την προσπάθεια εκχειρίας διάρκειας 2,5 ετών οδήγησε σε νέα εσωτερική πόλωση, που τροφοδοτήθηκε από τη διεύρυνση της συριακής σύγκρουσης.³⁷ Η Τουρκία ανησυχεί ότι ο κουρδικός διάδρομος 900 χιλιομέτρων κατά μήκος των νότιων συνόρων της και η μελλοντική του αυτονόμηση θα προσδώσει νέα δυναμική στο κουρδικό κίνημα στο εσωτερικό της Τουρκίας. Στο πλαίσιο αυτό, ενέταξε τους Κούρδους της Συρίας και το ISIS στην κατηγορία των τρομοκρατών αναζητώνταςτα ερείσματα για στρατιωτική εισβολή στη Συρία. Ο πολιτικός στόχος παραμένει ίδιος: καταστολή οποιασδήποτε προσπάθειας απόκτησης δικαιωμάτων, αυτονόμησης ή ανεξαρτησίας των κούρδων στο εσωτερικό και σε οποιοδήποτε όμορο κράτος της Τουρκίας.

Σύνδεση Μέσων και Σκοπών

Η πολιτική καθορίζει μεν τους αντικειμενικούς σκοπούς του πολέμου αλλά αυτοί δε θα πρέπει να υπερβαίνουν τα υπάρχοντα μέσα.³⁸ Στην πρώτη φάση η Τουρκία ενώ διέθετε τα απαιτούμενα στρατιωτικά και μη μέσα για την υλοποίηση της στρατηγικής της, εντούτοις δε διέθετε το γόητρο και την αίγλη για να εμπνεύσει τον κουρδικό πληθυσμό και να τον αφομοιώσει με ειρηνικό τρόπο. Έτσι, επιδόθηκε σε γενοκτονία ανθρώπων και πολιτισμική εξόντωση σε όλη την γεωγραφική έκταση του Κουρδιστάν, λόγω της αδυναμίας της να ολοκληρώσει την πολιτική της σε έναν λαό με διαμορφωμένη εθνική ταυτότητα.

Οι σκοπιμότητες των δύο πόλων εξουσίας στην Τουρκία - στρατιωτικών και πολιτικών – την οδηγεί στον μονόδρομο επίλυσης ενός πολιτικού προβλήματος με καθαρά στρατιωτικό τρόπο. Οποιαδήποτε προσπάθεια ειρηνικής επίλυσης της εμφύλιας διαμάχης προσέκρουε στην άρνηση του στρατιωτικού κατεστημένου καθώς ο κουρδικός εθνικισμός αποτελούσε το άλλοθι για την κηδεμόνευση του πολιτικού συστήματος.³⁹

³⁶ Βασίλειος Αρσονιάδης, *Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του «Στρατηγικού Βάθους» Η Περίπτωση των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής* (2002-2016), Σιδέρης, Αθήνα, 2018, σελ. 210

³⁷ *A Sisyphian Task? Resuming Turkey-PKK Peace Talks*, Crisis Group Europe Briefing N°77, 17 December 2015, Άρθρο στο <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/sisyphian-task-resuming-turkey-pkk-peace-talks>

³⁸ Κολιόπουλος Κων/νος, *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, Ποιότητα, Αθήνα 2008, σελ. 149

³⁹ Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν, τι*; Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ.247

Σύμφωνα με τον Andrew Mango εκφραστή της τουρκικής άποψης στην εμφύλια διαμάχη, η τουρκική στρατηγική απέδωσε τα αναμενόμενα, παρόλο που το κόστος της καταπολέμησης του PKK μετά το 1980 υπήρξε βαρύ. Η δημοκρατική τάξη αποκαταστάθηκε σταδιακά, η επίπτωση της βίας μειώθηκε δραματικά και η οικονομία, η οποία είχε καταστεί αφερέγγυα μέχρι το 1980, πέτυχε υψηλά ποσοστά ανάπτυξης την επόμενη δεκαετία, ώστε το 1987 η Τουρκία να αισθανθεί αρκετά ισχυρή για να υποβάλει αίτηση για πλήρη ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.⁴⁰

Η πράξη, όμως, απέδειξε ότι η επίτευξη του πολιτικού της σκοπού δεν έχει ακόμη πραγματοποιηθεί. Τα σκληρά μέτρα που ελήφθησαν από τις τουρκικές υπηρεσίες ασφαλείας χωρίς την παράλληλη χρήση μεταρρυθμίσεων και παροχή ελευθεριών δεν κατέστησαν ικανά να κάμψουν τη θέληση για αγώνα του κουρδικού λαού. Η εμμονή στην επιβολή στρατιωτικής λύσης δεν απέδωσε τα αναμενόμενα αποτελέσματα, παρόλο που σ' αυτό το μέτωπο χρησιμοποίησε ό,τι καλύτερο διέθετε στο στρατιωτικό επίπεδο, ενώ δε στερήθηκε ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους.⁴¹ Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται και από τον στρατηγό Αλτάι Τόκατ ο οποίος πιστεύει ότι:⁴²

Πρώτα απ' όλα, πρέπει να υπάρξουν αντίστοιχες απόψεις μεταξύ των πολιτικών και στρατιωτικών σχετικά με τη φύση και την έκταση της απειλής. Η αυτονομιστική τρομοκρατία είναι ο σκληρότερος τύπος τρομοκρατίας. Αυτό απαιτεί την κινητοποίηση όλων των εθνικών πόρων, πολιτικών, στρατιωτικών, οικονομικών και κοινωνικοπολιτιστικών. Μόνο η στρατιωτική δύναμη δεν είναι επαρκής.

Επί του παρόντος, το συνολικό δίλημμα της Άγκυρας φαίνεται να είναι το πώς μπορεί να εξουδετερωθεί το PKK χωρίς να αυξηθούν οι κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες της σύγκρουσης. Το ερώτημα που η Τουρκία καλείται να απαντήσει είναι, εάν θα σταματήσει την επιβολή στρατιωτικής λύσης ή θα επιχειρήσει να προσεγγίσει τον κουρδικό πληθυσμό ανθρωποκεντρικά, κερδίζοντας την ειρήνη.⁴³ Αν ακολουθήσει τη στρατιωτική επιλογή, τότε μπορεί εύκολα να επιτύχει νίκες στο τακτικό επίπεδο, αλλά όμως η υψηλή στρατηγική της θα έχει αποτύχει, όπως έχει αποδειχθεί εδώ και τέσσερις δεκαετίες που διεξάγεται η διαμάχη. Προς το παρόν, η κυβέρνηση φαίνεται

⁴⁰ Andrew Mango, *Turkey and the War on Terror*, Routledge, New York, 2005, σελ. 20-21

⁴¹ Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν, τι*; Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ. 239

⁴² Karen Kaya, *Turkish commanders discuss counterterrorism strategies and lessons learned from 25 years of fighting the PKK*, Routledge, London, 2012

⁴³ Metin Gurcan, *Old War, New Strategys*, Winter 2016, άρθρο στο Turkish Policy Quartely, <http://turkishpolicy.com/article/784/ankara-vs-the-pkk-old-war-new-strategies>

να είναι ικανοποιημένη από τα στρατιωτικά επιτεύγματα για εγχώρια πολιτική κατα-
νάλωση.⁴⁴

Επίσης, μη ρεαλιστική αποδεικνύεται και η περιφερειακή στρατηγική της Τουρκίας. Η επιδίωξη της για κηδεμόνευση του Ιράκ και της Συρίας μέσω των αδελφών μου-
σουλμάνων δεν τελεσφόρησε. Η εγκατάσταση μια σουνιτικής κυβέρνησης στην Συ-
ρία θα αποτελούσε την απαρχή του νεοωθομανικού οράματος της σημερινής Τουρκί-
ας. Η φιλοδοξία της όμως αυτή ήταν μη ρεαλιστική καθώς δεν λάμβανε υπόψη της το
γεγονός ότι λίγοι Άραβες μοιράζονται την νοσταλγία του Προέδρου της Τουρκίας για
την Οθωμανική Αυτοκρατορία.⁴⁵

Η Στρατιωτική Ισχύς της Τουρκίας

Ο στρατός στην Τουρκία αποτελεί τον κύριο φορέα έκφρασης της επίσημης ιδεολο-
γίας του κεμαλισμού από ιδρύσεως του. Η σχέση «ένοπλες δυνάμεις-πολιτική ιδεολο-
γία» εξασφαλίζει τη νομιμοποίηση της εξουσίας του στρατού σ' ένα σημαντικό τμήμα
της πολιτικής, κοινωνικής, πνευματικής και πολιτιστικής ζωής της χώρας προσδίδο-
ντας του τον ρόλο του προστάτη.⁴⁶

Οι τουρκικές ένοπλες δυνάμεις δίνουν έμφαση και προτεραιότητα στη δυνατότητα
διεξαγωγής πολλαπλών αποστολών, στην απόκτηση οπλικών συστημάτων εξελιγμέ-
νης τεχνολογίας, στη διοίκηση και στον έλεγχο, στην έγκαιρη πληροφόρηση και προ-
ειδοποίηση, στον ηλεκτρονικό πόλεμο, προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότη-
τα και η δυνατότητα εκτέλεσης επιχειρήσεων με οποιεσδήποτε καιρικές συνθήκες.⁴⁷

Μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα τον Ιούλιο του 2015, το γόητρο και ο δυναμι-
σμός των ενόπλων δυνάμεων υπέστησαν σημαντικό πλήγμα καθώς η κυβέρνηση ξε-
κίνησε μια άνευ προηγουμένου εκκαθάριση υποτιθέμενων πραξικοπηματών. Μεταξύ
των συλληφθέντων περιλαμβάνονται πάνω από δέκα χιλιάδες στρατιώτες και αξιω-

⁴⁴ Metin Gurcan, *Old War, New Strategys*, Winter 2016, άρθρο στο Turkish Policy Quartely, <http://turkishpolicy.com/article/784/ankara-vs-the-pkk-old-war-new-strategies>

⁴⁵ Jonathan Stevenson, *Turkey's Diminishing Policy Options in Syria*, International Institute for Strategic Studies, London, 2016

⁴⁶ Μηνάγιας Χρήστος, *Η γεωπολιτική στρατηγική και η στρατιωτική Ισχύς της Τουρκίας*, Τουρική, 2010, σελ.123

⁴⁷ Χρήστος Μηνάγιας, *Απόρρητος φάκελος Τουρκία, Η εθνική στρατηγική της Τουρκίας*, Κάδμος, 2014, σελ 49

ματικοί και εκατοντάδες ανώτατοι αξιωματικοί, ενώ περίπου 9.000 αστυνομικοί έχουν επίσης απομακρυνθεί από τις θέσεις τους.⁴⁸

Το γεγονός αυτό εκτιμάται ότι επηρέασε σημαντικά την στρατιωτική ισχύς της Τουρκία καθώς ρηγγάτωσε πολλαπλά την αλυσίδα διοικήσεως σε όλα τα επίπεδα. Υψηλόβαθμα και έμπειρα στελέχη απομακρύνθηκαν από την θέση τους και αντικαταστάθηκαν από ευρασιατιστές και ακραίους εθνικιστές. Συνέπεια των παραπάνω είναι η Τουρκία να αδυνατεί να εφαρμόσει στο σύνολό της την στρατιωτική της στρατηγική και το δόγμα των 2,5 πολέμων (Συρία, Ελλάδα και PKK).⁴⁹

Παρόλα αυτά όμως η στρατιωτική της ισχύς της επιτρέπει να συνεχίζει τις επιχειρήσεις εναντίον του PKK στο εσωτερικό και παράλληλα να εφαρμόζει την περιφερειακή της στρατηγική στην Μέση Ανατολή. Όπως απεδείχθη, έχει τη δυνατότητα να πραγματοποιεί στρατιωτικές επιχειρήσεις πέραν των συνόρων και για μεγάλο χρονικό διάστημα καθώς ελέγχει στρατιωτικά την περιοχή συνένωσης των κουρδικών καντονιών ανατολικά του Ευφράτη ποταμού, διεξήγαγε επιχειρήσεις στο Αφρίν και συντηρεί παράλληλα 6 στρατιωτικές βάσεις στο βόρειο Ιράκ.⁵⁰ (χάρτης 2).

Η οικονομική Ισχύς της Τουρκίας

Ο Θουκυδίδης ανέφερε ότι «ο πόλεμος γίνεται λιγότερο με τα όπλα και περισσότερο με τα χρήματα» ενώ ο Σουν Τσού συνιστούσε την αποφυγή της εμπλοκής του στρατού σε παρατεταμένες επιχειρήσεις επειδή «δεν υπήρξε ποτέ παρατεταμένος πόλεμος επωφελής για τη χώρα».⁵¹ Επιβεβαιώνοντας τη θεωρία αυτή το κόστος του ασύμμετρου πολέμου της Τουρκίας με το PKK ανέρχεται περίπου σε 400 δισεκατομμύρια δολάρια, χωρίς να υπολογίζεται το κόστος των καταστροφών που υπέστησαν οι κρατικές υποδομές από τις επιθέσεις των ανταρτών.⁵²

Η οικονομική κρίση του 2001, υποχρέωσε την Τουρκία να προσφύγει στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Τα δημοσιονομικά μέτρα που εφαρμόστηκαν στην συνέχεια έθεσαν την τουρκική οικονομία σε πορεία ανάπτυξης με κινητήριες δυνάμεις κατά

⁴⁸ Nick Danforth And Dylan Runde, *Turkey and the PKK After the Failed Coup*, 2016, Άρθρο στο <https://warontherocks.com/2016/08/turkey-and-the-pkk-after-the-failed-coup/>

⁴⁹ Μηνάγιας Χρήστος, *Η Τουρκία μετά το πραξικόπημα, ιδεολογικά, πολιτικοκοινωνικά και στρατιωτικά*, 2017, άρθρο στην εφημερίδα Liberal, <http://www.liberal.gr/arthro/116555/amyna--diplomatia/2017/i-tourkia-meta-to-praxikorima-ideologika-politikokoinonika-kai-stratitika.html>

⁵⁰ Μηνάγιας Χρήστος, *Κοινωνικο-πολιτικές τάσεις στην Τουρκία*, 2016, Άρθρο στο <http://www.geostrategy.gr/>

⁵¹ Σουν Τσού, *Η Τέχνη του Πολέμου*, Περίπλους, Αθήνα, 2003, σελ. 25

⁵² Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν, τι*; Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ. 240

βάση τη βιομηχανία και τον τομέα των υπηρεσιών.⁵³ Έκτοτε η τουρκική οικονομία αναπτύσσεται με υψηλούς ρυθμούς καθώς διαθέτει έναν πυρήνα διεθνώς ανταγωνιστικών επιχειρήσεων, ενώ ταυτόχρονα, προσέλκυε επενδύσεις ύψους δισεκατομμυρίων δολαρίων.⁵⁴ Το τουρκικό ΑΕΠ έχει υπερτριπλασιαστεί και το γεγονός αυτό συνέβαλε στην εσωτερική συνοχή της Τουρκίας αλλά και στην ενδυνάμωση της εθνικής ισχύος της.

Στο πλαίσιο της ανάπτυξης της περιφερειακής της συνεργασίας επιδιώκει να μετατραπεί σε μια διεθνή παραγωγική βάση σε σημαντικούς τεχνολογικούς τομείς. Ιδιαίτερως σημαντική είναι η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών στον στρατιωτικό τομέα, την πυρηνική τεχνολογία, την ενέργεια, το περιβάλλον και το διάστημα. Στον ενεργειακό τομέα η Τουρκία καλύπτει το 97% των αναγκών της με εισαγωγές, ενώ παρουσιάζει την ταχύτερη αύξηση ενεργειακών αναγκών διεθνώς.⁵⁵ Οι εισαγωγές της όμως σε φυσικό αέριο και πετρέλαιο προέρχεται από όμορες χώρες ενώ η διέλευση των αγωγών ενέργειας από το έδαφος της, αναβαθμίζει την γεωπολιτική της αξία.

Σύμφωνα με τον Κων/νο Μελά, μεσομακροπρόθεσμα η τουρκική οικονομία αντιμετωπίζει προβλήματα που συνδέονται με τα δομικά χαρακτηριστικά της και αναμένεται να την επηρεάσουν αποφασιστικά. Το τελικό συμπέρασμα είναι πως υπάρχουν έντονα χαρακτηριστικά πιστωτικής φούσκας στην τουρκική οικονομία.⁵⁶ Επί του παρόντος όμως, προκύπτει ότι η οικονομική ισχύς της Τουρκίας της επιτρέπει να υποστηρίξει δυναμικά την στρατιωτική της ισχύ καθώς χρηματοδοτεί ένα γιγαντιαίο πρόγραμμα εξοπλιστικών προμηθειών τόσο από το εξωτερικό όσο και από την ανάπτυξη της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας.⁵⁷

Η Διπλωματική Ισχύς της Τουρκίας

Η γεωστρατηγική θέση της Τουρκίας την έχει καταστήσει ζωτικό διεθνή εταίρο του ΝΑΤΟ και των ΗΠΑ από την εποχή του ψυχρού πολέμου αλλά και στην μεταψυχροπολεμική εποχή. Σύμφωνα με τον Αχμέτ Νταβούτογλου «Η γεωπολιτική θέση της Τουρκίας αποτέλεσε το πιο σημαντικό της όπλο, τόσο σε περιόδους που είχε ανάγκη

⁵³ Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν, τι*; Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ. 328

⁵⁴ Χρήστος Μηνάγιας, *Απόρρητος φάκελος Τουρκία, Η εθνική στρατηγική της Τουρκίας*, Κάδμος, 2014, σελ. 39-41

⁵⁵ Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν, τι*; Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ.329

⁵⁶ Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν, τι*; Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ.562

⁵⁷ Χρήστος Μηνάγιας, *Απόρρητος φάκελος Τουρκία, Η εθνική στρατηγική της Τουρκίας*, Κάδμος, 2014, σελ. 181-184

την ομπρέλα ασφαλείας των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ, όσο και σε περιόδους κατά τις οποίες η διαπραγματευτική της ισχύς, σε άλλους τομείς είχε εξασθενήσει».⁵⁸

Το γεγονός αυτό της εξασφάλιζε διπλωματικά πλεονεκτήματα. Ένα από αυτά ήταν και η σκανδαλώδης ανοχή της Δύσης στο κουρδικό ζήτημα, που της παρείχε τον αναγκαίο χρόνο να λύσει στρατιωτικά το πρόβλημα αλλά και να καταπατά τα δικαιώματα όλων των εθνολογικών μειονοτήτων που βρίσκονταν στο έδαφός της.⁵⁹ Επίσης εκμεταλλευόμενη την αρνητική κατάσταση που είχε διαμορφωθεί διεθνώς για το ΡΚΚ, εξαιτίας των τρομοκρατικών ενεργειών του, εύκολα πέτυχε τον χαρακτηρισμό της οργάνωσης ως τρομοκρατική, τόσο από τις ΗΠΑ και τις χώρες του ΝΑΤΟ, όσο και από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το γεγονός αυτό έδωσε την ευκαιρία στην Τουρκία να νομιμοποιήσει στην διεθνή κοινή γνώμη τον στρατιωτικό εκβιασμό της προς την Συρία προκειμένου να απελάσει τον ηγέτη του ΡΚΚ. Έτσι ο Κούρδος ηγέτης βρέθηκε να αναζητά διεθνώς πολιτικό άσυλο και τελικώς να συλληφθεί στην Κένυα το 1999.

Η εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ το 2003, διατάραξε τις γεωπολιτικές ισορροπίες στην περιοχή και μαζί τις σχέσεις με την Τουρκία. Η διπλωματία της Τουρκίας ενεργώντας υπό την πίεση των γεγονότων υπέπεσε σε σφάλματα με ολέθριες συνέπειες. Η άρνηση της να επιτρέψει την διέλευση των αμερικανικών στρατευμάτων από το έδαφος της χώρας την απέκλεισε από τις επερχόμενες εξελίξεις. Η δημιουργία της Κουρδικής Περιφερειακής Διοίκησης (Kurdish Regional Government- KRG) του Βορείου Ιράκ ήταν γεγονός που αναζωπύρωσε το φοβικό σύνδρομο των Τούρκων. Το ΡΚΚ εκμεταλλεύτηκε την συγκυρία και επανεκίνησε τον ένοπλο αγώνα του επιχειρώντας εκ του ασφαλούς από βάσεις στο βόρειο Ιράκ. Η ασυμμετρία συμφερόντων με τις ΗΠΑ ήταν πλέον γεγονός καθώς οι αμερικανικές δυνάμεις δεν επέτρεπαν πλέον την παρουσία τουρκικών δυνάμεων ασφαλείας στο Ιρακινό έδαφος.⁶⁰

Οι Τούρκοι στρατηγοί θεωρούσαν την απόφαση της 1ης Μαρτίου 2003 ως μια χαμένη ιστορική ευκαιρία να σταματήσουν την παρουσία του ΡΚΚ στο βόρειο Ιράκ. Ο Αντιστράτηγος Αλτάι Τόκατ ισχυρίζεται ότι με την άρνηση της κίνησης, η Τουρκία έχασε μια ιστορική ευκαιρία για εθνικά συμφέροντα καθώς εάν είχε επιτρέψει την

⁵⁸ Αχμέτ Νταβούτογλου *Το Στρατηγικό Βάθος-Η Διεθνής Θέση της Τουρκίας*, Ποιότητα, Αθήνα 2010, σελ. 115

⁵⁹ Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν, τι*; Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ.242

⁶⁰ Βασίλειος Αρσονιάδης, *Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του «Στρατηγικού Βάθους» Η Περίπτωση των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής (2002-2016)*, Σιδέρης, Αθήνα, 2018, σελ.209- 210

κίνηση, θα είχε πολύ μεγαλύτερο ρόλο στον τρόπο με τον οποίο εξελίχθηκαν τα γεγονότα στο βόρειο Ιράκ.⁶¹

Τέλος με την κρίση στην Συρία η στήριξη που παρείχε η τουρκική κυβέρνηση στο ISIS, αποδόμησε το τουρκικό αφήγημα και σταδιακά απονομιμοποίησε τις ενέργειες της στη Συρία. Μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα στον Ιούλιο του 2016, ο Ερντογάν αύξησε την εθνικιστική ρητορική στην προσπάθεια του να εδραιώσει την εξουσία του. Στο εσωτερικό βρίσκεται εγκλωβισμένος αφενός μεταξύ των στρατιωτικών που παρέμειναν πιστοί σε αυτόν και δεν επιθυμούν τη διαπραγμάτευση με το PKK και αφετέρου του κινδύνου αποξένωσης από μια κρίσιμη εκλογική περιφέρεια. Στο εξωτερικό, η φανερή υποστήριξη των ΗΠΑ στους Κούρδους μαχητές της Συρίας που συνδέονται με το PKK, τον οδηγούν στην συνέχιση των συγκρούσεων εναντίον τους, με αποτέλεσμα να δημιουργεί σημαντικές δυσκολίες στις ΗΠΑ στην επικέντρωση των προσπαθειών ενάντια στο ISIS.⁶²

Ως γνωστόν η διπλωματία στον πόλεμο αφορά στη σύναψη μιας ευνοϊκής συνθήκης τερματισμού της ένοπλης σύρραξης με την οποία κατοχυρώνεται η κάμψη της θέλησης του ηττημένου και η αποδοχή των πολιτικών σκοπών των νικητών.⁶³ Στην περίπτωση της Τουρκίας και μετά από τέσσερις σχεδόν δεκαετίες εμφύλιου πολέμου, αποδεικνύεται ότι η διπλωματία της δεν επιτέλεσε τον σκοπό αυτό.

Η Γεωγραφική Ισχύς της Τουρκίας

Η Τουρκία, η οποία κληρονόμησε την Οθωμανική Αυτοκρατορία, σε κάθε προσπάθεια επαναπροσδιορισμού της αξίας της και ειδικά μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, έθετε πάντα ως σημείο αναφοράς το γεωγραφικό της βάθος.⁶⁴

Κατέχει δεσπίζουσα θέση μεταξύ της Ευρώπης και της Ασίας και ελέγχει απόλυτα τη θαλάσσια οδό από την Μαύρη Θάλασσα προς το Αιγαίο και τη Μεσόγειο, γιατί τα στενά του Ελλησπόντου –Βοσπόρου αποτελούν εθνικό της έδαφος.⁶⁵

Η γεωγραφική της αξία αποδεικνύεται και από το γεγονός της συνεισφοράς της στον έλεγχο των μεταναστευτικών ροών από τις χώρες της Μέσης Ανατολής, που αξιοποι-

⁶¹ Karen Kaya, *Turkish commanders discuss counterterrorism strategies and lessons learned from 25 years of fighting the PKK*, Routledge, 2012

⁶² Nick Danforth And Dylan Runde *Turkey and the PKK After the Failed Coup*, 2016, Άρθρο στο <https://warontherocks.com/2016/08/turkey-and-the-pkk-after-the-failed-coup/>

⁶³ Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Βυζαντινής Υψηλή Στρατηγική*, Ποιότητα, 2011, σελ.21

⁶⁴ Χρήστος Μηνάγιας, *Η γεωπολιτική στρατηγική και η στρατιωτική ισχύς της Τουρκίας*, Τουρική, 2010, σελ. 33

⁶⁵ *Ο Περιφερειακός Ρόλος της Τουρκίας*, Γενικό Επιτελείο Στρατού, 2011, σελ.269

εί ανάλογα προκειμένου να εξυπηρετήσει τα οικονομικά και εθνικά της συμφέροντα.⁶⁶

Όλα τα παραπάνω την έχουν καταστήσει στρατηγικό εταίρο του NATO και των ΗΠΑ από την εποχή του ψυχρού πολέμου ως όμορο κράτος της Σοβιετικής Ένωσης, αλλά και στην μεταψυχροπολεμική εποχή ως όμορο κράτος της Ρωσίας, με ανάλογα διπλωματικά ανταλλάγματα.

Η Δημογραφική Ισχύς της Τουρκίας

Η Τουρκία παρά το δόγμα «ένα έθνος, ένα κράτος, μία γλώσσα, μια θρησκεία», στην ουσία είναι ένα πολυεθνικό κράτος. Στο σύνταγμά της ορίζεται ότι ένας Τούρκος, είναι πολίτης της Τουρκικής Δημοκρατίας, ανεξαρτήτως θρησκείας και εθνοτικής καταγωγής. Αυτό ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα της τουρκικής κοινωνίας, στην οποία ζουν από κοινού άνθρωποι που εργάζονται μαζί και συμβιώνουν⁶⁷. Οι Τούρκοι για χρόνια δεν αναγνώριζαν εθνικές μειονότητες αποκαλώντας του Κούρδους «Ορεινούς Τούρκους». Σύμφωνα όμως με επιστημονική έρευνα του πανεπιστημίου του Τίμπιγκεν της Γερμανίας με τίτλο Εθνικές Ομάδες στην Τουρκική Δημοκρατία, στη χώρα αυτή υπάρχουν τουλάχιστον πενήντα δύο εθνικές ομάδες, με ξεχωριστά γλωσσικά, θρησκευτικά και εθνολογικά χαρακτηριστικά,⁶⁸ επιβεβαιώνοντας εμμέσως την άποψη ότι πιθανόν οι μειονότητες να ανέρχονται περίπου στο 50% του γενικού πληθυσμού της χώρας.⁶⁹

Σύμφωνα με τον Metin Gurcan ο πληθυσμός της Τουρκίας είναι πολυποίκιλος, με συνέπεια η συνοχή του να παρουσιάζει σοβαρά ενδημικά προβλήματα και πολλά τρωτά σημεία, τα οποία εάν μια ξένη δύναμη τα εκμεταλλευθεί με κατάλληλους χειρισμούς από τον καιρό της ειρήνης, θα μπορούσε να επιφέρει σημαντικό πλήγμα στην τουρκική εσωτερική ασφάλεια, κατά τη διάρκεια μιας θερμής συγκρουσιακής κατάστασης ή ένοπλης σύρραξης με κάποιο γειτονικό της κράτος.⁷⁰ Άλλωστε, η εκτίμηση αυτή επιβεβαιώνεται με αρκετή σαφήνεια από τον Τούρκο δημοσιογράφο Semih idiz σε άρθρο του με τίτλο «Η Τουρκία τείνει να διασπασθεί», όπου αναφέρετε

⁶⁶ Jonathan Stevenson, *Turkey's diminishing policy options in Syria*, *International Institute for Strategic Studies*, London, 2016, Άρθρο στο IISS, <http://www.iiss.org/terms-and-conditions>

⁶⁷ Andrew Mango, *Turkey and the War on Terror*, Routledge, New York, 2005, σελ. 10

⁶⁸ Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν, τι*; Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ. 241

⁶⁹ Χρήστος Μηνάγιας, *Απόρρητος φάκελος Τουρκία, Η εθνική στρατηγική της Τουρκίας*, Κάδμος, 2014, σελ. 27

⁷⁰ Metin Gurcan, *Old War, New Strategys*, Winter 2016, άρθρο στο Turkish Policy Quarterly <http://turkishpolicy.com/article/784/ankara-vs-the-pkk-old-war-new-strategies>

ότι η Τουρκία είναι μια χώρα σοβαρά διασπασμένη σε εθνικό, θρησκευτικό και ιδεολογικό επίπεδο». ⁷¹

Η Ήπια Ισχύς της Τουρκίας

Η Τουρκία προσπάθησε κάνοντας χρήση ήπιας ισχύος να προβάλλει το τουρκικό έθνος ως το υπέρτατο ιδεώδες για τους πολίτες με συνδυαστικούς κρίκους την γλώσσα και την θρησκεία. Ο κεμαλισμός συνιστά ένα ιδεολογικό ρεύμα που αφορά σε ένα μοντέλο κράτους έθνους με εθνικιστικά και φυλετικά χαρακτηριστικά. Κατά την τουρκική αντίληψη η έννοια του κράτους-έθνους συνίσταται από την αγάπη για το έθνος, την υπηκοότητα και τον πολιτισμό. ⁷² Ο πολίτης του κράτους ελέγχεται για τις ηθικές του αξίες, τα χαρακτηριστικά και τον πολιτισμό του, το φρόνημα του και γενικά όλα όσα συνιστούν το τουρκικό ιδεώδες. Ενδεικτικά είναι άλλωστε και τα αποτελέσματα δημοσκόπησης το 2007 σύμφωνα με την οποία στο ερώτημα «Ποία είναι η προϋπόθεση για να είναι κάποιος **συμπολίτης** στην Τουρκία» η απάντηση ήταν να «αγαπάει την Τουρκία «σε ποσοστό 82%. ⁷³

Η πολιτική των μηδενικών προβλημάτων που εφάρμοσε η Τουρκία, αποτελεί άσκηση ήπιας ισχύος που είχε ως σκοπό την προώθηση της νεο-οθωμανικής στρατηγικής της και στόχευε στην κατάκτηση ηγεμονικής θέσης στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή. Μια χώρα που ταλανίζεται από εσωτερικές συγκρούσεις από ιδρύσεως της, προσπαθεί να προβληθεί ως πόλος επιρροής σε δύο εντελώς αντικρουόμενους κόσμους, τον δυτικό και τον ισλαμικό, κυρίως μέσω της οθωμανικής κουλτούρας και της παιδείας. Στο πλαίσιο αυτό, 100.000 περίπου αλλοδαποί σπουδαστές, φοιτούν στα τουρκικά πανεπιστήμια αποτελώντας σημαντικό παράγοντα επέκτασης της τουρκικής αντίληψης στις χώρες καταγωγής τους. ⁷⁴

Επίσης η Τουρκία εμφανίζεται όπου υπάρχει ανθρωπιστική κρίση στην Μέση Ανατολή όπως στη Λωρίδα της Γάζας και προσφάτως στην Συρία, για την προώθηση των

⁷¹ Χρήστος Μηνάγιας, *Απόρρητος φάκελος Τουρκία, Η εθνική στρατηγική της Τουρκίας*, Κάδμος, 2014, σελ.31

⁷² Χρήστος Μηνάγιας, *Η γεωπολιτική στρατηγική και η στρατιωτική ισχύς της Τουρκίας*, Τουρίκη, 2010, σελ. 25-26

⁷³ Χρήστος Μηνάγιας, *Απόρρητος φάκελος Τουρκία, Η εθνική στρατηγική της Τουρκίας*, Κάδμος, 2014, σελ.27

⁷⁴ Χρήστος Μηνάγιας, *Απόρρητος φάκελος Τουρκία, Η εθνική στρατηγική της Τουρκίας*, Κάδμος, 2014, σελ.40

πολιτικών της στόχων και της επιρροής της, με χορήγηση ανθρωπιστικής βοήθειας μέσω ισλαμικών μη κυβερνητικών οργανώσεων.⁷⁵

Στον αγώνα εναντίον του ΡΚΚ, η ήπια ισχύς της Τουρκίας ασκείτε προς ουδέτερους κουρδικούς πληθυσμούς, οι λεγόμενοι «φύλακες του χωριού», που μέσω της χρηματοδότησης τους από το κράτος χρησιμοποιούνταν σε επιχειρήσεις εναντίον του ΡΚΚ.

Διεθνής Νομιμοποίηση

Ο πολιτικός σκοπός της Τουρκίας όπως προαναφέρθηκε είναι η αφομοίωση όλων των μειονοτήτων στο εσωτερικό της χώρας, η οποία υλοποιείται στερώντας πολιτικά δικαιώματα και ελευθερίες. Οι διώξεις αυτές, αν και δεν τυγχάνουν της αποδοχής της διεθνούς κοινότητας, εντούτοις απέκτησαν ερείσματα εξαιτίας των τρομοκρατικών ενεργειών του ΡΚΚ εντός και εκτός Τουρκίας, αλλά και της γεωπολιτικής σημασίας που έχει αποκτήσει η Τουρκία για τη δύση. Οι πρόσφατες επιχειρήσεις όμως της Τουρκίας στην Συρία και η στήριξη που παρείχε στο ISIS, αποδομεί την τουρκική αντιτρομοκρατική επιχειρηματολογία και παράλληλα την διεθνή υποστήριξη. Η πρόσφατη απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, για κατάπαυση του πυρός για τριάντα ημέρες σε όλη την επικράτεια της Συρίας, είναι ενδεικτική της αντιστροφής του κλίματος, εκτός και αν η γεωπολιτική θέση της Τουρκίας αντισταθμίσει για μια ακόμη φορά την απώλεια της διαπραγματευτικής της ισχύος, σύμφωνα με την άποψη του Νταβούτογλου.⁷⁶

Εσωτερική Νομιμοποίηση

Το εθνικό κράτος στην Τουρκία προέκυψε από τον περιορισμό της οθωμανικής αυτοκρατορίας στα γεωγραφικά όρια της Ανατολίας. Ο Κεμάλ βρέθηκε αντιμέτωπος με την πρόκληση να μετασχηματίσει έναν ανομοιογενή πολιτιστικά και εθνολογικά πυρήνα σε εθνικό ομοιογενές κράτος κατά τα δυτικά πρότυπα. Στήριξε τις κοινωνικές και πολιτικές διαδικασίες πάνω σε έξι θεμελιακές αρχές, που έκτοτε αποτελούν ένα είδος κρατικής ιδεολογίας το οποίο ο στρατός κλήθηκε να διαφυλάξει.⁷⁷ Συνεπώς γίνεται άμεσα αντιληπτό γιατί το ΡΚΚ αποτέλεσε μείζον θέμα εσωτερικής ασφάλειας στην Τουρκία. Ο ένοπλος αγώνας του ΡΚΚ, δεν ανέδειξε απλώς το κουρδικό ζήτημα,

⁷⁵ Jonathan Stevenson, *Turkey's diminishing policy options in Syria*, International Institute for Strategic Studies, London, 2016, Άρθρο στο IISS, <http://www.iiss.org/terms-and-conditions>

⁷⁶ Αχμέτ Νταβούτογλου *Το Στρατηγικό Βάθος-Η Διεθνής Θέση της Τουρκίας*, Ποιότητα, Αθήνα 2010, σελ. 115

⁷⁷ Χριστόδουλος Γιαλλουρίδης, Αφεντούλης Λαγγίδης, *Μετακεμαλισμός*, Σιδέρης, Αθήνα, 2010, σελ. 71-74

διαχώρισε οριστικά και αμετάκλητα την κουρδική ταυτότητα από την τουρκική και παράλληλα ενεργοποίησε τα ανταντακλαστικά των υπολοίπων εθνολογικών οντοτήτων, ακυρώνοντας στην πράξη το τουρκικό αφήγημα της εσωτερικής εθνικής ομοιογένειας.⁷⁸

Ο Κ. Κολιόπουλος αναφέρει ότι στις μέρες μας υπάρχουν αρκετά κράτη των οποίων οι εσωτερικές δομές προδιαθέτουν προς πόλεμο.⁷⁹ Το γεγονός αυτό βρίσκει εφαρμογή στην σύγχρονη Τουρκία όπου το δίπολο εξουσίας στρατού – κυβέρνησης τροφοδοτεί τη βία και τον εθνικισμό επηρεάζοντας με τον τρόπο αυτό το σύστημα αξιών της τουρκικής κοινωνίας.⁸⁰

Από τον Μάρτιο του 2003 που ο Ερντογάν ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας κατάφερε να αξιοποιήσει την εσωτερική του νομιμοποίηση, εφευρίσκοντας ή ανακαλύπτοντας σκάνδαλα και συνομοσίες. Με τον τρόπο αυτό αποψίλωνε την εξουσία από το στρατιωτικό κατεστημένο βάζοντας τις βάσεις για την νεοοθωμανική μετάλλαξη της Τουρκίας.⁸¹

Μετά το αποτυχημένο όμως πραξικόπημα στην Τουρκία οι κοινωνικές εντάσεις έχουν αυξηθεί και επιτάχυναν την επιδείνωση μιας ήδη επισφαλούς εσωτερικής κατάστασης ασφάλειας. Οι αστικές συγκρούσεις με το ΡΚΚ και ο πόλεμος στη Συρία αύξησαν τον αριθμό των θυμάτων, κατέστρεψαν τις υποδομές και αύξησαν τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις, επιφέροντας εσωτερική αναστάτωση.⁸²

Συνεπώς προκύπτει ότι το σύστημα εξουσίας στην Τουρκία προσεγγίζει διαχρονικά το Κουρδικό ζήτημα με γνώμονα τη διατήρηση των εσωτερικών ισορροπιών ανάμεσα στο κοσμικό κράτος και το πολιτικό Ισλάμ.

Υψηλή Στρατηγική Τουρκίας

Η Τουρκία για την καταπολέμηση του ΡΚΚ, εφάρμοσε την στρατηγική της έμμεσης προσέγγισης στο στρατηγικό επίπεδο ενώ στο τακτικό επίπεδο εφάρμοσε την άμεση

⁷⁸ Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν, τι*; Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ. 13

⁷⁹ Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, *Η στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα Μέχρι Σήμερα*, Ποιότητα, Αθήνα, 2008, σελ.40

⁸⁰ Μηνάγιας Χρήστος, *Η γεωπολιτική στρατηγική και η στρατιωτική Ισχύς της Τουρκίας*, Τουρίκη, 2010, σελ 123

⁸¹ Χριστόδουλος Γιαλλουρίδης, Αφεντούλης Λαγγίδης, *Μετακεμαλισμός*, Σιδέρης, Αθήνα, 2010, σελ. 21

⁸² Metin Gurcan, *Old War, New Strategys*, Winter 2016, άρθρο στο Turkish Policy Quarterly <http://turkishpolicy.com/article/784/ankara-vs-the-pkk-old-war-new-strategies>

προσέγγιση. Σύμφωνα με τον Κων/νο Κολιόπουλο αυτή είναι η ενδεδειγμένη πρακτική όσων πολεμούν την τρομοκρατία.⁸³

Η υψηλή στρατηγική της έμμεσης προσέγγισης ακολουθείτε συνεχώς από την Τουρκία. Σύμφωνα με τον Karol Wasilewski,⁸⁴ η Τουρκία μετά την διακοπή των ειρηνευτικών συνομιλιών τον Ιούλιο του 2015, εφαρμόζει την στρατηγική της «ολικής εκκαθάρισης» εναντίον του PKK, η οποία αποσκοπεί στη χρήση των συνδυασμένων στρατιωτικών, οικονομικών και πολιτικών μέσων προκειμένου να ασκήσει στρατιωτική πίεση στο PKK, να εξαντλήσει τις πηγές χρηματοδότησής του και να παράσχει οικονομική βοήθεια στις αστικές περιοχές που έχουν πληγεί σοβαρά από τη συνεχιζόμενη σύγκρουση. Η στρατηγική αυτή στην περιφερειακή της διάσταση μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη συμμετοχή στην εμπλοκή της Τουρκίας στο Ιράκ και τη Συρία, αυξάνοντας την ένταση με τους δυτικούς συμμάχους της.⁸⁵

Στρατιωτική Στρατηγική Τουρκίας

Η 1η Φάση του Αγώνα, 1984-1999, Έναρξη του Επαναστατικού Αγώνα

Η Τουρκία εφάρμοσε την στρατηγική της άμεσης προσέγγισης καθώς κατεύθυνε την στρατηγική της στην καταστροφή των αντάρτικων δυνάμεων. Σε εφαρμογή του δόγματος Τουχασέφσκι,⁸⁶ οι Τούρκοι οργάνωσαν πολιτοφυλακές, το σύστημα «φύλακες του χωριού», χρησιμοποιώντας Κούρδους από άλλες περιφέρειες, εχθρικά διακείμενους προς το PKK. Το σύστημα αυτό δεν επέφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα καθώς αρκετές φορές στράφηκαν εναντίον των τουρκικών δυνάμεων. Ο στρατηγός Hilmi Ozkok αναφέρει ότι οι φύλακες του χωριού ήταν ένα στρατηγικό λάθος που όχι μόνο ενίσχυσε το PKK στα μάτια των οπαδών του, αλλά ενίσχυσε επίσης τις τοπικές μονάδες Πεσμεργκά με όπλα.⁸⁷

Παράλληλα προσάρμοσαν δόγματα και δυνατότητες στις νέες καταστάσεις. Έχοντας χάσει την μάχη του τακτικού ελέγχου του εδάφους της νοτιανατολικής Τουρκίας, αφού οι αντάρτες με τη στρατηγική των ενεδρών απομόνωναν τις τουρκικές δυνάμεις

⁸³ Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, *Η στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα Μέχρι Σήμερα*, Ποιότητα, Αθήνα, 2008, σελ.21

⁸⁴ Ο Karol Wasilewski είναι αναλυτής για θέματα Τουρκίας στο Polish Institute of International Affairs, της Πολωνίας.

⁸⁵ Karol Wasilewski, *Turkey's New Anti-PKK Strategy: Consequences and Feasibility*, Dec 2016, Polish Institute of International Affairs (PISM), άρθρο στο www.css.ethz.ch/en/services/digital-library/articles/article_.html/dfbe4f5d-1168-480b-bf0f-a060983a027c/pdf

⁸⁶ Κων/νος Κολιόπουλος, *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, Ποιότητα, Αθήνα, 2008, σελ 282-283

⁸⁷ Karen Kaya, *Turkish commanders discuss counterterrorism strategies and lessons learned from 25 years of fighting the PKK*, Routledge, London, 2012

από τις ελεύθερες περιοχές, προσάρμοσαν την στρατηγική τους διεξάγοντας αεροκίνητες επιχειρήσεις στα μετόπισθεν των ανταρτών του PKK, ακυρώνοντας με τον τρόπο αυτό τη θεωρία νίκης τους.⁸⁸

Παράλληλα οργάνωσαν κατάλληλες μονάδες για διεξαγωγή ανταρτοπολέμου. Σύμφωνα με τον στρατηγό Dogan Gures, Αρχηγό του Γενικού Επιτελείου της Τουρκίας, οι εξεγέρσεις τύπου PKK, θα πρέπει να αντιμετωπίζονται από μικρότερες μονάδες, όπως οι τουρκικές ειδικές δυνάμεις, οι οποίες είναι σε θέση να πολεμούν και να λειτουργούν στα βουνά σαν «τουρκικό PKK». Το πρώτο τάγμα ειδικών δυνάμεων, σχηματίστηκε στην Άγκυρα και αφού εκπαιδεύτηκε στα βουνά ανέλαβαν αποστολές στα νοτιοανατολικά.⁸⁹

Η 2η Φάση του Αγώνα, 1999-2004: Περίοδος Εκδημοκρατισμού της Τουρκίας

Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από την σύλληψη του ηγέτη του κινήματος Αμπντουλάχ Οτσαλάν. Καθώς οι αντάρτικες δυνάμεις είναι περισσότερο προσωποπαγείς από τις συμβατικές, η σύλληψη ή η δολοφονία του αρχηγού των ανταρτών υπόσχεται μεγάλα οφέλη στους αντιπάλους τους.⁹⁰ Έτσι, στην περίπτωση της Τουρκίας συνοδεύτηκε από μια περίοδο πενταετούς στρατιωτικής αδράνειας του PKK στην οποία το κίνημα υπέστη βαθύ ιδεολογικό και πολιτικό μετασχηματισμό.⁹¹

Η 3η Φάση του Αγώνα, 2004-Σήμερα: Ο Πόλεμος Κατοικημένων Τόπων

Μετά την πτώση του Σαντάμ Χουσεΐν και την εγκαθίδρυση της de jure αυτόνομης περιφερειακής κυβέρνησης του Κουρδιστάν στο Βόρειο Ιράκ, το PKK αντιλήφθηκε μια χρυσή ευκαιρία να χτυπήσει ξανά την Τουρκία και να ανασυγκροτήσει τις δομές εξουσίας του σε ολόκληρη την περιοχή. Ο ανταρτοπόλεμος αναβίωσε με την παραδοσιακή του μορφή.⁹²

Από τα μέσα Δεκεμβρίου 2007, οι τουρκικές ένοπλες δυνάμεις διεξήγαγαν πολλές διασυνοριακές επιχειρήσεις κατά των στρατοπέδων του PKK στο βόρειο Ιράκ. Ο τουρκικός στρατός εφαρμόζει μια νέα διπλή στρατηγική που συνίσταται σε ψυχολο-

⁸⁸ Μουράτ Καραγιλάν, *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ. 457

⁸⁹ Karen Kaya, *Turkish commanders discuss counterterrorism strategies and lessons learned from 25 years of fighting the PKK*, Routledge, London, 2012

⁹⁰ Κων/νος Κολιόπουλος, *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, Ποιότητα, Αθήνα, 2008, σελ 270

⁹¹ Σπυρίδων Πλακούδας *The PKK and the Guerrilla Tradition of Turkey's Kurds*, 2015, Άρθρο στο <http://www.rubincenter.org/2015/02/the-pkk-and-the-guerrilla-tradition-of-Turkeys-kurds/>

⁹² Σπυρίδων Πλακούδας *The PKK and the Guerrilla Tradition of Turkey's Kurds*, 2015, Άρθρο στο <http://www.rubincenter.org/2015/02/the-pkk-and-the-guerrilla-tradition-of-Turkeys-kurds/>

γική και στρατιωτική προσέγγιση. Η στρατηγική απαιτεί την ίδρυση κρατικού θεσμικού οργάνου για τη διεξαγωγή ψυχολογικού πολέμου και τη δημιουργία νέων πολιτικών για την επιρροή του λαού της περιοχής και των πιθανών συνεργατών του PKK. Η στρατιωτική διάσταση της στρατηγικής απαιτεί την εξειδίκευση όλων των ταξιαρχιών.⁹³

Ο στρατηγός Basbug, διοικητής του τουρκικού στρατού και Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου, αναφέρει:⁹⁴

Είναι δύσκολο να καταπολεμήσουμε τις νάρκες και τις χειροκίνητες εκρηκτικές επιθέσεις. Δημιουργούμε έξι ταξιαρχίες από εκατό τοις εκατό επαγγελματίες. Δεν θα υπάρξουν έφεδροι στις ταξιαρχίες αυτές στο εγγύς μέλλον. Οι έφεδροι θα διατεθούν σε μονάδες εσωτερικής ασφάλειας. Γιατί το κάνουμε αυτό; Για να επιτευχθεί η συνέχεια.

Το 2015, μετά την διακοπή των ειρηνευτικών συνομιλιών, οι Κούρδοι εγκαίνιασαν νέο γύρο εχθροπραξιών μεταφέροντας το αγώνα στις κατοικημένες πόλεις της νοτιο-ανατολικής Τουρκίας. Οι τουρκικές δυνάμεις ασφαλείας μέχρι τότε, είχαν εδραιώσει την κυριαρχία τους στις αγροτικές περιοχές χάρη στην τεχνολογική υπεροχή τους έχοντας αεροπορική υποστήριξη, διεξάγοντας επιχειρήσεις ειδικών δυνάμεων και λαμβάνοντας πληροφορίες με χρήση μη επανδρωμένων αεροσκαφών.⁹⁵ Η νέα μορφή πολέμου όμως στις πόλεις, αιφνιδίασε τις αρχές σε σημείο που η Τουρκία αναγκάστηκε να αναρωτηθεί εάν θα έπρεπε να στρατιωτικοποιήσει την αστυνομία ή να προσδώσει στον στρατό αστυνομικά χαρακτηριστικά. Οι εξελίξεις αποδεικνύουν ότι επιλέχθηκε η δημιουργία υβριδικών διακλαδικών ομάδων μάχης αποτελούμενων από μονάδες της αστυνομίας, μονάδες των ειδικών επιχειρήσεων χωροφυλακής και στρατού και θωρακισμένες μονάδες στρατού.⁹⁶

Από τις αρχές Δεκεμβρίου του 2015, ο στρατός ακολουθεί την στρατηγική της μακροχρόνιας πολιορκίας απομονώνοντας τις πόλεις που συμβαίνουν συγκρούσεις, με σκοπό να μειωθεί η υλικοτεχνική στήριξη από τα μέλη του PKK και να σπάσει η α-

⁹³ Karen Kaya, *Turkish commanders discuss counterterrorism strategies and lessons learned from 25 years of fighting the PKK*, Routledge, London, 2012

⁹⁴ Karen Kaya, *Turkish commanders discuss counterterrorism strategies and lessons learned from 25 years of fighting the PKK*, Routledge, London, 2012

⁹⁵ Metin Gurcan, *Old War, New Strategies*, 2016, άρθρο στο Turkish Policy, Quarterly, <http://turkishpolicy.com/article/784/ankara-vs-the-pkk-old-war-new-strategies>

⁹⁶ Karol Wasilewski, *Turkey's New Anti-PKK Strategy: Consequences and Feasibility*, Dec 2016, Polish Institute of International Affairs (PISM), άρθρο στο www.css.ethz.ch/en/services/digital-library/articles/article.html/dfbe4f5d-1168-480b-bf0f-a060983a027c/pdf

ποφασιστικότητα και η θέλησή τους να συνεχίσουν την αντίσταση. Παράλληλα αυξάνεται η στρατιωτική πίεση προς το ΡΚΚ με αύξηση της κινητικότητας των στρατιωτικών μονάδων υποστηριζόμενες από αεροπορικές δυνάμεις.⁹⁷

Κεφάλαιο τέταρτο

Ανάλυση στρατηγικής ΡΚΚ

Καθορισμός Πολιτικών Αντικειμενικών Σκοπών (ΑΝΣΚ)

Η 1η Φάση του Αγώνα, 1984-1999, Έναρξη του Επαναστατικού Αγώνα

Ο ανταρτοπόλεμος ως μία από τις μορφές πολέμου έχει ως χαρακτηριστικό την υποταγή στον πολιτικό αντικειμενικό σκοπό.⁹⁸ Από την ίδρυσή του το 1978, το ΡΚΚ έθεσε ως στόχο τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου κουρδικού κράτους στο νοτιοανατολικό τμήμα της Τουρκίας που θα περιλάμβανε τις κουρδικές περιοχές στη Μέση Ανατολή (Ιράν, Τουρκία, Συρία και Ιράκ) καθώς και την πρόοδο της γνήσιας δημοκρατίας και του σοσιαλισμού στην Τουρκία.⁹⁹

Η εμμονή όμως της Τουρκίας στην αφομοίωση των Κούρδων και η στρατιωτική αντιμετώπιση του Κουρδικού πολιτικού και στρατιωτικού κινήματος, οριοθετούσε ένα αυστηρό πλαίσιο ελιγμών για το ΡΚΚ που περιόριζε τις πολιτικές επιλογές του μεταξύ της συνέχισης του ένοπλου αγώνα και της παράδοσης των Κούρδων στις πρακτικές του τουρκικού μηχανισμού αφομοίωσης. Έτσι ενώ φαινομενικά ο πολιτικός σκοπός ήταν η ίδρυση ενός Πανκουρδικού κράτους, η επίγνωση της αδυναμίας του ΡΚΚ για μια στρατιωτική νίκη κατά του τουρκικού στρατού, περιόριζαν τις φιλοδοξίες του στην κατάκτηση πολιτικών και πολιτισμικών ελευθεριών.¹⁰⁰

Στα συνέδρια του ΡΚΚ στην Συρία, το 1988 με την παρουσία όλων των πολιτικών Κουρδικών Κομμάτων των τεσσάρων ομόρων κρατών, έγινε αναφορά στη δημιουργία μιας ισχυρής συμμαχίας Κούρδων και Τούρκων, με απόσπαση από το ΝΑΤΟ και τις ΗΠΑ, ενώ στο συνέδριο του 1990, η λύση της ομοσπονδίας με την Τουρκία, αντί της ανεξαρτησίας, προβλήθηκε ως η μόνη δυνατή επιλογή των Κούρδων.¹⁰¹ Βέβαια

⁹⁷ Karol Wasilewski, *Turkey's New Anti-PKK Strategy: Consequences and Feasibility*, Dec 2016, Polish Institute of International Affairs (PISM), άρθρο στο www.css.ethz.ch/en/services/digital-library/articles/article.html/dfbe4f5d-1168-480b-bf0f-a060983a027c/pdf

⁹⁸ Κων/νος Κολιόπουλος, *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, Ποιότητα, Αθήνα, 2008, σελ.266

⁹⁹ Σπυρίδων Πλακούδας *The PKK and the Guerrilla Tradition of Turkey's Kurds*, 2015, Άρθρο στο <http://www.rubincenter.org/2015/02/the-pkk-and-the-guerrilla-tradition-of-Turkeys-kurds/>

¹⁰⁰ Φώτιος Μεταλληνός, *Τουρκία και Κουρδικό Ζήτημα*, ΕΛΕΣΜΕ, Αθήνα, 2000, Σελ.24

¹⁰¹ Michael Gunter, *The Kurds and the Future of Turkey*, MacMillan Press, London 1997, σελ. 48-49

οι αποφάσεις αυτές των συνεδρίων αντανάκλουν μια προσπάθεια συγκερασμού και ενοποίησης όλων των τάσεων που χαρακτήριζαν τον κουρδικό πληθυσμό, από τις ακραίες αποσχιστικές μέχρι της κατάκτησης των πολιτικών και πολιτισμικών ελευθεριών των Κούρδων της Τουρκίας, μέσα στο πλαίσιο μιας αδιαίρετης Τουρκικής Δημοκρατίας.¹⁰²

Παρά τις αντιξοότητες, το PKK κατά την περίοδο αυτή των εχθροπραξιών, εφαρμόζοντας τα στάδια του ανταρτοπολέμου πέτυχε μέχρι το 1990, την απομόνωση πόλεων της Νοτιοανατολικής Τουρκίας από την ύπαιθρο.¹⁰³ Δεν στόχευε στην απομάκρυνση των τουρκικών στρατευμάτων από όλη την περιοχή των Κούρδων αλλά στην ενίσχυση της διαπραγματευτικής του θέσης μέσω της δημιουργίας απελευθερωμένων περιοχών του Κουρδιστάν ώστε να υποχρεώσει την τουρκική κυβέρνηση να προσέλθει σε διαπραγματεύσεις για την εξεύρεση λύσης στο θέμα των Κούρδων.¹⁰⁴ Η ηγεσία του PKK, ήταν πεπεισμένη ότι ο πολιτικός και στρατιωτικός τους αγώνας θα αποσταθεροποιούσε τη χώρα πολιτικά και οικονομικά, ενώ παράλληλα θα προήγαγε την εθνική συνείδηση των Κούρδων και θα συντηρούσε στο επίκεντρο του διεθνούς ενδιαφέροντος την Κουρδική υπόθεση.

Η 2η Φάση του Αγώνα, 1999-2004: Περίοδος Εκδημοκρατισμού της Τουρκίας

Στη φάση αυτή το Κουρδικό βρισκόταν σε περίοδο ύφεσης, επειδή το PKK προσπαθούσε να αναδιοργανωθεί πολιτικά, ιδεολογικά και στρατιωτικά μετά την σύλληψη του ηγέτη του. Την ίδια περίοδο η νέα κυβέρνηση στην Τουρκία προσανατολιζόταν στην πολιτική αντιμετώπιση του προβλήματος, υπό το πρίσμα εκδημοκρατισμού της χώρας που της επέβαλε η προσέγγισή της με την ΕΕ. Έτσι η πολιτική ηγεσία του PKK τάσσεται υπέρ της ταχύτερης δυνατής εισδοχής της Τουρκίας στην ΕΕ, καθώς ήλπιζε ότι ο εκδημοκρατισμός της θα αποκαθιστούσε τα δικαιώματα του Κουρδικού λαού.

Η 3η Φάση του Αγώνα, 2004-Σήμερα: Ο Πόλεμος Κατοικημένων Τόπων

Μετά την εισβολή στο Ιράκ, στο βόρειο τμήμα της χώρας διαπιστώθηκε η ύπαρξη μιας ιδιότυπης αυτονομίας των Κούρδων η οποία ενέτεινε την ανησυχία του τουρκικού κατεστημένου. Ο φόβος για το ξεκίνημα του αυτόνομου «Κουρδιστάν» ήταν εμ-

¹⁰² Φώτιος Μεταλληνός, *Τουρκία και Κουρδικό Ζήτημα*, ΕΛΕΣΜΕ, Αθήνα, 2000, Σελ.24

¹⁰³ Aliza Marcus, *Blood and Belief: The PKK and the Kurdish Fight for Independence*, New York University Press, 2007, σελ.89-131

¹⁰⁴ Μουράτ Καραγιλάν, *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ. 193

φανής στα λόγια του αρχηγού του Γενικού Επιτελείου στρατηγού Buyukanit, ο οποίος τον Απρίλιο του 2007, δήλωσε:

Όταν πηγαίνετε στο αεροδρόμιο του Suleimaniya συναντάτε τη κουρδική σημαία. Έχουν δημιουργήσει κεντρική τράπεζα, η οποία εκδίδει χρήματα στο δικό τους νόμισμα. Στην περιοχή δημιουργείται μια ανεξάρτητη δομή.¹⁰⁵

Τα γεγονότα στο Ιράκ σηματοδότησαν την έναρξη ενός νέου κύκλου στρατιωτικών επιχειρήσεων. Το PKK εκμεταλλευόμενο τον νέο αναβαθμισμένο ρόλο των Κούρδων στο Ιράκ, οραματίζεται μια δημοκρατική συνομοσπονδία στα πλαίσια του τουρκικού κράτους, με βάση την ισότητα την ελευθερία και τη δημοκρατία, και όλο αυτό να αποκτήσει συνταγματική κατοχύρωση. Η επαναστατική ουσία της νέας πρότασης συνίσταται στη δημοκρατική επανάσταση, στην οικολογική επανάσταση και στην επανάσταση της γυναίκας. Σε περίπτωση που το κράτος δεν συμπεριφερθεί ισότιμα τότε ο ολοκληρωτικός αμυντικός πόλεμος των Κούρδων θα οικοδομήσει το δικό του ανεξάρτητο σύστημα.¹⁰⁶

Οι επιχειρήσεις στο μέτωπο της Συρίας παρέχουν στο PKK ένα νέο πεδίο δράσης όπου μπορεί να αυξήσει το πολιτικό του μέγεθος και να αναβαθμίσει τον περιφερειακό του ρόλο. Θέτει ως στόχο την υποστήριξη των επιχειρήσεων των Κούρδων της Συρίας για τη δημιουργία ενός διαδρόμου κατά μήκος των συνόρων με την Τουρκία.¹⁰⁷ Στο εσωτερικό μέτωπο αποφάσισε να μεταφέρει τον αγώνα στις πόλεις της νοτιοανατολικής Τουρκίας με διττή πολιτική στόχευση. Πρώτα να αντιστρέψει το κλίμα στην διεθνή σκηνή, παρουσιάζοντας ότι η τρομοκρατία ασκείται από το τουρκικό κράτος το οποίο εφαρμόζει ωμή βία εναντίον ενός καταπιεσμένου λαού,¹⁰⁸ και ακολούθως να υπονομεύσει τους ισχυρισμούς της Άγκυρας ότι πλέον είχε επιβάλλει την κυριαρχία της στην νοτιοανατολική Τουρκία.¹⁰⁹

Σύνδεση Μέσων και Σκοπών

Το πολιτικό όραμα της ηγεσίας του PKK για ένα ανεξάρτητο Κουρδιστάν αποδείχθηκε κατά τη διάρκεια των τεσσάρων δεκαετιών που διεξάγεται ο ένοπλος αγώνας του,

¹⁰⁵ Karen Kaya, *Turkish Commanders Discuss Counterterrorism Strategies and Lessons Learned from 25 Years of Fighting the PKK*, Routledge, 2012

¹⁰⁶ Μουράτ Καραγιλάν, *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ. 473

¹⁰⁷ Aliza Marcus, *The Kurds' Evolving Strategy: The Struggle Goes Political in Turkey*, 2012, Άρθρο στο World Affairs, <http://www.worldaffairsjournal.org/article/kurds%E2%80%99evolving-strategy-struggle-goes-political-turkey>

¹⁰⁸ Μουράτ Καραγιλάν, *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ. 461

¹⁰⁹ Σπυρίδων Πλακούδας *The PKK and the Guerrilla Tradition of Turkey's Kurds*, 2015, Άρθρο στο <http://www.rubincenter.org/2015/02/the-pkk-and-the-guerrilla-tradition-of-Turkeys-kurds>

εκ του αποτελέσματος ατελέσφορος. Ο Οτσαλάν πίστευε ότι ο ένοπλος αγώνας θα αναδείκνυε το κουρδικό ζήτημα και θα οδηγούσε κατ' ελάχιστο στη μεταρρύθμιση του Κουρδιστάν, η οποία με τη σειρά της θα άνοιγε τον δρόμο για τη μεταρρύθμιση της Τουρκίας.¹¹⁰

Σύμφωνα με τον Κλαούζεβιτς για να είναι αποτελεσματική μια γενική λαϊκή εξέγερση, θα πρέπει να πληρούνται πέντε προϋποθέσεις: α) ο πόλεμος να διεξάγεται στο εσωτερικό της χώρας, β) να μην τελειώνει με ένα μοναδικό πλήγμα, γ) το θέατρο επιχειρήσεων να είναι σχετικά μεγάλο, δ) ο εθνικός χαρακτήρας να ταιριάζει σε αυτό το είδος του πολέμου, ε) το έδαφος να είναι δύσβατο λόγω βουνών, δασών, βάλτων ή των τοπικών μεθόδων καλλιέργειας.¹¹¹ Ωστόσο αν και το ΡΚΚ πληρούσε τις προϋποθέσεις του Κλαούζεβιτς, εντούτοις τα μεγάλα σχέδια του Οτσαλάν θα αποδειχθούν σύντομα μη ρεαλιστικά. Το κίνημα δεν διέθετε το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό για την ολοκλήρωση της εξέγερσης.¹¹² Έτσι το σχέδιο του Οτσαλάν να περάσει στην τελευταία φάση του ανταρτοπολέμου με τη συγκρότηση τακτικού στρατού αποδείχθηκε ανεδαφικό. Η μετάβαση από την τακτική του ανταρτοπολέμου στις τακτικές μάχες συμβατικών δυνάμεων απεδείχθη μη ρεαλιστική. Σύμφωνα με τον Μουράτ Καραγιλάν, μέλος της ηγετικής ομάδας του ΡΚΚ, η τακτική της ηγεσίας ήταν σε γενικές γραμμές ορθή, αλλά δεν βρέθηκαν τα επιτελικά μυαλά και οι κατάλληλοι διοικητές για να την εφαρμόσουν. Είχε κυριαρχήσει η «αντίληψη του επαρχιώτη», χαρακτηριστικά της οποίας ήταν η επιφανειακή προσέγγιση και η αδυναμία εκτίμησης του εξελισσόμενου στρατιωτικού και διπλωματικού χρονοδιαγράμματος.¹¹³ Έτσι, οι αντικειμενικοί σκοποί που τέθηκαν για αποσταθεροποίηση της χώρας πολιτικά και οικονομικά και για κατάληψη εδάφους στην νοτιοανατολική Τουρκία που δεν θα ελέγχονταν από το τουρκικό κράτος, δεν ήταν συμβατοί με τις υφιστάμενες δυνατότητες του ΡΚΚ. Πολύ προβλέψιμα, το ΡΚΚ δεν μπόρεσε να αντεπεξέλθει στις προκλήσεις. Οι Κούρδοι αντάρτες είχαν ηττηθεί σε κάθε μάχη από τους αντιπάλους τους, οι οποίοι υπερτερούσαν συντριπτικά σε ανθρώπινο δυναμικό, εξοπλισμό και στην ισχύ πυρός.¹¹⁴

¹¹⁰ Μουράτ Καραγιλάν, *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ. 103

¹¹¹ Κων/νος Κολιόπουλος, *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, Ποιότητα, Αθήνα, 2008, σελ. 273

¹¹² Σπυρίδων Πλακούδας *The PKK and the Guerrilla Tradition of Turkey's Kurds*, 2015, Άρθρο στο <http://www.rubincenter.org/2015/02/the-pkk-and-the-guerrilla-tradition-of-Turkeys-kurds/>

¹¹³ Μουράτ Καραγιλάν, *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ. 275

¹¹⁴ Σπυρίδων Πλακούδας *The PKK and the Guerrilla Tradition of Turkey's Kurds*, 2015, Άρθρο στο <http://www.rubincenter.org/2015/02/the-pkk-and-the-guerrilla-tradition-of-Turkeys-kurds/>

Το ΡΚΚ λόγω της αδυναμίας του να εκπληρώσει του πολιτικούς του στόχους με τον αγώνα του ανταρτοπολέμου μετέπεσε στην τρομοκρατία. Ο ανταρτοπόλεμος προσπαθεί να πλήξει τις ένοπλες δυνάμεις και τα σώματα ασφαλείας του αντιπάλου, ενώ η τρομοκρατία συνίσταται σε μεμονωμένα χτυπήματα, που σε μεγάλο βαθμό στρέφονται εναντίον μη στρατιωτικών στόχων».¹¹⁵ Έτσι το ΡΚΚ προχώρησε στην εκτέλεση τρομοκρατικών χτυπημάτων όπως απαγωγή αμάχων (ιδίως δυτικών τουριστών), εκτέλεση βομβιστικών επιθέσεων καθώς και δολοφονιών κρατικών αξιωματούχων, με αποτέλεσμα την περαιτέρω απώλεια διεθνούς αλλά και εσωτερικής νομιμοποίησης.

Η υιοθέτηση της νέας στρατηγικής της νόμιμης άμυνας και η μεταφορά του αγώνα στις πόλεις το 2015, δεν πέτυχε τον στρατιωτικό της σκοπό καθώς το ΡΚΚ στάθηκε ανίκανο να αμυνθεί στην αντεπίθεση του τουρκικού στρατού και να ελέγξει την περιοχή κατά τρόπο ουσιαστικό. Το ΡΚΚ δεν κατάφερε επίσης να επιτύχει τον ευρύτερο στρατηγικό στόχο να κινητοποιήσει τις λαϊκές μάζες και να εμπνεύσει μια μεγάλης κλίμακας κουρδική εξέγερση. Πέτυχε όμως την ευαισθητοποίηση της διεθνούς κοινής γνώμης εξαιτίας των φρικαλεοτήτων που προκάλεσε η τουρκική στρατιωτική αντίδραση η οποία διαδόθηκε μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης. Τέλος ενίσχυσε το πολιτικό αφήγημα του ΡΚΚ καθώς απέδειξε ότι οι ενέργειες του τουρκικού κράτους δεν στρέφονται εναντίον τρομοκρατών αλλά εναντίον του κουρδικού λαού.

Αλλά όμως, όσο η Τουρκία δεν επιτυγχάνει τον πολιτικό της σκοπό, το ΡΚΚ, παρά τις αδυναμίες του, θα είναι ο νικητής στο πολιτικό επίπεδο. Με τις μάχες στο τακτικό επίπεδο, διαμορφώσει τους όρους μιας πολιτικής λύσης, στο στρατηγικό.¹¹⁶ Παρά τις απώλειες που δυσκολεύουν τον αγώνα, οι μαχητές του ΡΚΚ παραμένουν ικανοί να προκαλούν στρατιωτικά, πολιτικά και οικονομικά πλήγματα και τελικά να αμφισβητούν εμπράκτως την κυριαρχία του τουρκικού κράτους.

Σχετική Δύναμη ΡΚΚ

Η Γεωγραφία της Περιοχής Δράσης του ΡΚΚ

Το πεδίο δράσης του ΡΚΚ εστιάζεται στη νοτιοανατολική Τουρκία, μια γεωγραφική περιοχή που χαρακτηρίζεται από μεγάλους ορεινούς όγκους υψηλού υψομέτρου με

¹¹⁵ Κολιόπουλος Κων/νος, *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, Ποιότητα, Αθήνα 2008, σελ. 266

¹¹⁶ Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν τι*; Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ. 244

πρωτόγονα δίκτυα μεταφορών και υποδομές και λίγες μεγάλες πόλεις.¹¹⁷ Η γεωπολιτική αξία όμως, της ορεινής αυτής περιοχής είναι εξαιρετικά υψηλή καθώς κατ'ουσίαν επιτρέπει στην δύναμη που την έχει υπό τον έλεγχο της, την εποπτεία των χωρών της περιοχής.¹¹⁸ Η γεωγραφία της περιοχής της νοτιοανατολικής Τουρκίας πληρούσε όλες τις προϋποθέσεις που απαιτούσε μια επαναστατική δύναμη για τη διεξαγωγή του ανταρτοπολέμου.¹¹⁹

Η Δημογραφία του Κουρδικού Πληθυσμού

Σύμφωνα με τη στατιστική υπηρεσία της Τουρκίας, από τα 74,7 εκατομμυρίων Τούρκων πολιτών τα 22,5 είναι κουρδικής καταγωγής, ενώ η δημογραφική ανάπτυξη του κουρδικού στοιχείου, είναι κατά πολύ μεγαλύτερη του αντίστοιχου τουρκικού. Το γεγονός αυτό μεταβάλλει υπέρ των Κούρδων την πληθυσμιακή αναλογία, με αποτέλεσμα σύντομα ο ένας στους τρεις πολίτες της Τουρκίας να είναι Κούρδος.¹²⁰ Το PKK μέσα από την πολυετή αντιστασιακή του δράση διαμόρφωσε την εθνική του ταυτότητα με αποτέλεσμα αυτή να μεταλαμπαδεύεται δυναμικά από τις νοτιοανατολικές επαρχίες στις μεγάλες πόλεις της Τουρκίας και των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου έχουν καταφύγει εκατομμύρια Κούρδων. Για το PKK, η Δυτική Ευρώπη έγινε καταφύγιο και σχολείο για τους μαχητές της, μια πηγή κεφαλαίων και μια βάση για μια ευρεία εκστρατεία προπαγάνδας που προκάλεσε βία στην Τουρκία και επεδίωκε την υποστήριξη της Δύσης προς αυτήν.¹²¹

Το PKK προσπαθεί να κατευθύνει τους κούρδους εσωτερικούς πρόσφυγες να εγκατασταθούν στο τρίγωνο Μερσίνα- Άδανα-Αλεξανδρέττα επιδιώκοντας τη δημιουργία πολυάριθμων κουρδικών κοινοτήτων στην περιοχή αυτή, ώστε να δημιουργηθούν οι πληθυσμιακές προϋποθέσεις για μελλοντική κουρδική έξοδο στην Ανατολική Μεσόγειο. Με βάση επίσημα στοιχεία, η πλειονότητα του πληθυσμού της Μερσίνας είναι Κούρδοι.¹²²

¹¹⁷ Aliza Marcus, *Blood and Belief: The PKK and the Kurdish Fight for Independence*, New York University Press, 2007, σελ.112

¹¹⁸ Χριστόδουλος Γιαλλουρίδης, Αφεντούλης Λαγγίδης, *Μετακεμαλισμός*, Σιδέρης, Αθήνα, 2010, σελ.142

¹¹⁹ Κολιόπουλος Κων/νος, *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, Ποιότητα, Αθήνα 2008, σελ. 269

¹²⁰ Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν τι*; Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ.243

¹²¹ Andrew Mango, *Turkey and the War on Terror*, Routledge, New York, 2005, σελ. 35

¹²² Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν τι*; Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ.242

Η Ήπια Ισχύς του PKK

Στις διάρκειες της δεκαετίας του 1990, το PKK σχεδίασε και υλοποίησε μεθοδικά την αύξηση της επιρροής του στο εσωτερικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο. Ίδρυσε πολιτικά κόμματα στην Τουρκία ενώ στο εξωτερικό, οικοδομούσε ένα ισχυρό διεθνές κίνημα, με μεγάλη επιρροή στη μεγάλη κουρδική διασπορά της Ευρώπης, ιδρύοντας ένα τεράστιο δίκτυο αλληλένδετων πολιτικών, οικονομικών και πολιτιστικών οργανώσεων που αναδείκνυε την τουρκική βιαιότητα.¹²³ Ο πληθυσμός των Κούρδων της διασποράς εκτιμάται σε περίπου 1.500.000 άτομα και επηρεάζουν την Τουρκία άμεσα και έμμεσα, διαδραματίζοντας σημαντικό ρόλο στη πολιτική των χωρών της Ευρώπης και της Αμερικής. Μέσω της χρηματοδότησης των Κουρδικών οργανώσεων και του δορυφορικού τηλεοπτικού σταθμού ROJ - TV31, που εκπέμπει στην κουρδική γλώσσα και παρέχει ευρεία κάλυψη των θέσεων και των δράσεων του PKK, διαμορφώνει την κοινή γνώμη στη νοτιοανατολική Τουρκία, διασπείροντας ιδέες, προωθώντας τη γλώσσα, τις παραδόσεις, τον πολιτισμό και την ιστορία του Κουρδικού λαού.¹²⁴

Επιδρούν επίσης στη διαμόρφωση της εσωτερικής πολιτικής κατάστασης, μέσω ομάδων πίεσης (λόμπι) στις πρωτεύουσες μεγάλων ευρωπαϊκών χωρών προς τις κυβερνήσεις αυτών για την ευμενή προσέγγιση του PKK και των κουρδικών πολιτικών κομμάτων στην Τουρκία¹²⁵ ενώ μέσω ΜΚΟ για τα ανθρώπινα δικαιώματα ανέδειξαν το Κουρδικό ζήτημα στην ημερήσια διάταξη της ΕΕ, δημιουργώντας προσκόμματα στις ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Τουρκίας.¹²⁶ Παράλληλα ενθάρρυνε τη σύσταση οργανώσεων στη Συρία, το Ιράκ και το Ιράν, προωθώντας το PKK ως τον μοναδικό εκφραστή της κουρδικής ανεξαρτησίας και ενότητας στη Μέση Ανατολή.¹²⁷

Με την εξέλιξη της τεχνολογίας, το PKK πραγματοποίησε ευρεία χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης προωθώντας τον περιβαλλοντισμό, τα δικαιώματα των γυναι-

¹²³ Σπυρίδων Πλακούδας *The PKK and the Guerrilla Tradition of Turkey's Kurds*, 2015, Άρθρο στο <http://www.rubincenter.org/2015/02/the-pkk-and-the-guerrilla-tradition-of-Turkeys-kurds/>

¹²⁴ Βασίλειος Αρσονιάδης, *Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του «Στρατηγικού Βάθους» Η Περίπτωση των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής* (2002-2016), Σιδέρης, Αθήνα, 2018, σελ. 208

¹²⁵ David McDowall, *A Modern History of the Kurds*, I.B.Tauris, London –NewYork, 2004, σελ 460

¹²⁶ Βασίλειος Αρσονιάδης, *Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του «Στρατηγικού Βάθους» Η Περίπτωση των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής* (2002-2016), Σιδέρης, Αθήνα, 2018, σελ. 208

¹²⁷ Σπυρίδων Πλακούδας *The PKK and the Guerrilla Tradition of Turkey's Kurds*, 2015, Άρθρο στο <http://www.rubincenter.org/2015/02/the-pkk-and-the-guerrilla-tradition-of-Turkeys-kurds/>

κών¹²⁸ και μια ορισμένη ανοχή - τουλάχιστον στα μέσα μαζικής ενημέρωσης- των ομοφυλόφιλων. Το PKK επίσης, αντιμετωπίζει τον ισλαμιστή πρωθυπουργό της Τουρκίας ακόμη και στο θέμα της ισλαμικής πίστης και ευσεβείας, καθώς ενθάρρυνε τη συμμετοχή των πολιτών στην προσευχή της Παρασκευής που διοργάνωναν οι κούρδοι ιμάμηδες στο Ντιγιαρμπακίρ και σε άλλες πόλεις της περιοχής, μετατρέποντας την δραστηριότητα αυτή στο πλέον δημοφιλή τρόπο έκφρασης υποστήριξης προς την κουρδική ταυτότητα.¹²⁹

Διεθνής Νομιμοποίηση

Η έναρξη του αγώνα του PKK εντάσσεται, όπως έχει αναφερθεί, στο ψυχροπολεμικό πεδίο ανταγωνισμού Ανατολής και Δύσης, στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Το γεγονός ότι το PKK υποστηριζόταν από τη Σοβιετική Ένωση και τη Συρία, το απονομιμοπούσε αυτόματα στη Δύση. Μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου οποιαδήποτε εξέλιξη στο κουρδικό ζήτημα πρέπει να θεωρηθεί υπό το πρίσμα των αμερικανικών συμφερόντων στη περιοχή.¹³⁰ Η κρίση στις σχέσεις της Τουρκίας με την Συρία το 1998, αποτέλεσε την απαρχή της διεθνοποίησης του κουρδικού προβλήματος¹³¹. Οι αλληπάλληλες στρατιωτικές ήττες από την Τουρκία υποκίνησαν τους αντάρτες του PKK στον σχεδιασμό ασύμμετρων επιχειρήσεων που μετουσιώθηκαν σε τρομοκρατικές ενέργειες, όπως απαγωγή αμάχων (ιδίως των δυτικών τουριστών), εκτέλεση βομβιστικών επιθέσεων καθώς και δολοφονιών κρατικών αξιωματούχων, μεταλλάσσοντας τον κουρδικό αγώνα από μάχη ανεξαρτησίας ενός καταπιεσμένου λαού σε μια κοινή τρομοκρατική οργάνωση. Η αδυναμία της ηγεσίας του PKK να διαχειριστεί, την κατάσταση οδήγησε στην ιδεολογική αλλοτρίωση της κουρδικής εξέγερσης. Ο Οτσαλάν άρχισε να πιστεύει ότι οι ενέργειες του PKK ήταν πίσω από πολλά παγκόσμια γεγονότα, ενώ έβλεπε τον εαυτό του ως το κέντρο των παγκόσμιων γεγονότων.¹³² Τα γεγονότα αυτά προκάλεσαν τον χαρακτηρισμό της ως τρομοκρατική οργάνωση από τις ΗΠΑ, τις χώρες του NATO, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων δυτικών χωρών. Η Χίλαρι Κλίντον, το Μάρτιο του 2009, κατά την επίσκεψη της στην Τουρκία χρησιμοποίησε για το PKK την έκφραση «κοινός εχθρός». Παράλληλα τονίστηκε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες θα συνεχίσουν τη συνεργασία με την Τουρκία ε-

¹²⁸ Οι γυναίκες αποτελούν περίπου το ήμισυ των υποψηφίων των κουρδικών κομμάτων περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο πολιτικό κόμμα στην Τουρκία

¹²⁹ Aliza Marcus, *The Kurds' Evolving Strategy: The Struggle Goes Political in Turkey*, 2012, Άρθρο στο World Affairs, <http://www.worldaffairsjournal.org/article/kurds%E2%80%99-evolving-strategy-struggle-goes-political-turkey>

¹³⁰ Φώτιος Μεταλληνός, *Τουρκία και Κουρδικό Ζήτημα*, ΕΛΕΣΜΕ, Αθήνα, 2000, Σελ.17

¹³¹ Χριστόδουλος Γιαλλουρίδης, Αφεντούλης Λαγγίδης, *Μετακεμαλισμός*, Σιδέρης, Αθήνα, 2010, σελ.157

¹³² Aliza Marcus, *Blood and Belief: The PKK and the Kurdish Fight for Independence*, New York University Press, 2007, σελ.266

ξασφαλίζοντας σε αυτήν πληροφορίες σχετικά με το ΡΚΚ, το οποίο αποτελεί το μεγαλύτερο πρόβλημα των Τούρκων.¹³³

Όμως, ο επιτυχημένος αγώνας των Κούρδων εναντίον του ISIS, μέσω του Δημοκρατικού Κόμματος (PYD) στη Συρία, τους έχει προσδώσει κύρος μεταξύ των δυτικών δυνάμεων και παράλληλα ερείσματα για τη διεθνή νομιμοποίηση τους. Σύμφωνα με τον Metin Gürcan,¹³⁴ οι συμμαχίες που έχει δημιουργήσει το ΡΚΚ με παγκόσμιους παράγοντες και οι στρατιωτικές δυνατότητες που έχει αποκτήσει πρόσφατα δελεύζουν το ΡΚΚ να δει ότι είναι σε πορεία προς τη νίκη.¹³⁵

Ο στρατηγός Buyukanit, Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου, τα έτη 2006-08, αναφέρει ότι το ΡΚΚ έχει υψηλό επίπεδο εξωτερικής υποστήριξης. Αυτό δεν είναι μόνο οικονομική στήριξη, αλλά και πολιτική. Υπάρχουν χώρες μεταξύ των συμμάχων μας που υποστηρίζουν άμεσα ή έμμεσα το ΡΚΚ.¹³⁶

Εσωτερική Νομιμοποίηση

Το ΡΚΚ επιδίωξε να επωφεληθεί από τη δυσαρέσκεια του κουρδικού πληθυσμού προς την Άγκυρα καθώς για πολλές δεκαετίες το τουρκικό κράτος στερούσε όλα τα δικαιώματα της κουρδικής μειονότητας, ακόμη και αυτού της μητρικής γλώσσας. Έτσι οι ενέργειες του ΡΚΚ έτυχαν μεγάλης απήχησης και αναγνώρισης στον κουρδικό πληθυσμό σε όλες τις χώρες που αυτό διαβιεί στην Μέση Ανατολή.

Το ΡΚΚ προώθησε ριζοσπαστικές αλλαγές στην κουρδική κοινωνία με την προώθηση της ισότητας των δύο φύλων, οργάνωση ιδρυμάτων, υπό τον απόλυτο έλεγχο του κόμματος, που εξυπηρετούσαν τις ανάγκες της κουρδικής αγροτικής κοινωνίας. Εκτός από τη στρατιωτική του δραστηριότητα, το ΡΚΚ αναθεώρησε την ιδεολογία του και μέσω ενός πολιτικού οργάνου που δημιούργησε διακήρυττε την αποφασιστικότητα της κουρδικής αγροτιάς απέναντι στην διπλή καταπίεση που είχε υποστεί από το τουρκικό κράτος αλλά και από τους Κούρδους φεουδάρχες.¹³⁷

¹³³ Μηνάγιας Χρήστος, *Η γεωπολιτική στρατηγική και η στρατιωτική Ισχύς της Τουρκίας*, Τουρίκη, 2010, σελ 74

¹³⁴ Ο Metin Gürcan είναι αρθρογράφος του Al-Monitor και διδάκτορας στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο Bilkent της Άγκυρας

¹³⁵ Metin Gurcan, *Old War, New Strategys*, Winter 2016, άρθρο στο Turkish Policy Quarterly <http://turkishpolicy.com/article/784/ankara-vs-the-pkk-old-war-new-strategies>

¹³⁶ Karen Kay, *Turkish commanders discuss counterterrorism strategies and lessons learned from 25 years of fighting the PKK*, Routledge, 2012.

¹³⁷ Σπυρίδων Πλακούδας *The PKK and the Guerrilla Tradition of Turkey's Kurds*, 2015, Άρθρο στο <http://www.rubincenter.org/2015/02/the-pkk-and-the-guerrilla-tradition-of-Turkeys-kurds/>

Οι Κούρδοι άνδρες και γυναίκες άρχισαν να υποστηρίζουν τους αντάρτες, βοηθώντας το PKK να μετατραπεί σε μαζική οργάνωση, καθώς η επιδίωξη του PKK για έναν αμείλικτο αντάρτικο πόλεμο κέρδισε τη μαζική εμπιστοσύνη και σεβασμό. Η προθυμία του αγροτικού πληθυσμού να βοηθά τους αντάρτες, παρόλο τον κίνδυνο που ενείχε η υποστήριξη αυτή, υποδήλωνε την έκρηξη της πολιτικής υποστήριξης προς το PKK στις αρχές της δεκαετίας του 1990.¹³⁸ Ο ηρωισμός που επέδειξε η πλειοψηφία των ανταρτών κέρδισε τις καρδιές όλων των Κούρδων εδραιώνοντας την πίστη και την πεποίθηση ότι το PKK θα απελευθερώσει το Κουρδιστάν.¹³⁹

Αυτό δημιούργησε μια νέα βάση υποστήριξης του PKK που βοήθησε να αποκτήσουν πλήρη κυριαρχία στο κουρδικό εθνικό κίνημα της Τουρκίας. Επιπλέον, το ένοπλο κίνημα δημιούργησε ένα παράλληλο κράτος στη Νοτιοανατολική Τουρκία και αντικατέστησε τις βασικές λειτουργίες του επίσημου τουρκικού κράτους, όπως η είσπραξη φόρων και η παροχή ασφάλειας. Ο Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ, κατηγόρησε την κυβέρνηση του πρωθυπουργού Μπουλέντ Ετζεβίτ λέγοντας ότι: Στα νοτιοανατολικά, οι Αποϊστές έχουν αντικαταστήσει το κράτος.¹⁴⁰

Ο Οτσαλάν στάθηκε ως αδιαμφισβήτητος ηγέτης του κινήματος και η θέλησή του υλοποιήθηκε χωρίς αμφιβολία, αφού χειραγωγούσε και άλλαζε τα πάντα κατά βούληση.¹⁴¹ Ο «Αποϊσμός», η θεωρία του Οτσαλάν για την κοινωνία και την πολιτική άγγιξε την ψυχή των Κούρδων, αφύπνισε την εθνική τους συνείδηση που το τουρκικό κράτος επιδίωξε να αφανίσει. Η κοινωνία των Κούρδων έγινε η μεγαλύτερη δύναμη που ήταν σε θέση να προστατέψει τις δικές της ηθικές αξίες, τον πολιτισμό, την γλώσσα και τους κοινωνικούς δεσμούς.¹⁴²

Όπως και άλλα κομμουνιστικά κινήματα ανταρτών από την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, το PKK χρησιμοποίησε τόσο εξαναγκασμό όσο και προπαγάνδα για να επιβάλει την ομοιομορφία της σκέψης και της συμπεριφοράς μεταξύ των μελών του κινήματος και των τοπικών Κούρδων.¹⁴³ Για την διατήρηση του ελέγχου στη Νοτιοανατολική Τουρκία, το PKK εξουδετέρωσε οποιαδήποτε αντιπολίτευση στις κουρδικές

¹³⁸ Aliza Marcus, *Blood and Belief: The PKK and the Kurdish Fight for Independence*, New York University Press, 2007, σελ.175

¹³⁹ Μουράτ Καραγιλάν, *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ. 181

¹⁴⁰ Andrew Mango, *Turkey and the War on Terror*, Routledge, New York, 2005, σελ. 10

¹⁴¹ Aliza Marcus, *Blood and Belief: The PKK and the Kurdish Fight for Independence*, New York University Press, 2007, σελ.144

¹⁴² Μουράτ Καραγιλάν, *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ. 454

¹⁴³ Σπυρίδων Πλακούδας *The PKK and the Guerrilla Tradition of Turkey's Kurds*, 2015, Άρθρο στο <http://www.rubincenter.org/2015/02/the-pkk-and-the-guerrilla-tradition-of-Turkeys-kurds/>

περιοχές, συμπεριλαμβανομένων ισχυρών κούρδων ιδιοκτητών, αντιπάλων κουρδικών αρχηγών των φυλών και - πάνω απ' όλα - άλλων μαχητικών κουρδικών ομάδων (όπως η κουρδική χεζμπολάχ). Κούρδοι που συνεργάστηκαν με το καθεστώς –όπως οι περίφημοι «φρουροί του χωριού», αντιμετωπίστηκαν σαν προδότες. Μεταξύ του 1983 και του 1985, ο Οτσαλάν διέταξε ή ενθάρρυνε τη δολοφονία τουλάχιστον έντεκα πρώην μελών του PKK, ενώ τουλάχιστον εικοσιτέσσερις νέοι εκτελέστηκαν το 1989 και το 1990 υπό την υπόνοια ότι είναι πραγματικοί ή δυνητικοί προδότες.¹⁴⁴

Έτσι το PKK, παρά τις σκληρές μεθόδους που εφάρμοσε πέτυχε ευρεία δημοτικότητα και κατά συνέπεια αύξηση της επιρροής του. Το κίνημα κέρδισε την υποστήριξη των υποβαθμισμένων κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων της κουρδικής κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των νέων (και των δύο φύλων και ιδιαίτερα των πανεπιστημιακών φοιτητών), των γυναικών, της διανοήσης και των αγροτών. Ωστόσο, ο βασικός λόγος για τη δημοτικότητα του κινήματος δεν βρισκόταν στην ιδεολογία του, αλλά μάλλον στις καταπιεστικές πολιτικές του τουρκικού κράτους. Οι εκκαθαριστικές επιχειρήσεις της στρατοχωροφυλακής, οι χωρίς κανόνες δράση των παρακρατικών δημιούργησαν βαθύ χάσμα ανάμεσα στη πλειονότητα των Κούρδων και στο τουρκικό κράτος, προκαλώντας τη δυναμική ανάδυση του κουρδικού εθνικισμού στην επικράτεια της Τουρκίας.¹⁴⁵ Η συνεχιζόμενη τακτική της πρόκρισης της στρατιωτικής έναντι της πολιτικής επιλογής επαναδραστηριοποιεί ακόμη και τμήματα του κουρδικού πληθυσμού που είχαν κουραστεί και είχαν στραφεί σε άλλες επιλογές.¹⁴⁶

Σχετική Αδυναμία PKK

Ο Στρατός των Ανταρτών του PKK

Ενώ το PKK ξεκίνησε τη δράση του το 1984, με έναν τρόπο παρόμοιο με προηγούμενα κουρδικά αντάρτικα κινήματα, μέσα σε τρεις δεκαετίες, ανέπτυξε ένα μοναδικό χαρακτήρα και τρόπο λειτουργίας. Οι αντάρτες εξελίχθηκαν από πολίτες χωρίς στρατιωτική εμπειρία σε οργανωμένο στρατιωτικό κίνημα. Απέκτησαν δομή οργάνωση ιδρύοντας γενικό αρχηγείο, στρατιωτικά διακριτικά σήματα, εθνικό ύμνο και κυρίως στρατιωτική εκπαίδευση μέσω της στρατιωτικής ακαδημίας Mahsum Korkmaz στην

¹⁴⁴ Aliza Marcus, *Blood and Belief: The PKK and the Kurdish Fight for Independence*, New York University Press, 2007, σελ.135

¹⁴⁵ Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν, τι*; Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ.241

¹⁴⁶ Χριστόδουλος Γιαλλουρίδης, Αφεντούλης Λαγγίδης, *Μετακεμαλισμός*, Σιδέρης, Αθήνα, 2010, σελ. 145

ελεγχόμενη από τη Συρία κοιλάδα Bekaa στο Λίβανο.¹⁴⁷ Η Ακαδημία, χρησιμοποιήθηκε για την στρατιωτική αλλά και την ιδεολογική εκπαίδευση των τρομοκρατών του PKK και μέχρι το 1994, εκπαιδεύτηκαν περίπου 15.000 αντάρτες.¹⁴⁸

Παρόλα αυτά όμως η εκπαίδευση παρέμεινε στάσιμη και δεν προσαρμόστηκε στις τεχνολογικές εξελίξεις. Η θεωρία νίκης των ανταρτών, για γρήγορα και αιφνιδιαστικά χτυπήματα σε μονάδες και φυλάκια του τουρκικού στρατού, ακυρώθηκε με την χρήση θερμικών καμερών και αρμάτων μάχης από τον τουρκικό στρατό. Ο εντοπισμός των επιτιθεμένων ανταρτών γινόταν σε μακρινές αποστάσεις και αμέσως βαλλόταν από τα άρματα μάχης, με αποτέλεσμα να ηττώνται πριν καν δώσουν μάχη.¹⁴⁹

Η υστέρηση όμως της στρατιωτικής ισχύος μεταξύ του PKK και της Τουρκίας είναι εμφανής. Ο στρατός του PKK έχει τη δυνατότητα για κάποιες επιτυχίες στο τακτικό επίπεδο όχι όμως για την στρατιωτική νίκη στον πόλεμο.

Η Οικονομία του Κινήματος του PKK

Το PKK διαθέτει μια τεράστια υποδομή στην Ευρώπη για να δημιουργήσει κεφάλαια και να ενισχύσει την οικονομία του, βασισμένο σχεδόν εξ ολοκλήρου στο οργανωμένο έγκλημα. Σύμφωνα με κάποιες εκτιμήσεις, η ευρωπαϊκή πτέρυγα του PKK φέρνει σχεδόν 80 εκατομμύρια λίρες ετησίως, από ξέπλυμα μαύρου χρήματος, εμπόριο ναρκωτικών και όπλων, αλλά ακόμη και με πιο κοσμικά αντικείμενα όπως τσιγάρα και τσάι,¹⁵⁰ ενώ ο ετήσιος προϋπολογισμός του PKK, μόνο από την κουρδική διασπορά σε χώρες εκτός της Τουρκίας, ανέρχεται σε 15 – 20 εκατομμύρια δολάρια.¹⁵¹

Η Διπλωματία του Κινήματος του PKK

Το PKK εκμεταλλεύτηκε με κάθε τρόπο την περιφερειακή αστάθεια και τις εχθροπραξίες για να αυξήσει την επιρροή του, κεφαλαιοποιώντας κάθε ευκαιρία που του παρουσιάστηκε. Η ασυμμετρία των συμφερόντων των κρατών της Μέσης Ανατολής με την Τουρκία αλλά και ο ψυχρός πόλεμος, δημιούργησε για το PKK ευκαιρίες τις οποίες εκμεταλλεύτηκε διπλωματικά. Ως οργάνωση βασισμένη στην μαρξιστική θεωρία, το PKK υποστηρίχθηκε από τη Συρία και την Σοβιετική Ένωση η οποία το είδε

¹⁴⁷ Σπυρίδων Πλακούδας *The PKK and the Guerrilla Tradition of Turkey's Kurds*, 2015, Άρθρο στο <http://www.rubincenter.org/2015/02/the-pkk-and-the-guerrilla-tradition-of-Turkeys-kurds/>

¹⁴⁸ Andrew Mango, *Turkey and the War on Terror*, Routledge, New York, 2005, σελ. 36

¹⁴⁹ Μουράτ Καραγιλάν, *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ. 277

¹⁵⁰ Kyle Orton, *The Forgotten Foreign Fighters: The PKK in Syria*, The Henry Jackson Society, London, 2017, σελ 6

¹⁵¹ Παντελής Τουλουμάκος, *Το κουρδικό πρόβλημα 1984-2013*, ΕΛΙΑΜΕΠ, Αθήνα, 2013, σελ.11

ως ευκαιρία αντιπαράθεσης.¹⁵² Έτσι απέκτησε στρατιωτικές βάσεις, εκπαίδευση, εξοπλισμό και υποστήριξη στην Συρία γεγονός που του παρείχε ελευθερία δράσης και διευκολύνσεις για να επιχειρεί εκ του ασφαλούς στο έδαφος της Τουρκίας.

Παράλληλα το ΡΚΚ επεδίωξε και πέτυχε την αύξηση της επιρροής του στη μεγάλη κουρδική διασπορά στην Ευρώπη και ίδρυσε ένα πολυδιάστατο δίκτυο πολιτικών, οικονομικών και πολιτιστικών οργανώσεων, προωθώντας τους πολιτικούς στόχους της οργάνωσης. Τα δημοκρατικά κράτη της Ευρώπης υποστήριξαν τη διεθνή εκστρατεία δημοσίων σχέσεων του ΡΚΚ και τον ένοπλο αγώνα του στην Τουρκία. Ωστόσο, οι παράνομες δραστηριότητες του ΡΚΚ στην Ευρώπη σε συνδυασμό με την υιοθέτηση πρακτικών τρομοκρατικής οργάνωσης οδήγησαν τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις αρχικά στην αποστασιοποίησή τους και στην συνέχεια στον χαρακτηρισμό της οργάνωσης ως τρομοκρατική.¹⁵³

Παρόλα αυτά όμως μετά το 1991 και τον πρώτο πόλεμο του κόλπου έχει καταστεί σαφές ότι οι ΗΠΑ έχουν αναγνωρίσει τη γεωπολιτική και στρατηγική σημασία του κουρδικού παράγοντα στο εχθρικό για αυτούς περιβάλλον της Μέσης Ανατολής. Οι Κούρδοι αισθάνονται τις ΗΠΑ ως τον στρατηγικό σύμμαχο που οφείλουν την ελευθερία τους. Παράλληλα, με δεδομένη την ύπαρξη μεγάλου κουρδικού στοιχείου σε τέσσερις χώρες στην περιοχή οι κούρδοι προσφέρουν στην Ουάσιγκτον ένα ακόμη μοχλό πίεσης στις χώρες αυτές.¹⁵⁴

Άλλωστε και στην ίδια την Τουρκία υπάρχει η άποψη ότι οι ΗΠΑ υποστηρίζουν ένα ανεξάρτητο κουρδικό κράτος. Σύμφωνα με τον στρατηγό Altay Tokat, Διοικητή της Χωροφυλακής της Περιφέρειας Νοτιοανατολικής Περιφέρειας, 1995-1997, οι ΗΠΑ θα ήθελαν να δουν ένα ανεξάρτητο Κουρδιστάν, καθώς θέλει να διατηρήσει το καθεστώς της μοναδικής υπερδύναμης και ως εκ τούτου, θέλουν πιστά και αξιόπιστα κράτη που μπορούν να χειριστούν.¹⁵⁵ Στο ίδιο μήκος κύματος ο στρατηγός Hasan Kundakus, Διοικητής της Χωροφυλακής της Περιφέρειας Νοτιοανατολικής Περιφέρειας, 1993-1995 θεωρεί πως όποτε οι ΗΠΑ εισήλθαν στο Ιράκ, βοήθησαν το ΡΚΚ

¹⁵² Andrew Mango, *Turkey and the War on Terror*, Routledge, New York, 2005, σελ. 34

¹⁵³ Aliza Marcus, *Blood and Belief: The PKK and the Kurdish Fight for Independence*, New York University Press, 2007, σελ. 89-131

¹⁵⁴ Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν, τι*; Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ.255

¹⁵⁵ Karen Kay, *Turkish commanders discuss counterterrorism strategies and lessons learned from 25 years of fighting the PKK*, Routledge, 2012

και μας έβλαψαν, ιδιαίτερα κατά τον δεύτερο πόλεμο του Κόλπου, επέτρεψε στο ΡΚΚ να αποκτήσει σημαντική δύναμη.¹⁵⁶

Υψηλή Στρατηγική ΡΚΚ

Το ΡΚΚ εφάρμοσε την στρατηγική της έμμεσης προσέγγισης σε έναν πόλεμο ελιγμού με τελικό στόχο όχι την φυσική καταστροφή του εχθρού αλλά τη συστημική του αποδιάρθρωση.¹⁵⁷ Η στρατιωτική ισχύς κυριαρχούσε ενώ η συμμετοχή του λαού ήταν καθαρά επιβοηθητική στο πλαίσιο υποστήριξης του ανταρτοπολέμου.

Το ΡΚΚ ως κόμμα, επηρεασμένο από την Μαρξιστική – Λενινιστική οργάνωση και θεωρία επέλεξε την «**Μακροχρόνια Στρατηγική του Λαϊκού Πολέμου**». Μια στρατηγική που εφαρμόστηκε για πρώτη φορά από τον Μάο και οδήγησε σε επιτυχία την κινέζικη επανάσταση το 1949. Η στρατηγική αυτή προέκυψε ως άμυνα των καταπιεσμένων λαών κατά των κυρίαρχων κρατών. Η μακροχρόνια στρατηγική του λαϊκού πολέμου όσο και αν σκοπό της έχει την άμυνα στο στρατηγικό επίπεδο, στο τακτικό επίπεδο μετουσιώνεται μόνο μέσω επιθετικών ενεργειών.¹⁵⁸

Μετά τον πόλεμο στο ΙΡΑΚ το 1991 το ΡΚΚ χαλάρωσε τις προσπάθειες του ένοπλου τμήματος με παράλληλη ένταξη στην στρατηγική του πολιτικών ενεργειών και ελιγμών. Εγκαταλείποντας την μαρξιστική ρητορική του, δημιούργησε το Λαϊκό Εργατικό Κόμμα (HEP) το οποίο συμμετείχε στις εκλογές του 1991 εξασφαλίζοντας λίγες έδρες στο κοινοβούλιο. Οι βουλευτές καταδιώχτηκαν από το τουρκικό κράτος και καταδικάστηκαν για συμμετοχή στο ΡΚΚ. Το γεγονός αυτό καταδικάστηκε από τις χώρες της Ευρώπης ως περιορισμός της ελευθερίας του λόγου, παρέχοντας στην ηγεσία του ΡΚΚ τα νομικά ερείσματα για την συνέχιση του ένοπλου αγώνα. Έτσι σταδιακά το ΡΚΚ εφάρμοσε την τακτική του IRA συνδυάζοντας δυναμικά τον ένοπλο αγώνα και τις πολιτικές ενέργειες.¹⁵⁹

Η σύλληψη του ηγέτη του ΡΚΚ αποτέλεσε σημείο καμπής για την οργάνωση. Η στρατηγική του Μακροχρόνιου Λαϊκού Πολέμου τερματίστηκε.¹⁶⁰ Ενώ το τουρκικό κράτος προωθούσε τις διαδικασίες εισόδου στην ΕΕ, το ΡΚΚ πέρασε σε φάση πολιτικής, ιδεολογικής και στρατιωτικής αναδιοργάνωσης. Το αποτέλεσμα των διεργα-

¹⁵⁶ Karen Kay, *Turkish commanders discuss counterterrorism strategies and lessons learned from 25 years of fighting the PKK*, Routledge, 2012

¹⁵⁷ Κων/νος Κολιόπουλος, *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, Ποιότητα, Αθήνα, 2008, σελ. 49

¹⁵⁸ Μουράτ Καραγιλάν, *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ.465

¹⁵⁹ Andrew Mango, *Turkey and the War on Terror*, Routledge, New York, 2005, σελ. 41

¹⁶⁰ Μουράτ Καραγιλάν, *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ.463

σιών αυτών είναι μια νέα στρατηγική που υιοθετήθηκε ως μορφή αντίστασης για να αντικρούσει την νοοτροπία τερματισμού του ένοπλου αγώνα που είχε παρουσιαστεί την περίοδο εκείνη από την μια και της ριζοσπαστικής αριστερής άποψης που υποστήριζε την συνέχιση της ωμής βίας και του ένοπλου αγώνα από την άλλη. Η «**Στρατηγική της Νόμιμης Άμυνας**», αποτελεί στρατηγική έμμεσης προσέγγισης, που εκφράζεται κυρίως μέσω της πολιτικής αντίστασης και όχι μέσω της βίας, αποτελεί μια δημοκρατική μάχη με πολιτικά επιχειρήματα. Ακολουθεί τη στρατηγική της έμμεσης προσέγγισης, καθώς οι κοινωνικές και οργανωτικές δράσεις βρίσκονται σε πρώτο πλάνο. Όταν όμως η ειρηνική αυτή αντίσταση αντιμετωπιστεί με επίθεση και βία τότε δεν θα προκριθεί ο δρόμος της παράδοσης στον εχθρό αλλά αυτός της αντίστασης προκειμένου να προστατευτεί η ανθρώπινη αξιοπρέπεια η τιμή και οι δημοκρατικές αξίες της κοινότητας των Κούρδων.¹⁶¹

Αποτελεί μια στρατηγική που απέχει φανερά από τις τρομοκρατικές δράσεις της προηγούμενης περιόδου σε μια προσπάθεια να επιτύχει την εσωτερική νομιμοποίηση στην κοινωνία των Κούρδων καθώς θα τους συσπειρώσει γύρω από το δίκαιο του αγώνα τους. Παράλληλα επιδιώκει τη διεθνή αναγνώριση και υποστήριξη καθώς αποστασιοποιείται από τρομοκρατικές νοοτροπίες αναδεικνύοντας τον εκδημοκρατισμό του ΡΚΚ και το δίκαιο του αγώνα του για νόμιμη άμυνα. Προσπαθεί να αναδείξει ότι πρόκειται για μια δημοκρατική πολιτική μάχη ενός καταπιεσμένου λαού που προασπίζεται την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, την δημοκρατία και την ελευθερία.¹⁶²

Η Στρατηγική της νόμιμης άμυνας δεν είναι ένας επιθετικός πόλεμος αλλά ούτε περιορίζεται στο πλαίσιο του πολιτικού αγώνα. Αν καταπατηθούν τα ανθρώπινα δικαιώματα και η τάξη επιβληθεί με την βία και την δύναμη τότε ο ένοπλος αγώνας καθώς και κάθε άλλη μορφή μάχης είναι δικαίωμα και καθήκον. Κρίσιμο σημείο για την στρατηγική της νόμιμης άμυνας αποτελεί το γεγονός ότι η ένοπλη αντίσταση δεν πρέπει να ξεπεράσει τα όρια της νόμιμης άμυνας γιατί η βία και η τρομοκρατία για άλλους σκοπούς συνιστά τρομοκρατία.¹⁶³

Η νέα στρατηγική μπορεί να εμπεδωθεί από την κουρδική κοινωνία χάρη στην τεχνολογία και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Το πολιτικό μήνυμα της νέας στρατηγικής μπορεί εύκολα να μεταδοθεί εξελίσσοντάς τη δημοκρατική συνείδηση του λαού. Έτσι η κοινωνία μετατρέπεται σε δύναμη και ισχύς ενισχύοντας τον πολιτικό αγώνα. Το

¹⁶¹ Μουράτ Καραγιλάν, *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ.451-474

¹⁶² Μουράτ Καραγιλάν, *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ.451-474

¹⁶³ Καραγιλάν Μουράτ, *Η ανατομία του πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ. 460-461

κουρδικό έθνος εκτείνεται σε τέσσερις χώρες της Μέσης Ανατολής, με διαφορετικό πολιτικό σύστημα και οργάνωση. Για τον λόγο αυτό είναι λάθος η οργάνωση της αντίστασης μόνο σε στρατιωτικό επίπεδο. Η στρατηγική της νόμιμης άμυνας ομογενοποιεί τον τρόπο αντίστασης σε ένα περιβάλλον πολλαπλών απειλών.

Στο κοινωνικό επίπεδο η στρατηγική μετουσιώνεται με την συγκρότηση αντάρτικου σώματος το οποίο θα προασπίζεται το δίκαιο του κουρδικού λαού και θα αποτελεί το πρώτο σκέλος της στρατηγικής ενώ το δεύτερο σκέλος θα συμπληρώνει ο λαϊκός αγώνας με το κύμα των εξεγέρσεων στις αστικές περιοχές αποτελώντας την δύναμη δράσης του λαού και έκφραση του μαζικού κινήματος. Το κίνημα των εξεγέρσεων, το «Σερχιλντάν» σύμφωνα με τη κουρδική ονομασία αποτελεί τον βασικό τομέα της νέας στρατηγικής που κινητοποιεί όλη την κουρδική κοινωνία απέναντι στην κρατική βία.¹⁶⁴

Στρατιωτική Στρατηγική ΡΚΚ

Η 1η Φάση του Αγώνα, 1984-1999, Έναρξη του Επαναστατικού Αγώνα

Το ΡΚΚ και μέχρι το 2000, εφάρμοσε την στρατηγική του «Μακροχρόνιου Λαϊκού Πολέμου». Αυτή η στρατηγική συμπεριλαμβάνει την άμυνα στο στρατηγικό επίπεδο και την επίθεση στο τακτικό. Θεωρούσαν τον Ανταρτοπόλεμο ως τον μόνο τρόπο αντίστασης των ανίσχυρων κοινωνιών εκμεταλλεζόμενοι τα πλεονεκτήματα που τους παρέχει η φύση και το έδαφος στην Νοτιοανατολική Τουρκία. Η τακτική του «χτυπάω και φεύγω» διαμορφώθηκε ως μια μορφή άμυνας που μετεξελίχθηκε σε τρόπο διεξαγωγής του πολέμου.¹⁶⁵ Το στρατηγικό σχέδιο του ΡΚΚ συντάχθηκε το 1982 κατά το 2ο συνέδριό του στη Συρία.¹⁶⁶ Εμπνευσμένος από τον Μάο Τσετούνγκ, ο Οτσαλάν οργάνωσε τη στρατιωτική στρατηγική του σε τρία στάδια.¹⁶⁷ Το πρώτο στάδιο (στρατηγικής άμυνας) θα είχε στόχο κούρδους συνεργάτες των τουρκικών αρχών και κούρδους φυλάρχους που δεν συμμερίζονταν τον κουρδικό εθνικό αγώνα με παράλληλη οργάνωση του αγροτικού πληθυσμού. Στο 2^ο στάδιο (της στρατηγικής αντεπίθεσης) θα πραγματοποιούνταν η συντήρηση του κινήματος, οπότε το ΡΚΚ θα ήταν σε θέση να αντιπαρατάξει αρκετά ισχυρή ένοπλη δύναμη, ώστε να δημιουργήσει μια

¹⁶⁴ Μουράτ Καραγιλάν, *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ. 466-467

¹⁶⁵ Μουράτ Καραγιλάν, *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ. 447, 465

¹⁶⁶ Βασίλειος Αρσονιάδης, *Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του «Στρατηγικού Βάθους» Η Περίπτωση των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής (2002-2016)*, Σιδέρης, Αθήνα, 2018, σελ. 207

¹⁶⁷ Μάο Τσετούνγκ, *Ο Παρατεταμένος Πόλεμος* Μεταφρ. Γ. Χοτζέα, Ιστορικές εκδόσεις, Αθήνα, 1976, σελ. 43

«ελεύθερη ζώνη» εκτός του ελέγχου των τουρκικών αρχών. Τέλος στο τρίτο στάδιο θα πραγματοποιούνταν η διεξαγωγή της στρατηγικής αντεπίθεσης (μεταπήδηση σε τακτικό πόλεμο και σύλληψη των πόλεων).¹⁶⁸

Στο τακτικό επίπεδο ο σχεδιασμός προέβλεπε την τοποθέτηση ένοπλων τμημάτων στα ψηλά βουνά της νοτιοανατολικής Τουρκίας, με ύψος 10.000 ποδιών, όπου συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού. Η ορεινή περιοχή είναι διακεκομμένη με απομονωμένα χωριά που χρησιμοποιήθηκε ως απελευθερωμένη περιοχή.¹⁶⁹ Σταδιακά το PKK ανέλαβε την πρωτοβουλία των κινήσεων πλήττοντας τα ευάλωτα φυλάκια του τουρκικού στρατού και με την πάροδο του χρόνου αντικατέστησε τις δομές του αιφνιδιασμένου τουρκικού κράτους με τα δικά του θεσμικά όργανα. Αφού οργανώθηκε στις αγροτικές περιοχές, το 1994, αποφάσισε να προχωρήσει στο τρίτο στάδιο του Μακροχρόνιου Λαϊκού Πολέμου, με μετατροπή του αντάρτικου σώματος σε τακτικό στρατό και αποστολή να καταλάβει τις μεγάλες πόλεις της Νοτιοανατολικής Τουρκίας.¹⁷⁰

Η 2η Φάση του Αγώνα, 1999-2004: Περίοδος Εκδημοκρατισμού της Τουρκίας

Στη φάση αυτή το Κουρδικό βρισκόταν σε περίοδο ύφεσης. Στο πλαίσιο της ανακοίνωσης του Οτσαλάν στις 2 Αυγούστου του 1999 για την αναστολή των ένοπλων συγκρούσεων αποφασίστηκε η μετακίνηση των δυνάμεων των ανταρτών, εκτός των συνόρων της Τουρκίας, ενώ παράλληλα προσπάθησε να αναδιοργανωθεί πολιτικά, ιδεολογικά και στρατιωτικά.

Η 3η Φάση του Αγώνα, 2004-Σήμερα: Ο Πόλεμος Κατοικημένων Τόπων

Μέσα από τις διεργασίες του έκτου και έβδομου συνεδρίου που διεξήχθησαν στην περίοδο της στρατιωτικής αδράνειας (1999-2003), αναδύθηκε η στρατηγική της «νόμιμης άμυνας» προκειμένου να υλοποιήσει τον πολιτικό στόχο της κουρδικής συνμοσπονδιακής δημοκρατίας. Για να υλοποιηθεί και να φτάσει στο προσδοκώμενο αποτέλεσμα διέρχεται μέσα από τρία στάδια. Το πρώτο στάδιο ονομάζεται **στάδιο της παθητικής άμυνας**, όπου οι μάχες είναι καθαρά πολιτικές, με την προϋπόθεση ότι οι κουρδικές δυνάμεις δεν προσβάλλονται από τις τουρκικές δυνάμεις ασφαλείας. Το

¹⁶⁸ Βασίλειος Αρσονιάδης, *Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του «Στρατηγικού Βάθους» Η Περίπτωση των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής (2002-2016)*, Σιδέρης, Αθήνα, 2018, σελ. 207

¹⁶⁹ Andrew Mango, *Turkey and the War on Terror*, Routledge, New York, 2005, σελ. 37

¹⁷⁰ Σπυρίδων Πλακούδας *The PKK and the Guerrilla Tradition of Turkey's Kurds*, 2015, Άρθρο στο <http://www.rubincenter.org/2015/02/the-pkk-and-the-guerrilla-tradition-of-Turkeys-kurds/>

δεύτερο είναι το **στάδιο της ενεργητικής άμυνας**, το οποίο υλοποιήθηκε στο Κουρδιστάν το 2004, με διεξαγωγή στρατιωτικών ενεργειών ενάντια στις επιθέσεις του τουρκικού στρατού. Πρόκειται για ένα είδος περιορισμένου προληπτικού πολέμου που εκδηλώνεται από τους αντάρτες του PKK όταν αντιλαμβάνονται ότι η εχθρική ενέργεια είναι επικείμενη. Το τρίτο είναι το **στάδιο του ολοκληρωτικού πολέμου** και διεξάγεται υπό την προϋπόθεση ότι οι εχθρικές δυνάμεις συνεχίζουν τις επιθετικές τους ενέργειες παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται για την ειρήνη. Το τρίτο στάδιο είναι ζωτικής σημασίας γιατί δραστηριοποιούνται όλες οι δυνάμεις για την υλοποίηση στρατηγικών επιθέσεων και για το λόγο αυτό δεν πρέπει να γίνει σε λάθος στιγμή.¹⁷¹

Στο τακτικό επίπεδο η στρατηγική της νόμιμης άμυνας αναπτύσσεται σε τρία πεδία επιχειρήσεων. Το πρώτο πεδίο είναι η **Περιοχή Άμυνας** που είναι απελευθερωμένη περιοχή που συνίσταται σε περιοχές και τοποθεσίες όπου οι αντάρτες πρέπει να υπερασπιστούν. Το δεύτερο πεδίο είναι οι **Περιοχές Ανταρτών** όπου υφίσταται η δυνατότητα διεξαγωγής επιχειρήσεων. Το τρίτο πεδίο είναι **οι πεδιάδες, οι πόλεις και οι μητροπόλεις**.¹⁷²

Το σημαντικότερο στοιχείο της νέας στρατηγικής συνίσταται στο στάδιο του ολοκληρωτικού πολέμου, το οποίο συνδέεται άμεσα με τις αστικές συγκρούσεις. Πρόκειται σύμφωνα με την κουρδική αντίληψη για το πραγματικό αντάμωμα του λαού και των ανταρτών προκειμένου να επιτευχθεί το τελικό αποτέλεσμα.¹⁷³

Το στάδιο αυτό ξεκίνησε το 2015 μετά την διακοπή των ειρηνευτικών συνομιλιών. Η νέα φάση πολέμου αφορά σε αγώνα κατοικημένων τόπων σε πόλεις της νοτιοανατολικής Τουρκίας, με ευρεία χρήση της ριζοσπαστικοποιημένης νεολαίας μέσω του Πατριωτικού Επαναστατικού Κινήματος Νεολαίας (YDG-H συνδεδεμένο με το PKK).¹⁷⁴ Το νέο κίνημα εξελίχθηκε γρήγορα σε μια ένοπλη, αστική πολιτοφυλακή με την ικανότητα να μάχεται στους δρόμους των πόλεων. Από το καλοκαίρι του 2015,

¹⁷¹ Μουράτ Καραγιλάν, *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ. 468-473

¹⁷² Μουράτ Καραγιλάν, *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ. 474

¹⁷³ Μουράτ Καραγιλάν, *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ. 472

¹⁷⁴ Karol Wasilewski, *Turkey's New Anti-PKK Strategy: Consequences and Feasibility*, Dec 2016, Polish Institute of International Affairs (PISM), άρθρο στο www.css.ethz.ch/en/services/digital-library/articles/article.html/dfbe4f5d-1168-480b-bf0f-a060983a027c/pdf

το YDG-H έσκαψε τάφρους και έχτισε οδοφράγματα, απαγορεύοντας στην αστυνομία να εισέλθει στις «αυτόνομες» πόλεις και συνοικίες.¹⁷⁵

Με τη στρατηγική αυτή το PKK προσπάθησε να επιβάλλει στο κράτος ένα μοντέλο αυτοδιοικούμενων πόλεων, εξαλείφοντας την κρατική εξουσία. Η νέα αστική αντάρτικη τεχνική μειώνει την κρατική εξουσία στις πόλεις και απαγορεύει την πρόσβαση των κρατικών δυνάμεων ασφαλείας σε ορισμένες γειτονίες μέσω ένοπλης αντίστασης. Με αυτήν την προσέγγιση, το PKK καλεί όλους να δημιουργήσουν δυνάμεις αυτοκαταστροφής στη γειτονιά τους και να αντισταθούν με δύναμη όπλων εάν το κράτος παραβιάζει τα όρια και τα οδοφράγματα. Αυτή η νέα τεχνική κινητοποιεί ολόκληρη την κοινωνία, διατηρώντας πόρους για το PKK και αναγκάζοντας την Τουρκία σε ένα νέο είδος αγώνα που ο στρατός της δεν ήταν εξοικειωμένος.¹⁷⁶

Η καινοτομία στην νέα τεχνική είναι αυτό που οι συμβατικές δυνάμεις ονομάζουν «διοίκηση δια της αποστολής». Η ηγεσία αφήνει την πρωτοβουλία στους τοπικούς φορείς για λήψη αποφάσεων σε ότι αφορά την δράση, τον προγραμματισμό και την εκτέλεση, με αποτέλεσμα το PKK να διατηρεί τον ρυθμό των επιχειρήσεων με λιγότερους πόρους. Οι τουρκικές δυνάμεις ασφαλείας θα εξαναγκαστούν να προβούν σε βομβαρδισμούς των εν λόγω περιοχών, με συνέπεια τις απώλειες αμάχων, οι οποίες θα αποτελέσουν την αιτία, αρχικά, ενός ευρύτερου ξεσηκωμού του κουρδικού λαού εναντίον του τουρκοισλαμικού καθεστώτος και στη συνέχεια της δημιουργίας εξελίξεων για την αυτονομία συγκεκριμένων κουρδικών περιοχών εντός της τουρκικής επικράτειας.¹⁷⁷

Κεφάλαιο πέμπτο

Αξιολόγηση στρατηγικής Τουρκίας - PKK

Καταλληλότητα.

Η εφαρμοζόμενη στρατηγική της Τουρκίας δεν κατάφερε να τερματίσει τις εχθροπραξίες στο εσωτερικό ούτε να ματαιώσει τις εξελίξεις αναγνώρισης της κουρδικής οντότητας έξω από τα σύνορά της. Η εμμονή της Τουρκίας στην άρνηση ύπαρξης της

¹⁷⁵ A Sisyphian Task? *Resuming Turkey-PKK Peace Talks*, Crisis Group Europe Briefing N°77, 17 December 2015, άρθρο στο <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/sisyphian-task-resuming-turkey-pkk-peace-talks>

¹⁷⁶ Metin Gurcan, *Old War, New Strategys*, Winter 2016, άρθρο στο Turkish Policy, Quarterly, <http://turkishpolicy.com/article/784/ankara-vs-the-pkk-old-war-new-strategies>

¹⁷⁷ Metin Gurcan, *Old War, New Strategys*, Winter 2016, άρθρο στο Turkish Policy, Quarterly, <http://turkishpolicy.com/article/784/ankara-vs-the-pkk-old-war-new-strategies>

κουρδικής εθνότητας, αποτελεί και την «αχίλλειο πτέρνα» της εσωτερικής αλλά και της περιφερειακής υψηλής στρατηγικής της. Στο εσωτερικό μέτωπο βρέθηκε εγκλωβισμένη μεταξύ του κεμαλικού και του νεοοθωμανικού εθνικισμού, ενώ δεν εκμεταλλεύτηκε ούτε τις ευκαιρίες που προέκυψαν από την προσέγγιση της με την Ευρωπαϊκή Ένωση κατά την πρώτη περίοδο διακυβέρνησης του Ερντογάν.

Στην Συρία διαφαίνεται ότι η τουρκική στρατηγική βρίσκεται εγκλωβισμένη μεταξύ των αντικρουόμενων συμφερόντων των ΗΠΑ και της Ρωσίας μετά την αποτυχία της να επιβάλει φιλική προς αυτή κυβέρνηση. Οι συγκρούσεις με το ΡΚΚ στην Συρία έδωσαν στον εμφύλιο πόλεμο διεθνή διάσταση και με τις σκληρές μάχες που διεξάγονται άρχισε να αναδύεται το δίκαιο του αγώνα του κουρδικού λαού, αποχρωματίζοντας σταδιακά τον τρομοκρατικό μανδύα από την οργάνωση του ΡΚΚ. Εάν οι Κούρδοι στη Συρία πετύχουν την αυτονομία τους, τότε το ΡΚΚ θα είναι ο πολιτικός νικητής. Για τους Κούρδους στην Τουρκία, η ικανότητα του ΡΚΚ να καθοδηγεί την πολιτική των Κούρδων στη Συρία θα ενισχύσει περαιτέρω την εμπιστοσύνη τους προς το κίνημα, ως το μόνο ικανό να επιτύχει την αυτονομία που επιζητούν στην Τουρκία.¹⁷⁸ Εάν αυτό συμβεί τότε η υψηλή στρατηγική του ΡΚΚ θα έχει επιτύχει. Ήδη η αναγνώριση των κούρδων στην Συρία ως στρατηγικός εταίρος των ΗΠΑ στην περιοχή, είναι από μόνη της μια μεγάλη πολιτική νίκη για το ΡΚΚ.

Εσωτερική συνοχή.

Η Τουρκία με την εμμονή της στην καταστολή του ΡΚΚ με την χρήση κατά προτεραιότητα της στρατιωτικής ισχύος απαξίωσε τις άλλες πτυχές της υψηλής στρατηγικής της, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν κατά διαστήματα προκειμένου να διατηρηθούν οι ισορροπίες του δίπολου στρατού και πολιτικής ηγεσίας. Όπως αναφέρθηκε, για τις ένοπλες δυνάμεις η στρατιωτική λύση του προβλήματος αναβάθμιζε το κύρος τους στην τουρκική κοινωνία και επέτρεπε τις παρεμβάσεις στην πολιτική ενώ για τους πολιτικούς η στρατιωτική λύση συντηρούσε τον εθνικισμό και παρείχε ψήφους για την πολιτική τους επιβίωση.

Με την ίδια πρακτική το ΡΚΚ κατά την εφαρμογή της στρατηγικής του Μακροχρόνιου Λαϊκού Αγώνα, έχοντας περιορισμένες επιλογές, στηρίχθηκε μόνο στην δύναμη των ανταρτών ενώ όλες οι πολιτικές και κοινωνικές δράσεις ήταν υποστηρικτικές. Η

¹⁷⁸ Aliza Marcus, *The Kurds' Evolving Strategy: The Struggle Goes Political in Turkey*, 2012, Άρθρο στο World Affairs, <http://www.worldaffairsjournal.org/article/kurds%E2%80%99-evolving-strategy-struggle-goes-political-turkey>

νέα στρατηγική της νόμιμης άμυνας στηρίζεται σε όλες τις πτυχές ισχύος της κοινωνικής ζωής του κουρδικού έθνους, καθιστώντας την διαρκώς ενεργή.¹⁷⁹

Αποδοτικότητα.

Σύμφωνα με την σύγχρονη αντίληψη, οι ασύμμετρες συγκρούσεις καταστέλλονται μηδενίζοντας τους όρους του γινομένου της πρόθεσης και της δυνατότητας. Σύμφωνα με τον Κλαούζεβιτς, οι πηγές του πολέμου είναι το εχθρικό συναίσθημα και η εχθρική πρόθεση.¹⁸⁰ Σε όλη τη διάρκεια διεξαγωγής του πολέμου Τουρκίας και ΡΚΚ, φαίνεται ότι όλα τα παραπάνω στοιχεία, παραμένουν και εντείνονται. Ακόμη και οι ειρηνευτικές συνομιλίες που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ των μερών δεν είχαν κανένα αποτέλεσμα γιατί ενείχαν πολιτικές σκοπιμότητες. Η άρνηση της ύπαρξης της κουρδικής εθνότητας δεν μπορεί να κρυφτεί πίσω από την άποψη ότι «στην Τουρκία δεν υφίσταται πρόβλημα Κούρδων άλλα μόνο πρόβλημα ΡΚΚ». Ο πολύχρονος αγώνας του ΡΚΚ διαχώρισε οριστικά την κουρδική ταυτότητα από την τουρκική και μ' αυτή την έννοια ακύρωσε το κεμαλικό δόγμα της ομοιογένειας του έθνους.¹⁸¹

Συσχετισμός ικανοτήτων και στόχων

Ο εμφύλιος πόλεμος μεταξύ της Τουρκίας και του ΡΚΚ συνεχίζεται για σχεδόν τέσσερις δεκαετίες. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει από μόνο του, ότι αυτό συμβαίνει γιατί οι πολιτικοί στόχοι που έχουν τεθεί και από τις δύο πλευρές είναι ανέφικτοι. Τόσο στόχος της αφομοίωσης εκατομμυρίων Κούρδων από τη Τουρκία όσο και η ίδρυση ανεξάρτητου Κουρδιστάν μέσα στην τουρκική επικράτεια είναι επί του παρόντος ανεδαφικοί.

Αντοχή σε σφάλματα

Παρά τις σημαντικές απώλειες που κατά καιρούς έχει υποστεί, το ΡΚΚ έχει αποδείξει ότι μπορεί να επιβιώνει ως αντάρτικο και να προκαλεί σημαντικά πλήγματα στις τουρκικές δυνάμεις.¹⁸² Ακόμη και το 1999 όπου το ΡΚΚ δεν κατάφερε να προστατεύσει το Κέντρο Βάρους του αγώνα του, δηλαδή την ηγεσία του, μετά από την επιτυχημένη ανασυγκρότηση του συνέχισε αποφασιστικά και με μεγαλύτερη ένταση τις επιχειρήσεις.

¹⁷⁹ Μουράτ Καραγιλάν, *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων, 2012, σελ. 466,473

¹⁸⁰ Κων/νος Κολιόπουλος, *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, Ποιότητα, Αθήνα, 2008, σελ. 142

¹⁸¹ Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν, τι*; Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ.

¹⁸² Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν, τι*; Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ. 240

Ανθεκτικότητα έχει επιδείξει και η τουρκική υψηλή στρατηγική καθώς αποδείχθηκε ικανή στην απορρόφηση συγκυριακών σφαλμάτων. Προς το παρόν έχει διατηρήσει την εσωτερική της συνοχή αλλά τα λάθη της διπλωματίας της (κυρίως αυτό του 2003 όπου δεν επέτρεψε την διέλευση αμερικανικών στρατευμάτων) έχουν συντελέσει στην αλλαγή του status quo στα νότια σύνορα της με το Ιράκ, καθώς είναι προφανές ότι από ένα χρονικό σημείο και μετά η Ουάσιγκτον συνειδητοποίησε τη γεωπολιτική σημασία του κουρδικού παράγοντα.¹⁸³

Κεφάλαιο έκτο

Μελλοντικές προοπτικές πολέμου PKK-Τουρκίας

Τούρκοι αναλυτές θεωρούν ότι το κουρδικό πρόβλημα και το στρατιωτικό κατεστημένο, αποτελούν δύο ασθένειες, όπου η μία εμπεριέχεται εντός της άλλης. Όσες φορές επιδιώχθηκε η επίλυση του, οι διαδικασίες διακόπηκαν με αιματοχυσίες και προβοκάτσιας.¹⁸⁴ Έτσι το δίλλημα για την Τουρκία παραμένει, καθώς βρίσκεται αντιμέτωπη με μια κρίσιμη επιλογή. Να προωθήσει τη στρατιωτική της στρατηγική ενάντια στο PKK διατηρώντας τον κύκλο βίας ή να επαναλάβει τις ειρηνευτικές συνομιλίες, γνωρίζοντας ότι μια συνολική λύση στο κουρδικό ζήτημα θα απαιτήσει την ικανοποίηση μακροχρόνιων κουρδικών δικαιωμάτων. Οι εξελίξεις στην Συρία εκτιμάται ότι θα αποτελέσουν το σημείο καμπής για το μέλλον. Σύμφωνα πάντως με τη βρετανική προσέγγιση αντιμετώπισης του ανταρτοπολέμου, απαιτείται να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην πολιτική προσπάθεια και λιγότερο στην ήττα των ανταρτών στο πεδίο της μάχης.¹⁸⁵

Σενάριο 1^ο: Συνέχιση του Πολέμου

Από τη στιγμή που οι Κούρδοι απέκτησαν ξεχωριστή εθνική συνείδηση, βιώνουν την τουρκική κυριαρχία ως κατάκτηση και για τον λόγο αυτό έχουν μειωθεί οι πιθανότητες επίτευξης μιας ήπιας πολιτικής λύσης. Η αδυναμία του τουρκικών ενόπλων δυνάμεων να λύσουν το πρόβλημα του PKK στρατιωτικά και η για πολλά χρόνια απροθυμία της κυβέρνησης να αναζητήσει πολιτική λύση διαμόρφωσαν συνθήκες αδιεξό-

¹⁸³ Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν, τι;* Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ. 255

¹⁸⁴ Μηνάγιας Χρήστος, *Η γεωπολιτική στρατηγική και η στρατιωτική Ισχύς της Τουρκίας*, Τουρική, 2010, σελ 75-76

¹⁸⁵ Κων/νος Κολιόπουλος, *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, Ποιότητα, Αθήνα, 2008, σελ. 283

δου.¹⁸⁶ Παρά τις αρχικές ελπίδες που καλλιεργήθηκαν με την άνοδο στην εξουσία του Ταγίπ Ερντογάν, καθώς δόθηκε η εντύπωση ότι άρχισε να γίνεται αντιληπτή η ουσία του κουρδικού προβλήματος, διαπιστώθηκε ότι η πολιτική που εφάρμοσε, άλλοτε οπισθοδρομούσε και άλλοτε προχωρούσε».¹⁸⁷

Μετά από τέσσερις δεκαετίες εντατικής σύγκρουσης έχει γίνει αντιληπτό και στις δύο πλευρές ότι η στρατιωτική αντιπαράθεση δεν εξασφαλίζει τη νίκη. Επικεντρώνονται όμως στην εξασθένιση του άλλου όσο το δυνατόν περισσότερο, καθώς πιστεύουν ότι όσο ενισχύουν τη θέση τους μεγιστοποιούν τα κέρδη.¹⁸⁸

Μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα στην Τουρκία, διαφαίνεται ότι υπάρχουν βάσιμοι στρατηγικοί λόγοι και για τις δύο πλευρές να συνεχίσουν τις μάχες. Το ΡΚΚ αντιλαμβάνεται ότι το γεγονός της εκκαθάρισης και της δίωξης των στελεχών του τουρκικού στρατού έχει εξασθενήσει την μαχητική ικανότητα του καθώς ο τουρκικός στρατός μείωσε δραματικά τις δραστηριότητές του. Παράλληλα οι επιτυχίες των Κούρδων στη Συρία τους έχει αναβαθμίσει σε στρατηγικό εταίρο των ΗΠΑ ενώ ο Ερντογάν παραμένει εγκλωβισμένος στην εθνικιστική ρητορική, επιδιώκοντας την εδραίωση της εξουσίας του.¹⁸⁹

Εάν το σενάριο αυτό υλοποιηθεί, τότε ο νέος κύκλος εχθροπραξιών θα τεθεί σε νέα βάση στρατιωτικής στρατηγικής καθώς το ΡΚΚ θα μεταφέρει στην Τουρκία από την Συρία, έμπειρους μαχητές και εξελιγμένα οπλικά συστήματα, όπως τα MANPAD (φορητά συστήματα αεροπορικής άμυνας) και αντιαρματικά όπως το Κορνέτ και ΜΙΛΑΝ, γεγονός που θα αναβαθμίσει την ένταση της σύγκρουσης, κυρίως στον ψυχολογικό τομέα.¹⁹⁰

Επίδραση στην Ελλάδα και στην Κύπρο

Η Υλοποίηση του σεναρίου αυτού, δεν αναμένεται να μεταβάλλει τις επιπτώσεις για την Ελλάδα και την Κύπρο. Η συνέχιση του εμφυλίου πολέμου δημιουργεί σοβαρή αναστάτωση στο εσωτερικό της Τουρκίας δεσμεύοντας σημαντικά κεφάλαια της ε-

¹⁸⁶ Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς, *Μετά τον Ερντογάν*, τι; Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ.245

¹⁸⁷ Μηνάγιας Χρήστος, *Η γεωπολιτική στρατηγική και η στρατιωτική Ισχύς της Τουρκίας*, Τουρίκη, 2010, σελ 75

¹⁸⁸ A Sisyphian Task? *Resuming Turkey-PKK Peace Talks*, *Crisis Group Europe Briefing* N°77, 17 December 2015, άρθρο στο <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/sisyphian-task-resuming-turkey-pkk-peace-talks>

¹⁸⁹ Nick Danforth And Dylan Runde, *Turkey and the PKK After the Failed Coup*, 2016, Άρθρο στο <https://warontherocks.com/2016/08/turkey-and-the-pkk-after-the-failed-coup/>

¹⁹⁰ Metin Gurcan, *Old War, New Strategys*, Winter 2016, άρθρο στο Turkish Policy, Quarterly, <http://turkishpolicy.com/article/784/ankara-vs-the-pkk-old-war-new-strategies>

θνικής της ισχύος. Παράλληλα συντηρεί και τον εθνικισμό στην Τουρκία που όπως έχει αποδειχτεί στο παρελθόν εξάγεται στις Ελληνοτουρκικές σχέσεις. Η Ελλάδα σε μια τέτοια περίπτωση σε πολιτικό και στρατιωτικό επίπεδο δεν θα πρέπει να αναμειχθεί καθώς έχει ήδη επιλέξει την ευρωπαϊκή οδό αποκατάστασης των σχέσεων της με την Τουρκία. Στο παρελθόν προχώρησε πέραν του ενδεικνυόμενου ορίου υποστήριξης του Κουρδικού αγώνα, σε σημείο που επιδείνωσε τις ήδη τεταμένες σχέσεις με την Τουρκία.¹⁹¹ Στο απόγειο της ανάμειξης της (σύλληψη Οτσαλάν) της δημιούργησε σοβαρά προβλήματα τόσο στο εσωτερικό όσο και στις διεθνείς της σχέσεις καθώς εμφανίστηκε ως χώρα που υποστηρίζει τρομοκράτες.¹⁹²

Σενάριο 2^ο: Επίλυση του Προβλήματος με Ειρηνικά Μέσα

Ο κουρδικός πληθυσμός της Τουρκίας προσέλκυε πάντα τα πολιτικά κόμματα από τα πρώτα χρόνια της δημοκρατίας στη χώρα και ιδιαίτερα τα ισλαμικά κόμματα που εξακολουθούν μέχρι και σήμερα να διεκδικούν την ψήφο τους, προβάλλοντας το θρησκευτικό στοιχείο σε αντίθεση με τα κοσμικά κόμματα για τα οποία πρόχει το εθνικιστικό στοιχείο¹⁹³. Το ΑΚΡ, κόμμα του Προέδρου Ερντογάν, δεν αποτέλεσε εξαίρεση με αποτέλεσμα το 2003 κατά την προεκλογική εκστρατεία του, δεσμεύτηκε να προσεγγίσει το Κουρδικό ζήτημα όχι ως εθνικιστικό αυτονομιστικό θέμα αλλά ως πρόβλημα κοινωνικό και πολιτιστικό, υποστηρίζοντας ότι η λύση βρίσκεται στους κοινούς ισλαμικούς δεσμούς του πληθυσμού, οι οποίοι θα ενισχύσουν την ενότητα του κράτους και θα βάλουν τέλος στις συγκρούσεις.¹⁹⁴ Παρόλα αυτά, κάθε προσπάθεια για ειρηνική επίλυση του κουρδικού ζητήματος αποτύγχανε καθώς υπερτερούσαν οι σκοπιμότητες.

Σε μια νέα προσπάθεια επίλυσης του κουρδικού ζητήματος παρουσιάστηκε από τον Αχμέτ Νταβούτογλου μια υβριδική προσέγγιση με τίτλο «Σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και την αποκατάσταση». Στόχος του νέου σχεδίου ήταν ο επηρεασμός του συναισθηματικού στοιχείου και της λογικής του πληθυσμού σε εθνικό επίπεδο και η διάδοση ενός στρατηγικού μηνύματος προς την πλειοψηφία για την απομόνωση των τρομοκρατών και την αποδοκιμασία των ενεργειών τους. Η

¹⁹¹ Άγγελος Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, Πατάκη, Αθήνα, 2015, σελ. 531

¹⁹² Άγγελος Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, Πατάκη, Αθήνα, 2015, σελ. 531

¹⁹³ David McDowall, *A Modern History of the Kurds*, I.B.Tauris, London –NewYork, 2004, σελ. 399, 460

¹⁹⁴ Βασίλειος Αρσονιάδης, *Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του «Στρατηγικού Βάθους» Η Περίπτωση των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής (2002-2016)*, Σιδέρης, Αθήνα, 2018, σελ. 209

στρατηγική αυτή, στόχευε πρωτίστως στον πληθυσμό που κατοικεί στις ζώνες των συγκρούσεων πείθοντας τους ότι με τον τρόπο αυτό εξυπηρετούνται καλύτερα τα μακροπρόθεσμα συμφέροντά τους (κερδίζοντας το μυαλό). Παράλληλα η Άγκυρα θα παραχωρούσε συλλογικά δικαιώματα και ελευθερίες (κερδίζοντας τις καρδιές).¹⁹⁵

Το σχέδιο αυτό δεν πέτυχε καθώς όπως αναφέρθηκε οι δυνάμεις στην Τουρκία προσεγγίζουν το κουρδικό ζήτημα με γνώμονα τις εσωτερικές ισορροπίες και τον εθνικισμό με αποτέλεσμα να μην αναμένεται στο άμεσο μέλλον η εφαρμογή οποιουδήποτε ειρηνικού μοντέλου επίλυσης.¹⁹⁶

Επίδραση στην Ελλάδα και στην Κύπρο

Η Υλοποίηση του σεναρίου αυτού, εκτιμάται ότι θα επηρέαζε την Ελλάδα και την Κύπρο σε βαθμό ανάλογο των εξουσιών και των αρμοδιοτήτων που θα αναλάμβανε το κουρδικό στοιχείο στην κρατική εξουσία. Εάν υπάρχει μια πολιτική λύση στο κουρδικό ζήτημα, είναι σαφές ότι οι εκπρόσωποι του κουρδικού λαού πρέπει να βρίσκονται στο τουρκικό κοινοβούλιο και να αναλαμβάνουν εξουσίες. Η Ελλάδα έχει αναλώσει σημαντικό κεφάλαιο της εξωτερικής της πολιτικής στην υποστήριξη των Κούρδων και έχει αυξημένη επιρροή στον λαό αυτό (παρά τις λανθασμένες ενέργειες στην περίπτωση Οτσαλάν). Επίσης μια τέτοια λύση θα προϋπέθετε αλλαγή στο Σύστημα της Τουρκίας με εφαρμογή δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων, σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του διεθνούς δικαίου με ότι αυτό συνεπάγεται στις διακρατικές σχέσεις.

Σενάριο 3^ο : Αυτονομία – Ανεξαρτησία Κουρδιστάν (και στην Τουρκία)

Το σενάριο αυτό φαντάζει, βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα τουλάχιστον, ανέφικτο. Η αναβάθμιση του ρόλου των Κούρδων στα όμορα κράτη της Τουρκίας και ο τουρκικός εθνικισμός στην μετακεμαλική εποχή, συνθέτουν ένα εκρηκτικό τοπίο στο οποίο Τουρκία και PKK εμφανίζονται με αντικρουόμενα συμφέροντα.

Στην Τουρκία διαχρονικά υπήρχαν φωνές μετριοπαθών πολιτικών (Οζάλ, Ερπακάν, κλπ.) σύμφωνα με τους οποίους το Κουρδικό ζήτημα είναι αποτέλεσμα της ανάγκης

¹⁹⁵ Metin Gurcan, *Old War, New Strategies*, Winter 2016, άρθρο στο Turkish Policy Quarterly, <http://turkishpolicy.com/article/784/ankara-vs-the-pkk-old-war-new-strategies>

¹⁹⁶ Βασίλειος Αρσωνιάδης, *Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του «Στρατηγικού Βάθους» Η Περίπτωση των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής* (2002-2016), Σιδέρης, Αθήνα, 2018, σελ. 211-212

των Κούρδων για έκφραση της πολιτισμικής και εθνικής ιδιαιτερότητάς τους¹⁹⁷. Πλέον χαρακτηριστική ήταν η θέση του στρατηγού Κενάν Εβρέν το 2007 όταν υποστήριξε ανοιχτά την είσοδο του φιλοκουρδικού κόμματος στη βουλή της Τουρκίας ενώ αργότερα επανήλθε για να υποστηρίξει κατηγορηματικά πως αν τα επόμενα χρόνια η Τουρκία δεν χωριστεί σε 8 γεωγραφικά διαμερίσματα δεν υπάρχει περίπτωση να βρει γαλήνη.¹⁹⁸ (Χάρτης 1)

Οι παραπάνω απόψεις αντανακλώνται και στον πληθυσμό της Τουρκίας καθώς σε δημοσκόπηση που διενεργήθηκε από το πανεπιστήμιο Kadir Has της Κωνσταντινούπολης το 2015, το 54,2% θεωρεί ότι υφίσταται κίνδυνος διαμελισμού της Τουρκίας, ενώ το 53% θεωρεί ότι θα πρέπει να αρχίσει εκ νέου η διαδικασία επίλυσης του κουρδικού προβλήματος.¹⁹⁹

Το ενδεχόμενο δημιουργίας ενιαίου κουρδικού κράτους, ωστόσο, είναι ένα πολύ δύσκολο ενδεχόμενο, καθώς δεν υπάρχει η σύμπνοια σε όλους τους κουρδικούς πληθυσμούς, γεγονός που καθιστά πολύ δύσκολη τη συνεργασία μεταξύ τους.

Τελικά, διαφαίνεται ότι το όλο κουρδικό πρόβλημα προσκρούει στην ακαμψία του τουρκικού Συντάγματος και στην καχυποψία της συντηρητικής μερίδας της τουρκικής ελίτ, που συναρτά τον όρο «πολιτική λύση», με απώτερους κεκαλυμμένους αποσχιστικούς σκοπούς.

Επίδραση στην Ελλάδα και στην Κύπρο

Η υλοποίηση του σεναρίου αυτού θα έχει μεγάλες και θετικές επιπτώσεις για την Ελλάδα και την Κύπρο. Είτε σε περίπτωση αυτονομίας πόσο δε μάλλον σε περίπτωση ανεξαρτησίας του Κουρδιστάν, το πολιτικό μέγεθος της Τουρκίας θα περιοριστεί. Η λύση θα συνοδεύεται με την βέβαιη προϋπόθεση της τροποποίησης του Συντάγματος, που θα δώσει το έναυσμα για δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις αλλά και συμμετοχή των Κούρδων στην Κεντρική εξουσία, συνδιαμορφώνοντας τις αποφάσεις.

¹⁹⁷ Βασίλειος Αρσονιάδης, *Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του «Στρατηγικού Βάθους» Η Περίπτωση των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής* (2002-2016), Σιδέρης, Αθήνα, 2018, σελ. 207

¹⁹⁸ Λουκάς Δ. Συμπεράς, *Το κουρδικό ζήτημα και ο χάρτης του Κενάν Εβρέν*, 2007, Άρθρο στο <https://gdailynews.wordpress.com/2011/05/12/%CF%84%CE%BF-%CE%BA%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%B6%CE%AE%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BF-%CF%87%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%B5%CE%BD/>

¹⁹⁹ Χρήστος Μηνάγιας, *Βομβιστικές Επιθέσεις και Κοινωνικο-πολιτικές Τάσεις στην Τουρκία*. 2016, Άρθρο στο www.gestrategy.gr/

Συμπεράσματα

Το Κουρδικό Ζήτημα στη σημερινή του μορφή, έχει τις ρίζες του στην κατάρρευση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, με την αποκήρυξη του Χαλιφάτου από τον Κεμάλ της δημιουργίας ενός ενιαίου εθνικού κράτους των Τούρκων, με κάθαρση της κουρδικής εθνικής οντότητας και καταδίκη της σε ένα νομιμοφανή και βίαιο εκτουρκισμό της.

Ο κουρδικός λαός, σήμερα είναι διασπασμένος στα γεωγραφικά όρια τεσσάρων εθνικών κρατών, της Τουρκίας, του Ιράν, του Ιράκ και της Συρίας. Τα κράτη αυτά συνεργάζονται πάνω στον κοινό σκοπό πρόληψης δημιουργίας μιας κρατικής κουρδικής οντότητας ενώ παράλληλα χειρίζονται την κουρδική υπόθεση ως μοχλό πολιτικής πίεσης στο πλαίσιο των εδαφικών και πολιτικών διαφορών τους. Παράλληλα διατηρούν στο έδαφος τους μηχανισμούς καταπίεσης των Κούρδων που αρνούνται την κουρδική ταυτότητα, καταπιέζουν και προσπαθούν να αφομοιώσουν και να αλλάξουν τον λαό.

Το Κουρδικό ζήτημα είναι ίσως ο σημαντικότερος εσωτερικός παράγοντας που επιδρά στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας από δημιουργίας του τουρκικού κράτους. Είναι ένα πολιτικό ζήτημα που λόγω της προσέγγισης του ως θέμα εσωτερικής ασφάλειας, επιδρά πολυδιάστατα και πολυεπίπεδα στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής και αντίληψης περί απειλής της Τουρκίας.

Ο κουρδικός πληθυσμός αποτελεί για χρόνια το πεδίο αντιπαράθεσης μεταξύ του στρατιωτικού κατεστημένου και της πολιτικής τουρκικής τάξης. Για τον στρατό οι Κούρδοι αποτελούσαν την μεγαλύτερη πρόκληση της εσωτερικής ασφάλειας της χώρας καθώς αυτό διευκόλυνε και νομιμοποιούσε την ανάμειξή τους στα πολιτικά δρώμενα. Για τους πολιτικούς, οι Κούρδοι αποτελούσαν ένα παιχνίδι δύσκολων εσωτερικών ισορροπιών που αποσκοπούσε στην συντήρηση του εθνικισμού, στην διασφάλιση της πολιτικής υποστήριξης των κατοίκων της νοτιοανατολικής Τουρκίας, οι οποίοι ως ψηφοφόροι αποτελούσαν την κρίσιμη μάζα των εκλογικών αναμετρήσεων και τέλος στην μείωση της επιρροής του στρατού στην κοινωνία.

Τόσο η τουρκική όσο και η κουρδική πλευρά έχουν κάνει σοβαρά λάθη λόγω της αδυναμίας κατανόησης της φύσης του προβλήματος. Οι πολιτικοί ηγέτες και το επίσημο κρατικό δόγμα δεν κατάφεραν να καταλάβουν ή επέλεξαν να αρνηθούν τις απαιτήσεις των Κούρδων για την ταυτότητά τους. Τα νόμιμα αιτήματα απαντήθηκαν με

άσκοπα βίαια μέτρα. Το κρατικό δόγμα έχει παρουσιαστεί σαν ένα ιερό βιβλίο, με μηδενική ανοχή στην αλλαγή ή την κριτική. Οι πολιτικές απαιτήσεις για την αναγνώριση της κουρδικής ταυτότητας καταπιέστηκαν με κάθε δυνατό μέσο του κράτους.

Η παραπάνω πολιτικοστρατιωτική κατάσταση στην Τουρκία, οριοθετεί ένα αυστηρό πλαίσιο μέσα στο οποίο δεν μπορεί να αναπτυχθεί οποιαδήποτε προσπάθεια ειρηνικής επίλυσης του κουρδικού ζητήματος. Συνεπώς η λύση απαιτεί πρωτότυπη, υπερβατική και καινοτόμο σκέψη όλων των δυνάμεων στην Τουρκία, προκειμένου να ξεπεραστούν οι αγκυλώσεις του παρελθόντος. Η Τουρκία εγκλωβισμένη στις σκοπιμότητες που αναφέρθηκαν, πρόκρινε την στρατιωτική λύση για την αντιμετώπιση του προβλήματος, δημιουργώντας έναν φαύλο κύκλο δράσης – αντίδρασης.

Ο πολιτικός στόχος της Τουρκίας, δεν έχει επιτευχθεί ούτε ως προς την καταστροφή των δυνάμεων του PKK αλλά και σε ότι αφορά την πολιτική αφομοίωση των εθνικών μειονοτήτων. Στο εξωτερικό η περιφερειακή στρατηγική της Τουρκίας φαίνεται να μην επιτυγχάνει τους στόχους της, καθώς στο βόρειο Ιράκ έχει ήδη αναγνωριστεί κουρδική αυτόνομη οντότητα ενώ ανάλογη αυτονομία εκκολάπτεται και για τους Κούρδους στη Συρία.

Το PKK με τις επιχειρήσεις που πραγματοποίησε, πέτυχε να επιβάλλει την παρουσία του στην Τουρκία και να δημιουργήσει μια σοβαρότατη ασύμμετρη απειλή στο εσωτερικό της. Πέτυχε επίσης να ευαισθητοποιήσει τον λαό του Κουρδιστάν που κινδύνευε με αφομοίωση και πλήρη εξαφάνιση. Κατάφερε μια δυναμική ανατροπή των ισορροπιών με τις τουρκικές δυνάμεις ασφαλείας σε συγκεκριμένες περιοχές, τις νοτιοανατολικής Τουρκίας. Με τις ενέργειες του φαίνεται να μεγαλώνει πολιτικά και να αποκτά διεθνή ερείσματα, καθώς οι εξελίξεις στη Μέση Ανατολή αναμφισβήτητα δημιουργούν νέα δεδομένα στη διαμόρφωση του Κουρδικού προβλήματος. Η δημιουργία της Περιφερειακής Διοίκησης του Κουρδιστάν στο Ιράκ, αλλά και η διακηρυγμένη θέληση των Κούρδων της Συρίας για αυτονομία, ενδυναμώνουν σημαντικά το PKK στην περιοχή που οραματίζεται την σταδιακή επίτευξη του πολιτικού του σκοπού.

Η Τουρκία, νίκησε στο τακτικό επίπεδο αλλά όσο όμως δεν επιτυγχάνει τον πολιτικό της σκοπό, το PKK, θα είναι ο νικητής στο πολιτικό επίπεδο. Παρά τις στρατιωτικές της νίκες, που μέχρι σήμερα έχουν κοστίσει 400 δις δολάρια, οι στρατιωτικές δυνατότητες του PKK παραμένουν και οι μαχητές του PKK είναι ικανοί να προκαλούν

στρατιωτικά, πολιτικά και οικονομικά πλήγματα και τελικά να αμφισβητούν εμπράκτως την κυριαρχία του τουρκικού κράτους. Το γεγονός αυτό αποδείχθηκε και με τις αστικές μάχες του 2015. Το PKK ηττήθηκε στρατιωτικά αλλά κέρδισε την μάχη των αφηγήσεων, ειδικά στις χώρες της Δύσης που αναγνωρίζεται ως τρομοκρατική οργάνωση, καθώς πέτυχε την ευαισθητοποίηση της διεθνούς κοινής γνώμης εξαιτίας των φρικαλεοτήτων που προκάλεσε η τουρκική στρατιωτική αντίδραση. Αυτή η δυναμική υποδηλώνει ότι οι ένοπλες ομάδες ενδέχεται να επιλέξουν να στοχεύσουν τις πόλεις ακόμη και όταν οι πιθανότητες στρατιωτικής τους επιτυχίας είναι περιορισμένες.

Οι εξελίξεις που συντελούνται την περίοδο αυτή στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής, παρουσιάζουν μια ιστορική ευκαιρία στην κουρδική ηγεσία να εκμεταλλευτεί κυρίως διπλωματικά και πολιτικά τους αναδυόμενους νέους συσχετισμούς ισχύος στην περιοχή. Το PKK μέχρι στιγμής κέρδισε τη μάχη των εντυπώσεων στο μέτωπο της Συρίας. Η μαχητικότητα που επέδειξαν εναντίον του ISIS αύξησαν την δημοτικότητα τους στις χώρες της δύσης και σε συνδυασμό με την προκλητικότητα του Προέδρου της Τουρκίας έχουν αυξήσει σημαντικά την επιρροή τους στην περιοχή.

Οι εξελίξεις στο κουρδικό ζήτημα αποτελεί μείζον θέμα που άπτεται των ελληνικών συμφερόντων. Όπως και αν εξελιχθεί θα επηρεάσει την γεωπολιτική κατάσταση στην Ελλάδα και την Κύπρο δημιουργώντας κινδύνους αλλά και ευκαιρίες. Η διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης και η συνέχιση των εχθροπραξιών αναλώνει σημαντικό μέρος της εθνικής ισχύος της Τουρκίας, με σημαντικές πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες. Αντίθετα οποιαδήποτε μορφής επίλυσης του κουρδικού ζητήματος θα απαιτήσει τροποποίηση του τουρκικού συντάγματος περί εθνικού κράτους και κατά συνέπεια κατάρρευση του κεμαλισμού. Ανάλογα με τις εξουσίες που θα εκχωρηθούν στους Κούρδους θα επηρεάζεται και η πολιτική του κεντρικού κράτους.

Η Ελλάδα απαιτείται να παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις, χωρίς να επιδεικνύει την αμηχανία της περιόδου μετά την σύλληψη του Οτσαλάν αλλά ούτε να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες που ξεπερνούν τα εθνικά της συμφέροντα.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αρσονιάδης, Β. (2018), *Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η Σχέση της με τη Θεωρία του «Στρατηγικού Βάθους» Η Περίπτωση των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής (2002-2016)*, Αθήνα, Σιδέρης
- Beaufre (1987), *Εισαγωγή στη Στρατηγική*, Αθήνα, ΔΕΚ/ΓΕΣ
- Γενικό Επιτελείο Στρατού, (2011), *Ο Περιφερειακός Ρόλος της Τουρκίας*
- Γιαλλουρίδης Χ. & Λαγγίδης Α. (2010), *Μετακεμαλισμός*, Αθήνα, Σιδέρης
- Chaliand G. (1978), *Οι Κούρδοι, Λαός Χωρίς Ελεύθερη Πατρίδα*, Αθήνα, Θετίλη
- Καραγιάν Μ. (2012), *Η ανατομία του Πολέμου στο Κουρδιστάν*, Ινφογνώμων
- Κολιόπουλος, Κ. (2008), *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, Αθήνα, Ποιότητα
- Λυγερός Σ., Μελάς Κ. (2013), *Μετά τον Ερντογάν, τι; ,* Αθήνα, Πατάκη
- Liddell Hart, B. (1995), *Στρατηγική της Έμμεσης Προσεγγίσεως, μτφ. Κ. Γεωργαντάς*, Θεσσαλονίκη, Βανιάς
- Μαυρόπουλος Π. (2012), *Εισαγωγή στη Θεωρία Πολέμου και στη Στρατηγική*, Αθήνα
- Μεταλληνός Φ. (2000), *Τουρκία και Κουρδικό Ζήτημα*, Αθήνα, ΕΛΕΣΜΕ,
- Μηνάγιας Χ. (2010), *Η γεωπολιτική στρατηγική και η στρατιωτική ισχύς της Τουρκίας*, Αθήνα, Τουρίκη
- Μηνάγιας Χ. (2014), *Απόρρητος φάκελος Τουρκία, Η εθνική στρατηγική της Τουρκίας*, Αθήνα, Κάδμος
- Μπουρκαϊ Κ. (1999), *Οι Κούρδοι και το Κουρδιστάν*, Αθήνα, Παπαζήση
- Νταβούτογλου, Α. (2010), *Το Στρατηγικό Βάθος-Η Διεθνής Θέση της Τουρκίας*, Αθήνα, Ποιότητα
- Παπασωτηρίου Χ. (2011), *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική*, Ποιότητα
- Πλατιάς, Α. & Κολιόπουλος, Κ. (2006), *Thucydides on Strategy*, Αθήνα, Eurasia
- Πλατιάς, Α., *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*, Αθήνα, Εστία
- Συρίγος, Α. (2015) *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, Αθήνα, Πατάκη
- Τσετούνγκ Μ. (1976), *Ο Παρατεταμένος Πόλεμος Μεταφρ. Γ. Χοτζέα*, Αθήνα, Ιστορικές εκδόσεις
- Τουλουμάκος Π. (2013), *Το κουρδικό πρόβλημα 1984-2013*, Αθήνα, ΕΛΙΑΜΕΠ
- Φραγκούλης Φ. (2012), *Ποια Τουρκία; Ποιοι Τούρκοι;*, Αθήνα, Λιβάνη
- Χούνου, Β. (2000), *Οι Κούρδοι: παρελθόν, παρόν και μέλλον*, Αθήνα, ΙΑΑ

Ξενόγλωσση

Gunter M. *The Kurds and the Future of Turkey*, MacMillan Press, London, 1997
Marcus A. (2007), *Blood and Belief: The PKK and the Kurdish Fight for Independence*, New York University Press

Kaya K. (2012), *Turkish commanders discuss counterterrorism strategies and lessons learned from 25 years of fighting the PKK*, Routledge

Mango A. (2005), *Turkey and the War on Terror*, New York, Routledge

McDowall D. (2004), *A Modern History of the Kurds*, London –NewYork, I.B.Tauris,

Orton K. (2017), *The Forgotten Foreign Fighters: The PKK in Syria*, London, The Henry Jackson Society

.

Ιστοσελίδες

Stevenson J., «Turkey's diminishing policy options in Syria, International Institute for Strategic Studies», IISS, London, 2016, Άρθρο διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.iiss.org/terms-and-conditions>

Martini J., «Syria as an Arena of Strategic Competition», RAND, 2013, Άρθρο διαθέσιμο στη διεύθυνση, <http://www.jstor.org/stable/10.7249/j.ctt2jc9hh.1>

Larrabee F. S., «Turkey's New Kurdish Opening», The International Institute for Strategic Studies, London 2013

Πλακούδας Σ., «The PKK and the Guerrilla Tradition of Turkey's Kurds», 2015, Άρθρο στο <http://www.rubincenter.org/2015/02/the-pkk-and-the-guerrilla-tradition-of-Turkeys-kurds/>

Συμπεράς Λ. Δ., «Το κουρδικό ζήτημα και ο χάρτης του Κενάν Εβρέν», 2007, Άρθρο στο <https://gdailynews.wordpress.com/2011/05/12/>

Μηνάγιας Χ. «Η Τουρκία μετά το πραξικόπημα, ιδεολογικά, πολιτικο-κοινωνικά και στρατιωτικά», 2017, άρθρο στην εφημερίδα Liberal, <http://www.liberal.gr/arthro/116555/amyna--diplomatia/2017/i-tourkia-meta-to-praxikopima-ideologika-politikokoinonika-kai-stratitika.html>

Μηνάγιας Χ., «Βομβιστικές Επιθέσεις και Κοινωνικο-πολιτικές Τάσεις στην Τουρκία.», 2016, Άρθρο στο www.geostrategy.gr/

«A Sisyphean Task? Resuming Turkey-PKK Peace Talks», Crisis Group Europe Briefing N°77, 17 December 2015, άρθρο στο <https://www.crisisgroup.org/euro-pe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/sisyphean-task-resuming-turkey-pkk-peace-talks>

Marcus A., «The Kurds' Evolving Strategy: The Struggle Goes Political in Turkey», 2012, Άρθρο στο World Affairs, <http://www.worldaffairsjournal.org/article/kurds%E2%80%99-evolving-strategy-struggle-goes-political-turkey>

Ciddi C., «The U.S. and Turkey Go Their Separate Ways», Feb 2018, Άρθρο στο STRATFOR, <https://worldview.stratfor.com/article/us-and-turkey-go-their-separate-ways>

Wasilewski K., «Turkey's New Anti-PKK Strategy: Consequences and Feasibility», Dec 2016, Polish Institute of International Affairs (PISM), άρθρο στο www.css.ethz.ch/en/services/digital-library/articles/article.html/dfbe4f5d-1168-480b-bf0f-a060983a027c/pdf

Gurcan M., «Old War, New Strategys», Winter 2016, άρθρο στο Turkish Policy, Quarterly, <http://turkishpolicy.com/article/784/ankara-vs-the-pkk-old-war-new-strategies>

Danforth N. and Runde D., «Turkey and the PKK After the Failed Coup», 2016, Άρθρο στο <https://warontherocks.com/2016/08/turkey-and-the-pkk-after-the-failed-coup/>

«Turkey and Iran Push and Pull Over Syria», Feb 2018, Άρθρο στο STRATFOR, <https://worldview.stratfor.com/article/turkey-and-iran-push-and-pull-over-syria>

Χάρτης 1: Ο Χάρτης του KENAN EBPEN

Πηγή: Συμπεράς Λ. Δ., «Το κουρδικό ζήτημα και ο χάρτης του Κενάν Εβρέν», 2007, Άρθρο στο <https://gdailynews.wordpress.com/2011/05/12/>

Χάρτης 2: Τουρκικές Βάσεις στο ΙΡΑΚ

Πηγή Χρήστος Μηνάγιας, στο www.geostrategy.gr/